

HRVATSKI VOJNIK

Broj 428 • 16. kolovoza 2013. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojnik.hr

BESPLATNI PRIMJERAK

EUR 2,10
CAD 3,00
AUD 3,30
USA 2,00
CHF 3,50
SLO EUR 1,80
SEK 17,00
NOK 17,00
DKK 15,50
GBP 1,30

18. OBLJETNICA
VRO OLUJA

**U DUHU
ZAJEDNIŠTVA...**

KECSKEMET 2013

KRILA OLUJE
NA MEĐUNARODNOM FESTIVALU LETENJA

**LEBDENJE IZNAD
TEHNOLOŠKIH GRANICA**

RAZGOVOR

bojnik Davor Turković,
zapovjednik Protupožarne eskadrile

**VIŠEGODIŠNJI NAPORI
DAJU ODLIČNE REZULTATE**

PRINTED IN CROATIA
ISSN 1330 - 500X 0 3 3 1 3
9 7713305000003

SADRŽAJ

4 18. OBLJETNICA VRO OLUJA

U duhu zajedništva...

8 RAZGOVOR

bojnik Davor Turković, zapovjednik Protupožarne eskadrile

12 KECSKEMET 2013

Krila Oluje na međunarodnom festivalu letenja

16 KONFERENCIJA U RACVIAC-u

Angažman u Afganistanu i nakon završetka misije

17 VIJESTI

Krstarica "USS San Jacinto" u posjetu HRM-u

18 PREDSTAVLJAMO

Počasno-zaštitna bojna

20 VIJESTI IZ OSRH

Obuka za vozača HMMWV M1151

22 NATO NOVOSTI

Talijanski doprinos misiji u Afganistanu

24 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE

Dostavljen prvi A400M Atlas

28 CENTRI IZVRSNOSTI NATO-a

Zemlje članice specijaliziraju se u raznim područjima sigurnosti i obrane

IMPRESSUM

Nakladnik:

MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE
SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTV
ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik:

Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morph.hr)

Zamjenica glavnog urednika:

Vesna Pintarić (vpintar@morph.hr)

Urednici i novinari:

Leida Parlov (leida.parlov@morph.hr),

Lekitura / korektura:

Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com),

Urednik fotografije:

Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com),

Fotografi:

Petra Kostanjšak (petra.kostanjsak@morph.hr)

Grafička redakcija:

Gordana Jelavić (gordana.jelavic@yahoo.com)

Marketing i financije:

Tomislav Brandt

Tisak:

Josip Kopi, Davor Kirin

Adresa uredništva:

Zvonimir Frank (urednik), (zvonimir.frank@zg.htnet.hr), Ante Perković,

Damir Bebek, Predrag Belušić

Igor Vitanović, tel: 3786-348; fax: 3784-322

Intergrafika TTŽ d.o.o., Bistranska 19, Zagreb

Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b,

10000 Zagreb, Republika Hrvatska

http://www.hrvatski-vojnik.hr, e-mail: hrvojnik@morph.hr

4000 primjeraka

Naslovnicu snimio Tomislav BRANDT

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2013.
Novinarski prilози objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA
IZDAVAŠTV

31 OBALNA STRAŽA

Pet zmajeva

34 RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Lebdenje iznad tehnoloških granica

38 AKTUALNOSigurnost vlastite zemlje najvažnija zadaća (I. dio)
- temeljni pojmovi**42 PODLISTAK**

Početak ratova za neovisnost

44 DOMOVINSKI RAT

"Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj"

46 FILATELIJA

Marke - edukativni medij

47 VEKSIFOLOGIJA

Međunarodni veksilološki kongres

48 MULTIMEDIJA

Predstavljen LG G2

50 DUHOVNOST

Pozvani smo vikati da vječnost postoji

UVODNIK

Ovogodišnje obilježavanje vojno-redarstvene operacije Oluja u Kninu bilo je u posebnom ozračju jer su među nazočnim vojnim i civilnim dužnosnicima bili i generali Ante Gotovina i Mladen Markač, zapovjednici koji su hrvatske branitelje vodili u ovoj završnoj i pobjedonosnoj operaciji Hrvatske vojske. Bila je to proslava 18. obljetnice oslobodilačke operacije, ali i proslava pobjede, istine i pravde.

Protupožarna eskadrila u središtu je pozornosti svakog ljeta zbog brojnih požara koji haraju našom obalom. Višemjesečno uvježbavanje izvan sezone jedini su jamac da će Eskadrila moći odgovoriti svim potencijalnim izazovima. Kontinuirani napor i združeno djelovanje svih elemenata sustava ide u prilog činjenici da su spremniji nego ikad.

Još jedna skupina izaziva ponos svakog građanina Hrvatske – to su članovi akrobatske grupe "Krila Oluje", koji su u posljednje vrijeme česti sudionici velikih međunarodnih aeromitinga u društvu ponajboljih svjetskih akrobatskih grupa. U ovom vam broju donosimo reportažu s aeromitinga u Mađarskoj gdje su naši piloti svojim nastupom oduševili sve posjetitelje.

Nakon desetljeća izrade helikoptera po konceptu koji je nastao prije, tijekom i odmah nakon Drugog svjetskog rata, razvojni odjeli proizvođača helikoptera počeli su s razmatranjem nove generacije helikoptera, prvog većeg tehnološkog iskoraka nakon 1970-ih godina. No, hoće li cijena dopustiti ulazak u širu komercijalnu uporabu pročitajte u broju koji je pred vama...

Uredništvo

18. OBLJETNICA VRO OLUJA

U DUTI

Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja te 18. obljetnica vojno-redarstvene operacije Oluja svečano je 5. kolovoza obilježen u Kninu u nazočnosti najviših državnih i vojnih dužnosnika, pripadnika OSRH te hrvatskih branitelja, među kojima su bili i oslobođeni hrvatski generali Ante Gotovina, Mladen Markač i Ivan Čermak.

Operacija Oluja obilježila je noviju hrvatsku povijest, bila je to, kako je istaknuto, pobjeda svih pobjeda u povijesti hrvatskog naroda koja je donijela

Vesna PINTARIĆ, snimili Stjepan BRIGLJEVIĆ, Željko STIPANOVIĆ, Ante ARBANAS

OPERACIJA OLUJA U VOJNIČKOM JE SMISLU BILA VRHUNSKI PROVEDENA, ISTAKNUO JE PREDSJEDNIK IVO JOSPOVIĆ UPUTIVŠI POSEBNE ČESTITKE GENERALU GOTOVINI I SVIM ZAPOVJEDNICIMA KOJI SU JE VODILI I NJOME ZAPOVIJEDALI. "HRVATSKA DANAS POBJEĐUJE I U MIRU, A TO ZNAČI GRADITI NJEZINU EUROPSKU BUDUĆNOST, GRADITI ZEMLJU PRAVDE I PRAVEDNOSTI..."

PUKOVNIK ANTE DOSEN, PRIPADNIK 9. GBR PODIŽE HRVATSku ZASTAVU NA KNINSKOJ TVRĐAVI

Podizanjem zastave na današnji dan u ime svih branitelja odajemo počast našim kolegama koji su položili svoje živote za slobodnu i samostalnu Hrvatsku. To je velika čast meni osobno, mojoj postrojbji 9. gbr kao i ostalim postrojbama koje su sudjelovale u oslobođenju Like. Podižući je zajednički s ostalim braniteljima pripadnicima drugih postrojbi, šaljemo poruku o našem jedinstvu i zajedništvu koje nas je vodilo u ratu a tako i sada u miru.

HU ZAJEDNIŠTVA...

konačnu slobodu. Tako je u Kninu svečani program počeo od ranih jutarnjih sati budnicom gradskim ulicama u izvođenju orkestaru HRM-a i nastavljen središnjim događajem podizanja državne zastave na kninskoj tvrđavi popraćeno zvonjavom crkvenih zvona u 9.43, čime je simbolično obilježen ulazak pripadnika OSRH u grad Knin tijekom VRO Oluja. Zastavu Republike Hrvatske podigli su zajedno hrvatski branitelji, pukovnik Ante Došen- pripadnik 9. gardijske brigade i 118. brigade, Janko Lisac- roditelj poginulog

Podizanje državne zastave na kninskoj tvrđavi popraćeno je zvonjavom crkvenih zvona u 9.43, čime je simbolično obilježen ulazak pripadnika OSRH u grad Knin tijekom VRO Oluja

hrvatskog branitelja Darka Lisca pripadnika 2. gardijske brigade Gromovi, Nikola Vrban- dijete poginulog hrvatskog branitelja Ivana Vrbana pripadnika 111. brigade i 118. domobranske pukovnije Gospić, Ivica Rupčić- pripadnik 3. i 5. gardijske brigade, Šime Grcić- pripadnik 113. brigade Šibenik i 142. domobranske pukovnije Drniš, Ivica Kapetanović pripadnik postrojbe Prvi hrvatski redarstvenik te specijalne jedinice MUP-a Poskok i Miroslav Marjanović pripadnik MUP-a. Hrvatsku zastavu koja se ponosno zavirila na

kninskoj tvrđi najavilo je i 18 plotuna te prelet zrakoplova MiG 21. Gradskim ulicama potom su u mimo-hodu prodefilirali pripadnici Oružanih snaga RH, policije i braniteljskih udružuga koji su se okupili na središnjem Trgu Ante Starčevića ispred spomenika Hrvatske pobjede Oluja '95 gdje su izaslanstva Predsjednika RH, Hrvatskog sabora i Vlade RH, MORH-a, MUP-a i Ministarstva branitelja te grada Knina i Zagreba, Šibensko-kninske županije, kao i predstavnici udruga iz Domovinskog rata položili vijence i

18. OBLJETNICA VRO OLUJA

upalili svjeće u spomen na sve poginule hrvatske branitelje. Sa središnjeg trga potom je poletjelo 18 golubica u znak sjećanja na poginule i nestale hrvatske branitelje u VRO Oluja.

Na prepunom gradskom trgu nazočnima se potom obratio general-bojnički mirovini Damir Krstičević, zapovjednik 4. gardijske brigade u VRO Oluja, koji je tom prigodom posebno pozdravio hrvatske branitelje i suborce, sve stradalnike Domovinskog rata i obitelji poginulih branitelja. "Mnogi naši suborci i heroji nisu među nama i naša je obveza čuvati uspomenu na njih. Danas posebno zahvaljujemo obiteljima poginulih junaka i poručujemo im da su oni temelj hrvatskog društva", kazao je general Krstičević dodavši kako je naša trajna obveza pomagati im. Posebno je istaknuo nazočnost trojice hrvatskih generala koji

Pripadnici OSRH, policije i braniteljskih udruga okupili su se na središnjem Trgu Ante Starčevića gdje je prijavak ispred svečanog postroja OSRH predsjedniku Ivi Josipoviću predao general-bojnički Dragutin Repinc, zapovjednik HKoV-a

Visoka izaslanstva položila su kod spomenika Hrvatske pobjede Oluja 95 vrijedne u spomen na sve poginule branitelje u VRO Oluja

su se za hrvatsku slobodu nakon bojnog polja nastavili boriti za istinu u Haagu i koji su, kako je kazao, pobijedili u oba rata i dokazali da je hrvatski narod vodio pravednu borbu. Nakon te oslobođajuće presude svi zajedno možemo se okrenuti novim izazovima i pobjedama, a u sve društvene tokove treba uključiti i hrvatske branitelje, poručio je. "Domovinski rat nas je ujedinio i pokazao koliko smo jaci kad smo zajedno i taj zanos i tu energiju treba unijeti u sve što radimo u budućnosti," istaknuo je na kraju general Krstičević.

Čestitke u prigodi obljetnice braniteljima uputio je i predsjednik Vlade RH Zoran Milanović istaknuvši kako je hrvatski put bio najteži koji je prošla neka od članica Europske unije, ali kako je kazao, on nije imao alternative. Istaknuo je i kako Hrvatska nije utemeljena na zločinačkom pothvatu te je pozvao sve da se prema svakom hrvatskom građaninu ponašamo s dobrom voljom i vjerom u bolje sutra.

Predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko posebno je pozdravio hrvatske

generale napomenuvši kako je cijena hrvatske slobode bila iznimno visoka te kako u obrambenoj i oslobođilačkoj operaciji Oluja trebamo tražiti nadahnute. "Tih dana bili smo ujedinjeni u zajedničkom cilju. Hrvatska se tada uzdigla u punini svoje snage i mladosti koja je istinski voljela svoju zemlju", istaknuo je Leko.

Čestitke na ovoj velikoj i značajnoj hrvatskoj obljetnici uputio je braniteljima na kraju i predsjednik Ivo Josipović naglasivši kako je operacija Oluja u vojničkom smislu bila vrhunski provedena te je posebne čestitke uputio generalu Gotovini i svim zapovjednicima koji su je vodili i njome zapovijedali. "Hrvatska

Na prepunom gradskom trgu nazočnima se obratio general-bojnički mirovini Damir Krstičević, zapovjednik 4. gbr u VRO Oluja, posebno pozdravivši hrvatske branitelje i suborce, sve stradalnike Domovinskog rata i obitelji poginulih branitelja

PROMAKNUĆA, NAGRADE I ODLIKOVANJA

U povodu Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja te 18. obljetnice operacije Oluja 1. je kolovoza održana svečana akademija u Velikoj dvorani Časničkog doma HVU "Petar Zrinski". Tom su prigodom predsjednik RH i vrhovni zapovjednik OSRH Ivo Josipović, ministar obrane Ante Kotromanović i načelnik Glavnog stožera general-pukovnik Drago Lovrić uručili promaknuća, nagrade i pohvale djelatnicima MORH-a i Glavnog stožera OSRH, uz nazočnost brojnih uvaženih gostiju. Predsjednik Ivo Josipović istaknuo je da je operacija Oluja obilježila noviju hrvatsku povijest kao događaj koji je najviše pridonio pobjedi u Domovinskom ratu i neovisnosti Hrvatske. "Pred vojskom su buduće zadaće - modernizacija i prilagođavanje te uključivanje Hrvatske u međunarodni sustav obrane", naglasio je Josipović i čestitao svima na njihovu doprinos boljštu Hrvatske.

Ministar obrane Ante Kotromanović Dan pobjede nazvao je jednim od najvažnijih dana u hrvatskoj povijesti. "Posebno sam ponosan ove godine jer smo skinuli stigmu s Oluje, oslobođili naše generale Gotovinu, Čermaka i Markača, činjenica da smo čisti kao suza daje nam jednu dodatnu vrijednost", istaknuo je ministar te dodaо da sada treba gledati u budućnost, odnosno kako s optimalnim troškovima napraviti modernu vojsku koja će biti primjer

malim zemljama u okruženju. "Operacija Oluja predstavlja oluju svih oluja, bitku svih bitaka, pobjedu svih pobjeda u povijesti hrvatskog naroda", kazao je načelnik Glavnog stožera general-pukovnik Drago Lovrić. Promaknuto je 131 časnica i časnika te 97 dočasnica i dočasnika MORH-a i OSRH-a. U čin general-pukovnika promaknut je general-bojnik Mirko Šundov, a u čin brigadnog generala brigadir Boris Šerić. U ime promaknutih i nagrađenih djelatnika, nazočnim se obratio general-pukovnik Mirko Šundov koji je u svom govoru zahvalio na priznanjima.

P. KOSTANJŠAK

dan danas pobijeđuje i u miru, a to znači graditi njezinu europsku budućnost, graditi zemlju pravde i pravednosti", zaključio je predsjednik Josipović.

U Domu HV Knin održan je zatim i svečani prijam potpredsjednika Vlade RH, ministra unutarnjih poslova, ministra obrane te ministra branitelja za ratne zapovjednike i sudionike VRO Oluja.

Svečano obilježavanje obljetnice tijekom dana upotpunili su i motoristi MK "VETERANI" koji su prošli ulicama Knina do stadiona HNK Dinara, te demonstracija Počasno-zaštitne bojne OSRH, a druženje je nastavljeno na malonogometnom turniru djece hrvatskih branitelja "Oluja 95" te humanitarnoj nogometnoj utakmici "Hrvatsko srce za Knin" između veterana 4. i 7. gbr protiv reprezentacije Hrvatskog sabora a završeno je koncertom HRT-a na središnjem gradskom trgu. ■

MISA ZA DOMOVINU

U crkvi Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta misu za domovinu predvodio je apostolski nuncij u RH Nj.E. mons. Alessandro D'Errico koji je na početku misnog slavlja održao uvodnu riječ istaknuvši kako smo ovdje s dubokim osjećajem zahvalnosti prema onima koji nisu oklijevali prinjeti žrtvu za obranu domovine, prema hrvatskim braniteljima koji su posvjedočili svoju ljubav u službi domovine i dali tako dragocjen i trajan primjer mladim hrvatskim naraštajima.

U homiliji okupljenim vjernicima mons. Juraj Jezerinac, vojni ordinarij u RH kazao je kako danas slavimo Dan pobjede, Dan domovinske zahvalnosti; Dan branitelja i zaštitnicu Vojnog ordinarijata Blaženu Djericu Mariju – Gospu Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta. "Danas se spominjemo povijesnog događaja, Oluje iz 1995. godine, to je povijest u kojoj je nastala samo-

stalna država Hrvatska. To je djelo koje u svojoj najdubljoj jezgri nalazi sva opravданja sa stajališta morala i etike. I zato je dužnost svih nas čuvati dragocjenost slobode i memorije ovoga dana; njegovati vrijednosti slobode; graditi zemlju u skladu s nevinom prolivenom krvi i uloženoj ljubavi; ne dopustiti da sve bude svedeno na ljudsku "odvažnost" i "oružje", jer da nije bilo nutarnje motivacije koja je kadra izdržati sva iskušenja smrti, sloboda ne

bi bila polučena", kazao je mons Jezerinac poručivši braniteljima: "Vama dugujemo svjedočanstvo snage domoljublja, svjedočanstvo snage vjere, svjedočanstvo jakosti molitve, ljepotu osjećaja slobode. Vama dugujemo osjećaj povijesnog ponaša i dostojanstva".

RAZGOVOR

bojnik Davor Turković,
zapovjednik
PROTUPOŽARNE ESKADRILE

Ove je godine postignut kontinuitet napora i sinergijski učinak združenog djelovanja svih elemenata sustava, tako da sada možemo govoriti o opipljivim rezultatima. Na temelju toga, ali i činjenice da smo uspješno proveli obuku i trenažu čitavog letačkog sastava, tvrdim da je ova eskadrila spremnija nego ikad. Nema toga što mi ne bismo mogli odraditi u ovoj protupožarnoj sezoni...

VIŠEGODIŠNJI NAPORI DAJU ODLIČNE REZULTATE

Ovogodišnja protupožarna sezona je u punom jeku, no po broju do sada gašenih požara i njihovu intenzitetu ova je sezona, barem do kraja srpnja, bila znatno mirnija nego prijašnje. Protupožarna eskadrila koja svojim kanaderima i airtraktorima pomaže zemaljskim vatrogasnim snagama u gašenjima požara smještena je u 93. zrakoplovnu bazu "Zemunik", a bojnik Davor Turković, zapovjednik Protupožarne eskadrile i kapetan kanadera, u razgovoru analizira tijek ovogodišnje PP sezone i otkriva razloge zašto je takva. "Statistički gledano situacija je ispodprosječna za ovo doba godine i meteorološke uvjete kakvi sada vladaju. Cijelo proljeće je padala kiša, raslinje je

izuzetno bujno, a unatrag dvadesetak dana sve se osušilo, i s ovim visokim temperaturama i dnevnim vjetrom uvjeti za nastanak i širenje požara su idealni. Mi smo u posljednjih nekoliko dana bili na nekoliko intervencija, ali to nije ni blizu onome kako je bilo prošle ili prijašnjih godina - kako po broju ili intenzitetu događaja, tako i po ugroženosti koje takvi događaji mogu izazvati. Jednostavno, možemo govoriti o začuđujuće mirnoj sezoni s obzirom na uvjete."

Što je utjecalo na to da ovogodišnja protupožarna sezona bude upravo takva?

Ova PP sezona je po mnogo toga ra-

**Zračne snage 93.
zrakoplovne baze
HRZ i PZO od početka
ovogodišnje Protupožarne sezone (15.
svibnja) do zaključno
31. srpnja sudjelovali su u gašenju 34
požara ostvarivši 123
sata letenja avionima
Canadair CL-415 i Air-
tractor AT-802 F i A
i helikopterima MI-8
MTV**

zličita od dosadašnjih i tvrdim da je to zbog toga što na vidjelo dolaze rezultati zajedničkog, kontinuiranog rada i združenog napora svih elemenata sustava. Tako je prošla PP sezona izuzetno dobro analizirana i izvučeni su zaključci o naučenim lekcijama koji su primijenjeni na ovu sezonu; uvedene su kazne za paljenje vatre na otvorenim prostorima do kraja listopada; došlo je do pune implementacije sporazuma o gašenju požara na otvorenim prostorima između Državne uprave za zaštitu i spašavanje (DUZS) i MORH-a, a na temelju tog sporazuma mi smo cijelu zimu proveli u osposobljavanju vatrogasnog osoblja. Cilj je bio osposobiti ih da mogu što bolje procijeniti požar,

Pored svih zadaća gašenja požara i održavanja tehnike, mi ove godine opet imamo tri kandidata u obuci za kopilote na kanaderu i dva kandidata za pilote na airtraktoru

Lada PULJIZEVIĆ, snimio Davor KIRIN

procijeniti potrebne snage, razvoj situacije, ospozobiti ih da što učinkovitije i sigurnije koordiniraju rad na požaru. Sve su to elementi na kojima smo radili, koje smo osmisljavali i koji sada, u sinergijskom djelovanju, utječu na poboljšanu protupožarnu sezonu. Možemo reći kako je gašenje požara u RH izuzetno učinkovito – evo, mi smo prošle godine imali više od 8000 požara na otvorenom prostoru, a gašenje je bilo do te mjere učinkovito da nije izgorgjala niti jedna kuća, nitko nije bio ozlijeden niti poginuo. Dakle, nije bilo ni jednog incidenta i to pokazuje koliko je naše gašenje požara učinkovito.

Kako se navedeni elementi koje spominjete – analize, ospozobljavanja, sporazumi – ove godine konkretno realiziraju na operativnoj razini?

Više se koristimo avionima airtraktor, a oni omogućavaju da se požari brže uoče i na vrijeme napadnu iz zraka, prije nego što se prošire. Njihovom većanom uporabom i pojačanim ospozobljavanjem vatrogasaca postižemo sigurnije i jeftinije gašenje. Pokazalo se da operativna razina može izuzetno brzo implementirati naučene lekcije, međutim strateška i birokratska razina koje to moraju podržati zakonima, propisima, uputama, provedbenim aktima imaju određenu inerciju. Promjene koje smo mi godinama željeli postići ove su godine jasno vidljive – jasno je vidljiva promjena angažmana aviona airtraktor koji su do sada bili zapostavljeni, a to

je posljedica angažmana nadređenih struktura. Jasno je vidljiva i promijenjena struktura zapovijedanja PP sezonom i pomaci u ponašanju zemaljskih snaga. Sve te stvari u koje su godinama ulagani naporovi ove godine daju rezultate. Uočeno je da korektiva nije odgovor na sve probleme, nego nešto treba napraviti i u preventivu. Mi smo spremni ugasiti svaki požar i to će nas nešto koštati, no nužno je uložiti napore i u to da sprječimo nastanak požara.

Nerijetko smo prijašnjih sezona bili svjedoci tzv. uvezenih požara, onih koji počnu u nekoj od susjednih zemalja, ondje ne budu na vrijeme prepoznati ili zauzavljeni pa se kao veliki požari prošire i na područje Republike Hrvatske. Kako ove godine ocjenjujete protupožarnu suradnju sa susjednim zemljama?

Da. U interesu nam je što prije ugasiti ili barem usporiti požar, ne dati mu da se proširi. Ako nam prijeti požar iz Bosne i Hercegovine, onda ćemo težiti tome da ga na temelju Sporazuma s BiH riješimo još na njihovu teritoriju, u najgorem slučaju na granici, jer je to puno bolje nego da ga sutra hvatamo po Konavlima ili Dubrovačkom primorju. To su stvari koje smo mi naučili u prethodnim sezonomama. U tom smislu suradnja sa zemljama u regiji je dobra i ostvaruje se prije svega koordinacijom MORH-a i DUZS-a, pošto se preko DUZS-a kanaliziraju zahtjevi svih zemalja, i mi onda obavljamo hu-

manitarne protupožarne misije pomoći. Prošle smo godine ostvarili više od 40 sati naleta gaseći požare u Bosni i Hercegovini. Dio tih naleta je bio u dubini teritorija BiH i služio je isključivo kao humanitarna pomoć, a dio je bio u pograničnom području gdje smo mi, zapravo, braneći susjeda branili i sebe. Od 2007. godine napravili smo više od 140 sati naleta u humanitarnim misijama gašenja požara u Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Izraelu i sl. Sada smo u Europskoj uniji i postoji određena birokratska problematika u odobravanju prelaska snaga preko granice. To je sustav suradnje koji funkcioniра, ali je na njemu potrebno još raditi i poboljšavati ga kako bi bio efikasniji.

Kakva su vaša očekivanja u nastavku ovogodišnje protupožarne sezone?

Ova je sezona do sada specifična, dobra, no ne bih se usudio davati projekcije jer sezona zapravo ovih dana počinje u svojoj punoj snazi. Važno je reći da pored svih zadaća gašenja požara i održavanja tehnike, mi ove godine opet imamo tri kandidata u obuci za kopilote na kanaderu, dva kandidata za pilote na air traktoru i već smo ove sezone uspjeli završiti obuku za jednog nastavnika na air traktoru te kompletan letački sastav uvesti u trenazu po svim profilima letenja – znači danju, noću i instrumentalno. ■

Kandidati za pilote koji su na obuci, a sada su dvojica, moraju imati minimalno 25 sati leta na požarištima. Tek tada oni mogu početi samostalno letjeti

RAZGOVOR

SATNIK MILAN DOŠEN, ZAPOVJEDNIK VODA AIRTRAKTORA U PROTUPOŽARNOJ ESKADRILI

Velik dio važnih zadataća tijekom protupožarne sezone obavlja se letjelicama AT802, poznatim kao airtraktori. Idealni su za rano uočavanje požara, gašenje požara dok je još u začetku i nezamjenjivi su i u situacijama kada su opožareni teško dostupni dijelovi terena do kojih bi se zemaljske vatrogasne snage probijale satima. AT802 A i F, kod nas su ušli u upotrebu 2000. godine i oni sve mogu. Do 2006. godine su se njima koristili dubrovački vatrogasci i tada smo s njima radili na izvidanju, rano uočavanju požara i

preventivnom djelovanju na području od Dubrovnika do Splita, uključujući i otoka. Dubrovački vatrogasci su nas tijekom tog vremena odlično upoznali, znali su što im air traktori znače, držali su nas kao kap vode na dlanu i govorili su nam da im vrijedimo zlata. Kanader svakih 3-5 minuta izbací šest tona vode, airtraktor za isto vrijeme izbací tri tone vode i to je velika pomoć zemaljskim snagama. Osim toga iznimno je vrijedno kada možete na vrijeme uočiti požare, dojaviti informaciju zemaljskim snagama, intervenirati dok je požar u začetku i spriječiti njegovo širenje, intervenirati na područjima koja su teško dostupna zemaljskim snagama. Uglavnom, s dvije-tri vodene bombe mi smo mogli spasiti ono što bi inače, da se raširi požar, bilo nemoguće zaustaviti.

Kakva je za pilote airtraktora u Protupožarnoj eskadrili ovogodišnja protupožarna sezona?

U odnosu na prošle godine ovogodišnja PP sezona je do kraja sedmog mjeseca bila puno bolja. Nije bilo požara, imali smo malo intervencija, no posljednih nekoliko dana su se događanja intenzivirala i imamo svakodnevno četiri do pet požara i većina je aviona u zraku. Muči nas što vjetar ne staje, bura i maestral se konstantno smjenjuju, temperatura je vrlo visoka i sve skupa pogoduje izgaranju i širenju požara tako da ćemo, čini se, u osmom mjesecu imati puno posla.

Kako se obučavaju piloti koji će letjeti na airtraktorima?

Kandidati za pilote koji su na obuci, a sada su dvojica, moraju imati minimalno 25 sati leta na požarištima. Tek tada oni mogu početi samostalno letjeti. U tom procesu ga gledamo, proučavamo, on skuplja sate i ako zadovoljava predlažemo da ide na obuku za pilote air-traktora u Španjolsku. Obuka u Španjolskoj je potrebna jer mi, u najvećem broju, raspolazemo airtraktorima jednosjedima. Kada dvosjed bude nabavljen, što je u planu, više nećemo morati slati naše pilote na obuku u Španjolsku, nego ćemo moći raditi obuku ovdje, na tom avionu.

"Vodi za gašenje požara dodajemo određena sredstva kojima pojačavamo učinak na požarište. Idealan bi bio dugotrajni usporivač gorenja – retardant – koji se miješa s vodom u omjeru 1:3, ne bac se na vatru nego stavljaju kao prepreka oko i ispred požara, a to je važno jer ne možete uvijek doći na čelo požara. Ono što mi upotrebljavamo je kratkotrajni usporivač gorenja – pjenilo – tekućinu koja se u avionu miješa s vodom u omjeru 1% a dobivena smjesa za 40-50% usporava gorenje."

NATPORUČNIK VEDRAN VEDRIĆ, ZAPOVJEDNIK SATNIJE ZRAKOPLOVNO-TEHNIČKOG ODRŽAVANJA (ZTO) PP ESKADRILE

Bilo da je riječ o kanaderima (CL-415) ili airtraktorima (AT802), protupožarni avioni tijekom svoje operativne upotrebe rade u ekstremnim uvjetima. Velik broj polijetanja i slijetanja u kratkom vremenu, slijetanje na vodu i valove, male visine i brzine koje avioni moraju održavati da bi mogli uspješno gasiti požare, visoka temperatura iznad požarišta i često jak vjetar, okolnosti su koje zahtijevaju veliko iskustvo pilota ali i intenzivan rad na tehničkoj ispravnosti zrakoplova. Zbog toga su zrakoplovni tehničari vrlo važna

karika u cjelokupnom sustavu stabilnog funkciranja Protupožarne eskadre. Posao zrakoplovnog tehničara je težak i stresan, ali iškustvo i znanje smanjuju taj stres. Premda je ove godine, do sada, bilo manje letenja na požarima, za zrakoplovne tehničare posla uvijek ima. Letio zrakoplov ili ne, zrakoplovni tehničari svejedno rade tjedno i dnevno održavanje. Imamo dnevni prijeletni, međuletni, poslijeletni pregled, pa tjedni pregled. Prijeletni se provodi svako jutro na svim zrakoplovima koji su u operativnoj uporabi, a tjedni se obavlju jednom u sedam dana i opsežniji je od dnevnih. Avionima koje imamo koristimo

"Da bi zrakoplovni tehničar nakon školovanja dosegnuo visoku razinu stručnosti i postao doista kvalitetan i sposoban, potrebno mu je tri do pet godina intenzivnog radnog iskustva. Ekipa zrakoplovnih tehničara u Protupožarnoj eskadrili odlikuje se iznimnom stručnošću i kvalitetama – i želim ih sve povlaliti i svima zahvaliti na trudu koji ulazu radeći 365 dana u godini."

se za obuku mlađih pilota i za gašenje požara, što znači da su oni neprestano u pogonu. Naravno, u sezoni požara i intenzivnije uporabe aviona, nadzor i održavanje aviona provode se češće.

Kako izgleda uobičajeni radni dan zrakoplovnog tehničara u Protupožarnoj eskadrili?

Naš je posao održavanje aviona u prvom i u drugom stupnju, a radni dan traje od 7 ujutro do 8 navečer, nerijetko i duže. Ujutro pregledamo avione i oni su nakon toga spremni, ili za letačke obuke, ili za gašenje požara. Da bi pilot išao na požar avion mora biti pregledan, potpisani, ispravan, sve mora biti dokumentirano da bi on mogao odraditi svoj posao. Sve mora biti maksimalno ispravno, koliko god je to u našim mogućnostima. Avioni u našoj eksadrili su radni strojevi, oni rade ekstremne poslove u ekstremnim uvjetima kao što su voda, more, sol, valovi, vjetar, visoke temperature. Dogodi se, u nekim situacijama, da jedan kanader ili airtraktor ima po pedeset slijetanja za tri i po sata. Naša je zadaća da držimo maksimalnu operativnu učinkovitost zrakoplova, mi to radimo, ali u uvjetima kakvi jesu pri uporabi protupožarnih letjelica to nije uvijek jednostavno. U poslijeletnom pregledu, svaka letjelica koja je imala kontakt s morem mora biti oprana običnom vodom, moramo oprati kompresore na motorima i napraviti antikorozivnu zaštitu. Neovisno je li avion toga dana letio jedan ili 10 sati, ako je bio u kontaktu s morem, on mora biti posebno opran i tretiran.

SATNIK STJEPAN JOVIĆ, o.d. ZAPOVJEDNIKA ESKADRILE TRANSPORTNIH HELIKOPTERA, DIVULJE

Eskadra transportnih helikoptera (ETH) dio je 93. zrakoplovne baze, no izdvojena je od matične postrojbe i nalazi se u splitskim Divljama, u vojarni "Knez Trpimir", južno od areodroma Split i istočno od grada Trogira. S 11 helikoptera obitelji Mi-8 (MTV-1 i T), obnaša brojne zadaće i pridonosi sprečavanju i rješavanju kriznih situacija učestalih tijekom ljetne i protupožarne sezone. Zadaće ETH su potpora međunarodnim vojnim operacijama u misijama KFOR i ISAF, provođenje transportnih

zadaća HRZ-a, potpora u obučnim procesima HKV-a (BSD, VP, VOB, i ostale postrojbe) i HRM-a (nadzor obale), te obuka vlastitih djelatnika i djelatnika HRZ-a za sve letačke zadaće s helikopterima Mi-8. Uz to, posebna su zadaća razni oblici potpore koju pružamo civilnim institucijama. Tu je najčešće riječ o medicinskim letovima, zadaćama traganja i spašavanja (SPS) te protupožarnim letovima (PP). Osim toga zastupljeni su i ostali oblici potpore civilnim institucijama, pogotovo međunarodnog humanitarnog karaktera (Crna Gora 2012. i 2013.). Svake godine ETH obavi više od 350 medicinskih letova, a u protupožarnim djelovanjima ostvarimo više od 400 sati naleta – zbog obuke vatrogasaca, gašenja požara, dostavljanja ljudstvu i opreme na požarište i sl. ETH

godišnje izvrši oko 50 zadaća SPS-a u suradnji s HGSS-om s kojima i na godišnjoj razini provodimo obuke.

Kakav je tijek ovogodišnje protupožarne sezone i s kojim se poteškoćama najčešće susrećete?

Proljeće je bilo poprilično kišno pa je i vlažnost tla i vegetacija utjecala na manji broj požara do sada, no trenutačno meteoroško stanje i prognoza za iduće dane i tjedne upućuju da bi mogli očekivati povećanje broja zadaća. Što se poteškoća tiče, one su uobičajene i dio su ovog posla i ljetne sezone – no najteže se sada nositi s visokim temperaturama. Rastom temperature raste i broj zadaća, kako medicinskih prevoženja tako i PP zadaća, a visoke temperature i povećano radno opterećenje utječu na psihofizičko stanje posada i njihovo brže umaranje.

KECSKEMET 2013

MITING U KECSKEMETU PRUŽA JEDAN OD NAJKOMPLETNIJIH I NAJATRAKTIVNIJIH LETAČ-KIH PROGRAMA KAD JE RIJEČ O VOJNOM GRUPNU I SOLOAKROBATSkom LETENJU I TO KAKO PO BROJU LETJELICA, TAKO I ZEMALJA SUDIONICA. ORGANIZATOR JE BILO MAĐARSKO MINISTARSTVO OBRANE, ODRŽAVAO SE 3. I 4. KOLOVOZA, A SUDJELOVALO JE VIŠE OD 140 LETJELICA U LETAČKOM I STATIČKOM PROGRAMU IZ VIŠE OD 20 ZEMALJA MEĐU KOJIMA I AKROGRUPA "KRILA OLUJE" IZ HRVATSKE...

KRILA OLUJE

NA MEĐUNARODNOM FESTIVALU LETENJA

Leida PARLOV, snimio Tomislav BRANDT

Više od stotinu tisuća posjetitelja među kojim su, uz one zemlje domaćina Mađarske, bili i fanovi vojne tehnike i zrakoplovstva iz Hrvatske i drugih zemalja dva su dana uživali u vojnem akrobatskom letenju na međunarodnom aeromitingu International Airshow and Military Display koji se održavao u zrakoplovnoj bazi mađarskog ratnog zrakoplovstva u Kecskemetu. Miting u Kecskemetu pruža jedan od najkompletnijih i najatraktivnijih letačkih programa kad je riječ o vojnem grupnom i soloakrobatskom letenju i to kako po broju letjelica, tako i zemalja sudionica. Organizator je bilo mađarsko Ministarstvo obrane, održavao se 3. i 4. kolovoza, a više od 140 letjelica u letačkom i statičkom programu iz više od 20 zemalja dovoljno govori o kakvoj je manifestaciji riječ.

Hrvatsko ratno zrakoplovstvo predstavljala je akrogrupa "Krila Oluje"

koja je unatrag nekoliko godina postala jedan od najpoželjnijih sudionika na međunarodnim aeromitinzima. Svojim tehnički dotjeranim i izuzetno zahtjevnim programom na Pilatusima PC 9 još jednom je izazvala oduševljenje ljubitelja vojnih akrobacija. Preciznost, perfekcionizam, vrhunska obučenost, ali i hrabrost odlike su profesionalnog pilotskog tima "Krila Oluje". Samo tako dobro usklađen tim može izvesti zahtjevne i rijetko vidjene manevre koje izvode isključivo akrogrupe koje su u vrhu akrobatskog letenja u svijetu.

Svečanost otvaranja bila je u znaku preleta mađarskih Gripena i atraktivnog padobranskog programa, a potom su se izmjenjivali solo i grupni nastupi. Prva među akrogrupama nastupila je Patrulla Aguilla španjolskog ratnog zrakoplovstva. Letjeli su u formaciji od sedam aviona C-101 kojom se u španjolskom ratnom zrakoplovstvu koriste za obuku. U punom sjaju pokazale

"Krila Oluje" i na ovom su mitingu još jednom pokazala da za vrhunsku izvedbu nisu presudni snažni bučni avioni nego prije svega pilotske vještine i dobro usklađeni tim u kojem je svaki pojedinac najjača karika.

KECSKEMET 2013

Svojim tehnički dotjeranim i izuzetno zahtjevnim programom na Pilatusima PC 9, akrogrupa "Krila Oluje" još je jednom izazvala oduševljenje ljubitelja vojnih akrobacija. Preciznost, perfekcionizam, vrhunska obučenost, ali i hrabrost odlike su profesionalnog pilotskog tima "Krila Oluje". Samo tako dobro usklađen tim može izvesti zahtjevne i rijetko viđene manevre koje izvode isključivo akrogrupe koje su u vrhu akrobatskog letenja u svijetu.

su se i Turske zvijezde (Turkish Stars), a nebo nad Kecskemetom u bojama talijanske zastave obojili su Freccie Tricolori koji su već tradicionalno publiku navikli na atraktivn i brojnim manevrima bogati program dio kojeg su izvodili uz zvukove talijanske himne. Zadnji prvog, a prvi drugog dana nastupili su Ruski vitezovi (Ruskie Vityazi) koji lete na avionima Su-27 a čiji je nastup izazao veliko zanimanje i to iz više razloga. Naime Suhoy 27 najveći je borbeni avion kojim se

koristi u vojnem akrobatskom letenju, a prema riječima dobrih poznavatelja aeromitinga ovo je nakon niza godina bio njihov prvi nastup izvan Moskve. Soloprogram na borbenim i transportnim avionima Posebno dojmljiv program bili su samostalni nastupi na borbenim i transportnim avionima te helikopterima. Spomenut ćemo samo neke. Tako su Nizozemci nastupili s F-16 obojenim u boje nizozemske kraljevske kuće. Svojim programom koji

Akrogrupi "Krila Oluje" ovo je bio četvrti nastup u Kecskemetu, ali i prvi međunarodni miting na kojem su ove godine sudjelovali i to u novom sastavu. Na poziciji vođe je bojnik Matija Vrđuka a satnik Josip Čolak, dosadašnji demopilot, leti na poziciji desnog pratitelja. No s promjenom vođe i ostali članovi grupe promijenili su pozicije na kojima su do sada letjeli. Svoj debitantski nastup imao je i novi demopilot "Krila Oluje" satnik Ivan Andić.

je u samom vrhu solodisplaya i na ovom su mitingu oduševili publiku. Rumunji su s lakoćom izvodili akrobacije na MiG-21L. Poljaci na MiG-15 koji se rijetko može vidjeti na aeromitinzima, a Talijani su pokazali da se i transportni avion C-27 može kretati s lakoćom. Osim akrobacija pokazali su i kako C-27 može sletjeti a potom i poletjeti s kratke piste. Na helikopterima su odličan program pokazali Belgijanci a ništa manje atraktivn je bio ni češki nastup. Miting je bio i dobra prigoda za prezentaciju oružanih snaga zemlje domaćina. Uz izloženu tehniku i opremu, pripadnici mađarskih Oružanih snaga izveli su i vježbe napada na aerodrom, ubacivanje specijalnih snaga i presretanje neprijateljskog aviona u zračnom prostoru. Ovogodišnji odlično

organiziran aeromiting u Kecskemetu ispunio je očekivanja svih koji su unatoč 36 stupnjeva u hladu došli na ovaj festival letenja. Akrogrupi "Krila Oluje" ovo je bio četvrti nastup u Kecskemetu, ali i prvi međunarodni miting na kojem su ove godine sudjelovali. I to u novom sastavu. Na poziciji vođe je bojnik Matija Vrđuka a satnik Josip Čolak, dosadašnji demopilot, leti na poziciji desnog pratitelja. No s promjenom vođe i ostali članovi grupe promijenili su pozicije na kojima su do sada letjeli. Svoj debitantski nastup imao je i novi demopilot "Krila Oluje" satnik Ivan Andić. "Krila Oluje" i na ovom su mitingu još jednom pokazala da za vrhunsku izvedbu nisu presudni bučni avioni nego prije svega pilotske vještine i dobro uskladeni tim u kojem je svaki pojedinac najjača karika. ■

Piloti akrogrupe "Krila Oluje" sa zrakoplovnim tehničarima koji su neizostavni dio tima na aeromitizima

KONFERENCIJA U RACVIAC-u

Petra KOSTANJŠAK, snimio Josip KOPI

U RACVIAC-u je održana jednodnevna konferencija "Regionalna iskustva očuvanja mira od ISAF-a do Bliskog istoka i put prema 'pametnom' očuvanju mira" koju su organizirali Atlantsko vijeće Hrvatske i Odjel za javnu diplomaciju NATO-a. General John Allen, posebni izaslanik američkog državnog tajnika Johna Kerryja za Srednji istok tom je prigodom istaknuo da je ovo prvi forum na kojem govori o lekcijama naučenim u Afganistanu...

ANGAŽMAN U AFGANISTANU I NAKON ZAVRŠETKA MISIJE

General John Allen, posebni izaslanik američkog državnog tajnika Johna Kerryja za Srednji istok, bio je uvaženi gost jednodnevne konferencije "Regionalna iskustva očuvanja mira od ISAF-a do Bliskog istoka i put prema 'pametnom' očuvanju mira", održanoj 13. kolovoza u prostorijama RACVIAC-a u vojarni "Rakitje". Na konferenciji, koju su organizirali Atlantsko vijeće Hrvatske i Odjel za javnu diplomaciju NATO-a uz potporu MORH-a i OSRH-a, sudjelovala je i pomoćnica glavnog tajnika NATO-a za javnu diplomaciju Kolinda Grabar Kitarović te pripadnici vojnih snaga, akademiske zajednice i djelatnici ministarstava iz cijele regije.

Američki umirovljeni general u višednevni posjet Hrvatskoj stigao je iz Singapura, a na konferenciji je nagnasio da je ovo prvi forum na kojem govori o lekcijama naučenim u Afga-

"Počašćen sam što sam imao priliku služiti s vašim snagama i zahvaljujem na odličnom poslu koji ste radili u Afganistanu", kazao je general Allen pred okupljenim vojnim i civilnim predstavnicima iz Hrvatske, BiH, Makedonije, Crne Gore i Slovenije te dodao da su zemlje Balkana dale iznimian doprinos misiji. Tema konferencije posebno je zanimljiva s obzirom na to da misija ISAF završava za 16 mjeseci, kada će brigu o sigurnosti Afganistana preuzeti 352 000 pripadnika domaće vojske i policije. General Allen kaže

nistanu, gdje je nešto manje od dvije godine bio zapovjednik snaga ISAF-a. General Allen ima bogato iskustvo iz mirovnih i humanitarnih operacija diljem svijeta, a u Hrvatskoj je prvi put bio 1995. godine kada se na putu prema Sarajevu s američkim marinicom iskrcao u Splitu. "Počašćen sam što sam imao priliku služiti s vašim snagama i zahvaljujem na odličnom poslu koji ste radili u Afganistanu", kazao je general Allen pred okupljenim vojnim i civilnim predstavnicima iz Hrvatske, BiH, Makedonije, Crne Gore i Slovenije te dodao da su zemlje Balkana dale iznimian doprinos misiji. Tema konferencije posebno je zanimljiva s obzirom na to da misija ISAF završava za 16 mjeseci, kada će brigu o sigurnosti Afganistana preuzeti 352 000 pripadnika domaće vojske i policije. General Allen kaže da međunarodna zajednica i nakon završetka misije mora ostati snažno angažirana u toj zemlji, a kao najveću prijetnju budućnosti vidi korupciju te smatra da je Afganistanu potrebna jaka centralna vlast i subnacionalne vlade. Ističe da puno toga ovise o ključnim izborima u travnju 2014., ali isto tako vjeruje da će u 2017. i 2018. biti vidljiv ekonomski oporavak i napredak.

Allen je zapovjednik ISAF-a, najveće i najmoćnije koalicije od Drugog svjetskog rata, postao u srpnju 2011., u 10-oj godini rata, a na tu poziciju stigao je iz Iraka. "ISAF je sve samo ne mirovna misija u tradicionalnom smislu te riječi. Ona je COIN kampanja koja je imala tri glavna zadatka", pojasnio je američki general i zaključio da je trebala sprječiti destruktivna nastojanja talibana, pripremiti

Pomoćnica glavnog tajnika NATO-a za javnu diplomaciju Kolinda Grabar Kitarović u svom je izlaganju govorila o uspjesima međunarodne misije u Afganistanu, o kojima se, kaže, pre malo govoriti u medijima

afganistske snage za zaštitu sigurnosti te izgraditi potrebne kapacitete i institucije za normalno funkcioniranje države. Sva iskustva, i ona loša i dobra, svakako će biti integrirana u sljedeću COIN kampanju, gdje god ona bila. Također s obzirom na to da je u operaciji u Afganistanu sudjelovalo 50 zemalja, ona je snažno definirala operacije združenih koaličijskih snaga kao operacije budućnosti. Pomoćnica glavnog tajnika NATO-a za javnu diplomaciju Kolinda Grabar Kitarović u svom je izlaganju govorila o uspjesima međunarodne misije u Afganistanu, o kojima se, kaže, pre malo govoriti u medijima. Iako je pred međunarodnim snagama pa tako i pred hrvatskim vojnicima još puno posla, naglasila je da je puno toga učinjeno, primjerice, u integraciji i poboljšanju ženskih prava u afganistanskom društvu pa se veći broj žena danas školuje i sudjeluje u politici i biznisu, a isto tako sudjeluju kao pripadnice vojnih i policijskih snaga. "Često idem u Afganistan i mogu reći da naši vojnici ondje ne doživljavaju svoje zadaće samo kao posao, vidi se da im je stalo do budućnosti te zemlje", zaključila je Grabar Kitarović. Uz izlaganja, na konferenciji se vodila rasprava o regionalnoj suradnji kao i o iskustvima pojedinih zemalja regije koje su sudjelovale u ISAF-ovoj misiji. ■

PRIMOPREDAJA ZAPOVJEDNE ZGRADE

U vojarni "Josip Jović" u Udbini izvršena je 9. rujna primopredaja zapovjedne zgrade (JOC) koja je izgrađena u sklopu vježbe JACKAL STONE 12. Riječ je o projektu koji je posredstvom Ureda za obrambenu suradnju (Office of Defense Cooperation – ODC) američkog Veleposlanstva u Zagrebu, financirala američka Vlada. Radove na objektu zajednički su odradili pripadnici OSRH i OS SAD – mornarička inženjerija (SEABEE).

Brigadir Darko Bijuklić otvorio je objekt za potrebe OSRH, a ključeve i kompletну projektnu dokumentaciju objekta, u ime MORH-a, preuzela je Daniela Čaić (Uprava za materijalne resurse). Američko izaslanstvo na svečanosti primopredaje predvodio je zamjenik zapovjednika SOCEUR-a satnik Neil Guinan, a na svečanosti su bili i predstavnici ODC-a te američkog Veleposlanstva u Zagrebu predvođeni zamjenikom šefa Misije Markom Flemingtonom. Prije svečanog otvorenja objekta održan je radni sastanak zamjenika zapovjednika SOCEUR-a, satnika Guinana i zamjenika zapovjednika BSD-a, bojničika Mirka Bošnjaka. Razgovaralo se o dosadašnjoj uspješnoj suradnji u području provedbe zajedničke obuke američkih i hrvatskih postrojbi za specijal-

ne operacije te o njezinu nastavku. Satnik Guinan naglasio je kako je, osim materijalne vrijednosti, vrijednost ovog objekta i u tome što su američki i hrvatski vojnici na njemu radili zajedno, ne kao mentori i mentorirani, nego združenim snagama. Brigadir Bijuklić je zahvalio i izrazio nadu da će OSRH u potpunosti iskoristiti potencijale doniranog objekta. U ime američke Vlade Mark Flaming je uručio povjale istaknutim pojedincima SEABEE – timu koji su pridonijeli izgradnji JOC-a.

OJI

KADETI ZAVRŠILI PADOBRANSKU OBUKU

U organizaciji Središta za obuku HRZ-a i PZO-a "Rudolf Pešin" u vojarni "Zemunik" 9. je kolovoza završena obuka iz padobranstva za 20. naraštaj vojnih pilota u projektu "Kadet". Prema Nastavnom planu i programu vojničkog kampa II kadeti su uspješno izveli dva skoka iz helikoptera Mi-8 MTV. Potporu u provedbi skokova pružili su 93. zrakoplovna baza HRZ-a i PZO-a i Bojna za specijalna djelovanja. Ovom su obukom polaznici upoznati sa specifičnostima doskoka padobranom čime su stekli uvjete za početak temeljne letačke obuke na avionu ZLIN 242 L.

OJI

Krstarica "USS San Jacinto" u posjetu HRM-u

U posjetu Hrvatskoj ratnoj mornarici i gradu Splitu, od 10. do 14. kolovoza boravio je brod američke ratne mornarice "USS San Jacinto" (CG 56), u sklopu bilateralne vojne suradnje s Oružanim snagama SAD-a. Tijekom posjeta američkog ratnog broda organizirani su protokolarni posjeti zapovjedniku broda Zapovjedništvu Flotile HRM-a, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Poglavarstvu grada Splita, te zajedničko uvježbavanje s pripadnicima Flotile HRM-a. Krstarica "USS San Jacinto" dužine je 174 m, širine 17 m i gaza 11 m. Posada broda broji 31 časnika i 305 ostalih članova posade. Zapovjednik broda je kapetan bojnog broda William P. McKinley. Brod nosi ime jednog od najznačajnijih bojeva u američkoj povijesti koji se 1836. godine odigrao u Texasu.

OJI

Pripadnici Počasne satnije moraju, uz opće, zadovoljiti i neke specifične zahtjeve. Trebaju biti visoki između 183 i 187 cm, moraju imati vojničko držanje i izgled, zahtijevaju se naglašene motoričke sposobnosti, dobra koordinacija pokreta i osjećaj za ritam.

PREDSTAVLJAMO

Počasno-zaštitna bojna je pristozerna postrojba Glavnog stožera OSRH, nastala iz dijela 1. hrvatskog gardijskog zbora a osnovana je 1. rujna 2000. Njezini pripadnici obavljaju brojne zadaće, od zadaća vanjskog i unutarnjeg osiguranja Predsjedničkih dvora, osiguranja vrhovnog zapovjednika OSRH, drugih štićenih osoba i objekata, protudiverzijske zaštite na ulazima, sanitetsko-toksičkog osiguranja, nadzora pošte i prtljage, prijevoza štićenih osoba do poslova osiguranja i zaštite štićenih osoba za vrijeme boravka u otočnim rezidencijama Brijuna. Veći dio zadaća pripadnika ove postrojbe provodi se danonoćno i sustavno, ali često u tišini, diskretno, samozatajno i

VEĆI DIO ZADAĆA PRIPADNIKA POČASNO-ZAŠTITNE BOJNE PROVODI SE DANONOĆNO I SUSTAVNO, ALI ČESTO U TIŠINI, DISKRETNOM, SAMOZATAJNO I GOTOVU NEVIDLJIVOJ JAVNOSTI. IZNIMKA SU ZADAĆE POČASNE SATNIJE KOJA, PRIRODOM SVOGA POSLA, GDJE GOD DA SE POJAVI PRIVLAČI POZORNOST I BIVA ZAPAMĆENA...

POČASNO-ZAŠ

**NADNAREDNIK
KRUNOSLAV POSAVEC,**
1. dočasnik
Počasne satnije

Premda sam već 20 godina pripadnik Počasne satnije, poziv na vojni mimohod u Francusku bio je veliko iznenadenje, ali i velik izazov, kako za mene tako i za sve pripadnike Počasne satnije. Program smo uvježbavali u vojarni "Croatia", a počinjali smo u 5 ujutro kako bismo izbjegli vrućine. Bio nam je zadan tempo kretanja od 120 koraka u minuti i trebalo se tome prilagoditi i to uvježbati jer tempo naših koreografija i kretanja je znatno sporiji.

gotovo nevidljivoj javnosti. Iznimka su zadaće Počasne satnije koja, prirodom svoga posla, gdje god da se pojavi privlači pozornost i biva zapamćena. Tako je to kad u sklopu svojih protokolarnih i ceremonijalnih zadaća dočekuju ili ispraćaju Predsjednika RH, državni i vojni vrh, strane predsjednike država, daju počasne pozdrave ili sudjeluju u polaganjima vjenaca – ili kada se, kao što je bilo u Parizu 14. srpnja ove godine, pojave na mimohodu gdje među tisućama vojnika iz brojnih zemalja upravo oni izazovu posebno zanimanje i pljesak promatrača.

Pripadnici Počasno-zaštitne bojne

Lada PULJIZEVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

POČASNO- ZAŠTITNA BOJNA

prvi su put svoj počasno- ceremonijalni program javno izveli 2011. godine, na Trgu bana Jelačića u Zagrebu u sklopu obilježavanja 20. obljetnice osnutka OSRH. Program izvodi 20 pripadnika Bojne, a sa stavljen je od elemenata počasnih i vježbovnih postupaka.

Natporučnik Zoran Benković, zapovjednik Počasne satnije u Počasno-zaštitnoj bojnoj napominje kako su prije otprilike dvije godine dobili zadaću osmisliti program u koji bi bile uključene vježbovne radnje koje rade i kombinacija raznih programa koje strane vojske već provode, i tako su osmislili svoj program. „Sada imamo dvije kore-

ografske varijante koje izvodimo u raznim prigodama, svaka traje 10-12 minuta a provodi ga skupina od oko 20 ljudi. Trenutačno radimo na trećoj koreografskoj varijanti koja bi bila različita, ali bi se nadograđivala na postojeće. Svoj program smo izvodili diljem Hrvatske, od Dubrovnika do Vukovara, i u različitim prigodama,“ ističe natporučnik Benković. Iznimno dobro prihvaćena od publike, počasna ceremonija na dinamičan i atraktivni način prikazuje slijed vojničkih radnji i postupaka, a do izražaja posebno dolazi psihofizička spremnost, ujednačenost i sklad pripadnika bojne. ■

BOJNIK RAJKO MIJATOVIĆ,
voditelj Operativnog pododsjeka
Počasno-zaštitne bojne

Pripreme za vojni mimohod u Francuskoj počeli smo 10. lipnja, održavali smo ih u vojarni "Croatia", a zapovjednik postroja bio je zapovjednik Počasno-zaštitne bojne, brigadir Dragan Basić. U postroju koji je sudjelovao u mimohodu ulicama Pariza u povodu Dana pada Bastille sudjelovalo je 75 pripadnika hrvatskih OS, a od toga ih je 71 bilo iz Počasno-zaštitne bojne, dva pripadnika Hrvatske kopnene vojske te po jedan pripadnik Hrvatske ratne mornarice i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane.

VIJESTI IZ OSRH

OBUKA ZA VOZAČA HMMWV M1151

U požeškom Središtu za obuku i doktrinu logistike Zapovjedništva za potporu od 6. do 9. kolovoza provedena je obuka za vozača višenamjenskog vozila velike pokretljivosti HMMWV M1151. Cilj obuke je osposobiti polaznike za sigurno upravljanje višenamjenskim vozilom velike pokretljivosti u različitim cestovnim i terenskim uvjetima, za uporabu svih uređaja koji omogućavaju bolju prohodnost u svim vremenskim i zemljjišnim uvjetima te upoznati polaznike sa sigurnosnim mjerama u uporabi vozila.

Polaznici su osposobljeni za dnevne i noćne, gradске i terenske uvjete vožnje na cestovnom vježbaštu „Glavica“ koja nudi potpuni doživljaj većine

kritičnih momenata na koje vozač može naići prilikom uporabe vozila. Voditelj obuke stožerni narednik Mario Samardžić izjavio je da je obuku u potpunosti svedao svih 9 polaznika koji su stekli pravo za dobivanje potvrde o osposobljenosti upravljanja višenamjenskog vozila. Na kraju obuke

zamjenik zapovjednika Središta za obuku i doktrinu logistike, pukovnik Zdenko Kosina uručio je devetorici polaznika potvrde o završenoj obuci za vozača višenamjenskog vozila HMMWV M1151 pa im zaželio mnogo uspjeha u njihovoј vojnoj karijeri.

A. MANDIĆ

Primopredaja 20 službenih vojnopolicijskih pasa MUP-u

Službeni psi uzgojeni u Obučnom centru vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević" u Dugom Selu od 6. kolovoza više nisu u sastavu Vojne policije OSRH pa će daljnje angažiranje i obuku nastaviti u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova. Zapovjednik Pukovnije VP brigadir Mijo Validžić i satnik Branko Jurić u ime zapovjednika SVPzO "Bojnik Alfred Hill" kao predstavnici HKoV-a, GS OSRH i voditeljica Centra za obuku vodiča i dresuru službenih pasa Policijske akademije MUP-a, Sanja Herceg dr.vet. med., potpisali su primopredaju 20 pasa (9 pasa pasmine belgijski ovčar i 11 pasa pasmine njemački ovčar) koji će obuku nastaviti na Policijskoj akademiji MUP-a za potrebe njihovih ustrojbenih cjelina.

Predaja 20 pasa starosti 12 mjeseci realizirana je sukladno Sporazumu o suradnji u uzgoju i nabavi pasa za službene potrebe koji su sredinom mjeseca srpnja 2013. potpisali ministar obrane Ante Kotromanović i ministar unutarnjih poslova Ranko Ostojić. Potpisani sporazum rezultat je suradnje dvaju centara u uzgoju, nabavi službenih pasa kao i suradnji u razmjeni iskustava u obuci službenih pasa svih specijalnosti uporabe.

OJI

ZAVRŠILA OBUKA 9. NARAŠTAJA KADETA NA POLIGONU "GAŠINCI"

Na vojnom poligonu "Gašinci" 9. je kolovoza završena obuka 9. naraštaja kadeta "KAMP II" (granski kamp) u organizaciji Pješačke pukovnije. Riječ je o obuci kojom se kadeti roda pješaštva obučavaju za rješavanje paljbeno-taktičkih, sigurnosnih i zaštitnih zadaća u različitim bojnim okolnostima i realnim uvjetima prostora i vremena, za uspješno vođenje borbe u različitim taktičkim, vremenskim i zemljjišnim uvjetima, vješto kombinirajući paljbu i pokret – samostalno i u sastavu binoma, tima i desetine, te se upoznaju s taktičkim radnjama i postupcima. Nakon obuke kadet roda pješaštva obučen je za sigurno i pravilno rukovanje, uporabu i održavanje osobnog i zajedničkog naoružanja i opreme. Obuka je započela 21. srpnja, a uspješno ju je završilo 33 pripadnika kadetske bojne Hrvatskog vojnog učilišta, te američki kadeti koji su sudjelovali u obuci prvi tjedan. Na svečanom postrojavanju u povodu završetka obuke načelnik stožera Pješačke pukovnije pukovnik Ivan Galović i voditelj obuke satnik Andelko Rimac uručili su potvrde o uspješno završenoj obuci i pisano pohvalu najboljoj polaznici kadetkinji Marijani Bogović.

OJI

Obuka je započela 21. srpnja, a uspješno ju je završilo 33 pripadnika kadetske bojne Hrvatskog vojnog učilišta, te američki kadeti koji su sudjelovali u obuci prvi tjedan. Na svečanom postrojavanju u povodu završetka obuke načelnik stožera Pješačke pukovnije pukovnik Ivan Galović i voditelj obuke satnik Andelko Rimac uručili su potvrde o uspješno završenoj obuci i pisano pohvalu najboljoj polaznici kadetkinji Marijani Bogović.

U ISAF-u OBILJEŽEN DAN POBJEDE I DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI

Pripadnici 21. hrvatskog kontingenta u misiji ISAF u Afganistanu, obilježili su Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja te 18. obljetnicu VRO Oluja svečanim postrojavanjem svih sastavnica u kampu Marmal, Mazar-e-Sharif te u zračnoj luci KAIA u Kabulu. Tom su prigodom dodijeljene i NATO medalje pripadnicima 21. HRVCON-a koji su locirani u području Regionalnog zapovjedništva Sjever (RC North), Mazar-e-Sharif. Svečanosti i ceremoniji dodjele NATO medalja i certifikata uz zapovjednika 21. HRVCON-

a brigadira Krešu Tuškana nazočili su i zapovjednik RC North, general-bojnik Jorg Vollmer, zamjenik zapovjednika RC North, brigadni general Craig Q.Timberlake, načelnik stožera RC North, brigadni general Ferenc Korom te zapovjednik baze kampa Marmal, brigadni general Peter Klement kao i drugi nacionalni predstavnici u Zapovjedništvu RC North te ostali partneri OSRH u području Mazar-e-Sharifa. Nazočnima su se obratili zapovjednik 21. HRVCON-a i zapovjednik RC North pri čemu je posebno istaknuta burna povijest stvaranja OSRH i RH u cijelini, kao i značajan doprinos koji daju pripadnici 21. HRVCON-a u operaciji ISAF.

OJI

U ZEMUNIKU ZAVRŠILO SELEKCIJSKO LETENJE

U Eskadrili aviona 93. zrakoplovne baze HRZ-a i PZO-a u vojarni "Zemunik" 9. je kolovoza završilo selekcijsko letenje kandidata koji se školuju za hrvatske vojne pilote. Tijekom selekcijskog letenja na avionu ZLIN 242 L polaznici su uz stručno vođenje nastavnika letenja usvajali sadržaje temeljnih manevara aviona na zemlji i u zraku (vožnja, polijetanje, slijetanje, zaokreti, akrobacije...), odnosno dovedeni su do početne faze samostalnog upravljanja avionom. Ključni događaj cijelog ciklusa selekcije bili su ispitni letovi s ispitivačem koji procjenjuju stupanj usvojenosti pojedinih elemenata letenja kod kandidata, dok će konačnu ocjenu o sposobnosti za studij vojnog pilota donijeti stručno povjerenstvo HRZ-a i PZO-a. "Selekcija je protekla na visokoj razini ozbiljnosti, pristupa i pripreme kandidata što je rezultiralo i dobrim rezultatima u letenju. Riječ je o kandidatima koji su visokomotivirani, potencijal postoji i slijedi ubočajeni put u nastavku njihova školovanja, a do ponovnog dolaska na letačku obuku jednako je važno i usvajanje teoretskog dijela na Fakultetu prometnih znanosti. Od sedam kandidata šest je zadovoljilo tražene standarde selekcijskog letenja, svima njima predstoji zahtjevan rad no uz pokazanu motivaciju i želju siguran sam kako će HRZ i PZO u konačnici dobiti kvalitetan pilotski kadar," istaknuo je voditelj selekcije bojnik Nenad Hasnek.

OJI

KANADERI GASILI POŽAR U BiH

Dva protupožarna aviona Canadair CL-415 s dvije letačke posade iz sastava Protupožarne eskadrile (PPE) 93. zrakoplovne baze HRZ i PZO 7. i 8. kolovoza sudjelovali su u susjednoj Bosni i Hercegovini u gašenju požara u Donjoj Jablanici. Posade su prvog dana ostvarile 8 sati naleta izbacivši na požarište više od 400 tona vode, a vodu su uzimali s Jablaničkog jezera. Tijekom gašenje koje počelo u 13,15 sati i trajalo do 19,20 sati kanaderi su jednom prelijetali na Žračnu luku Split radi punjenja gorivom. Zbog veličine požara na tom području i drugi je dan zatražena pomoć te su kanaderi s istim kapetanima posada poletjeli iz Zemunika u 15,00 sati. Odluku o sudjelovanju hrvatskih posada u gašenju požara u Jablanici donijela je Vlada RH na telefonskoj sjednici 7. kolovoza, nakon što su vlasti Bosne i Hercegovine zatražile međunarodnu pomoć u gašenju požara kod Jablanice na sjeveru Hercegovine koji nekoliko dana prijeti naseljima, a zbog nepristupačnog terena ga je vrlo teško gasiti. Prvu posadu kanadera činili su bojnik Davor Turković, kapetan i zapovjednik PPE, natporučnik Ivica Barišić, kopilot i nadnarednik Miron Dominis, letač tehničar, dok su u drugoj posadi bili satnik Tomislav Slavica, kapetan, te sat-

nik Stjepan Radonić, kopilot i stožerni narednik Ivan Štefančić, letač tehničar. Hrvatski su kanaderi prošle godine sudjelovali tri puta u gašenju požara u susjednoj Bosni i Hercegovini i to na prostoru Jablanice (10. rujna), Malog i Velikog Rujišta, nedaleko od Mostara (25. kolovoza) i u blizini Buškog Blata (20. srpnja).

OJI

NATO NOVOSTI

Talijanski doprinos misiji u Afganistanu

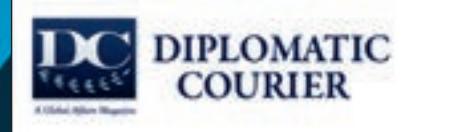
"Nadgledat ćemo napredak u Afganistanu, a gdje Italija na zapadu igra vodeću ulogu," izjavio je glavni tajnik NATO-a Anders Fogh Rasmussen koji je krajem srpnja posjetio Italiju. Tijekom službena posjeta susreo se s premijerom Enricom Lettaeom i ministrom obrane Mariom Maurom kojemu je zahvalio na talijanskoj snažnoj predanosti Savezu. Istaknuto je i kako je tijekom posjeta video razliku od prijašnjeg stanja, a

čemu su pridonijele i talijanske snage. "Pozdravljam hrabrost, predanost i profesionalizam talijanskih vojnika i vojnici. Italija je odan član našeg Saveza od njegova osnutka, a svakog dana na različite načine demonstrira svoju predanost", rekao je glavni tajnik tijekom susreta s talijanskim premijerom. Napomenuo je i kako afganiskanske snage preuzimaju odgovornost za sigurnost u cijeloj zemlji te da će do kraja godine borbena misija biti gotova. "U planu je nova misija u sklopu koje ćemo savjetovati i pomagati Afganistske snage sigurnosti i nakon 2014. godine", rekao je Rasmussen dodajući kako je zahvalan Italiji koja u toj neborbenoj misiji planira preuzeti jednu od ključnih uloga. "Od Libije, Kosova i Roga Afrike NATO je u svakoj operaciji mogao računati na pomoć Italije", istaknuvši da je doprinos te zemlje još vredniji s obzirom na rezove u proračunima za obranu, a s kojima su sve zemlje suočene. "Da, sigurnost ima cijenu, no nesigurnost znači i trošak koji si ne možemo priuštiti", naglasio je te dodata da nakon više od desetljeća tijekom kojih su obavljene brojne operacije, NATO ima najbolje kapacitete koje je Savez ikada imao, a ima i najjače veze uspostavljene s partnerima diljem svijeta." Iako se povlačimo iz Afganistana moramo zadržati spremnost i sposobnost nositi se s bilo kojim sigurnosnim prijetnjama koje današnje nepredviđljivo vrijeme stavlja pred nas, pa je upravo zbog toga i pokrenuta inicijativa združenih snaga, kako bi saveznici, zajedno s partnerima, održavali zajedničke vježbe. I u tom procesu računamo da će Italija preuzeti vodeću ulogu, da će podijeliti svoje iskustvo s drugima kako bi jedni od drugih mogli učiti", rekao je glavni tajnik i napomenuo da će upravo spremnost NATO-a biti jedna od glavnih tema sastanka ministara obrane koji će se održati najesen.

RAVNOTEŽA SPOLOVA

Muškarci i žene uvijek trebaju imati jednak prava, mogućnosti i odgovornosti u svojim životima i poslovima, a što uključuje i sigurnosni sektor. To je razlog zašto sastav sigurnosnih, kao i oružanih snaga treba odražavati sastav stanovništva. U tom kontekstu, kao i u svim drugim radnim okruženjima, potrebno je uspostaviti bolju ravnotežu spolova jer je to i pitanje legitimnosti. Dio je to teksta Mari Skare, posebne predstavnice glavnog tajnika NATO-a za žene, mir i sigurnost koji je nedavno objavljen na portalu Diplomatic Courier. Istaknula je i kako su sigurnosna i obrambena pitanja kompleksna te zahtijevaju širok spektar znanja i kompetencija. "Ako želimo osigurati da imamo prave ljude na pravim mjestima, moramo se podjednako koristiti ženskim i muškim resursima. Iskušto nam govori koliko je važno imati žene u policiji, oružanim snagama kao i na poslovima upravljanja kriznim menadžmentom", napisala je dodajući kako treba raditi na tome da njihovo upošljavanje ne bude iznimka, već pravilo. U svom je tekstu podsjetila i kako smo nažalost u nekim ratovima još uvijek svjedoci seksualno i rodno uvjetovanog nasilja. "Prije svega želimo sprječiti oružani sukob, no kada se on dogodi moramo osigurati da nema neproporcionalan učinak te da su žene i djeca, zajedno s civilima muškarcima, zaštićene od opasnosti u zonama sukoba", istaknula je Skare dodajući kako za postizanje tog cilja trebaju analitički alati, obuka i edukacija kao i znanje o društvu. Naglasila je i kako je u ovim slučajevima riječ o osviještanju ljudi o spolu, te da je podjednaka odgovornost na ženama i muškarcima za integraciju rodne perspektive pri planiranju i provođenju aktivnosti. Rasmussenova povjerenica napisala je i kako je ostvaren napredak, od kada je Vijeće sigurnosti UN-a 2000. prihvatio Rezoluciju 1325, no i kako su žene i dalje ranjivija skupina kada je riječ o sukobima. Istaknula je da se očekuje da zemlje preuzmo vodstvo te i dalje rade u tom pogledu. Naglasila je i kako, unatoč tomu što države i vladine organizacije i dalje imaju ključnu ulogu u promicanju ovog plana, važnu ulogu ima i civilno društvo. "NATO prepoznaže važnu ulogu koju žene imaju u jačanju sigurnosti i sprečavanju sukoba. Imenovanje posebne predstavnice za žene, mir i sigurnost pojačava ovu obvezu i poboljšava prilike za promoviranje temeljnih vrijednosti koje definiraju Savez, a to su: "mir, demokracija, ljudska prava, kao i vladavina prava i individualnih sloboda", kaže Skare dodajući kako je riječ o vrijednostima za cijelu populaciju, a ne samo za polovinu. "Mi ćemo odraditi svoj dio u međunarodnoj arenici i pridonijeti provedbi Rezolucije i srodnih rezolucija", napisala je pozivajući sve aktere na djelovanje jer - zajedno možemo učiniti razliku.

Anita KONČAR, foto: NATO

Više vježbi za NATO-ove Snage za brzi odgovor

NATO je za jesen najavio održavanje niza dinamičnih i zahtjevnih vježbi koje bi trebale biti pravi test za zapovjedništvo i pripadnike Snaga za brzi odgovor (NRF). Savez ima vrlo ambiciozni plan povećanja aktivnosti obuke u idućih nekoliko godina, kako bi održao spremnost i interoperabilnost snaga. To znači nešto zahtjevrije i češće vježbe, više vrsta scenarija te opsežni plan obuke koji će pokrivati cijeli raspon NATO-ovih zadatača. "Snage za brzi odgovor ključna su komponenta NATO-ovih kolektivnih

obrambenih sposobnosti", izjavio je general Philip Breedlove, zapovjednik Savezničkih snaga za Evropu (SACEUR) te dodao da su snage NRF-a nužne za održanje i poboljšanje kapaciteta snaga cijelog saveza, što je posebno važno sad kad se misija u Afganistanu privodi kraju, a NATO se priprema za buduće izazove. Prva je vježba "Brilliant Arrow", od 25. kolovoza do 5. rujna u Norveškoj, a u njoj će sudjelovati oko 50 vojnih letjelica i otprilike 800 sudionika. Vježbom će upravljati Savezničko zapovjedništvo zrakoplovstva, čije je sjedište u njemačkoj zračnoj bazi Ramstein. Pomorski manevri planirani su za kraj rujna i početak listopada u sklopu vježbe "Brilliant Mariner". Obuka i vježbe NRF-a trebale bi dosegnuti vrhunac s vježbom "Steadfast Jazz", koja će se održati početkom studenog u više članica NATO-a, uključujući Poljsku i baltičke države. U vježbama će sudjelovati zračne, kopnene, pomorske i specijalne snage te vojno osoblje sjedišta Zapovjedništva združenih snaga u Bruslju koje bi iduće godine trebalo predvoditi NATO-ove operacije. Ministri obrane zemalja članica još su u veljači ove godine podržali plan da se u idućim godinama oživi program NATO-ovih vježbi. NATO će također u budućnosti poticati zemlje članice da svoje nacionalne vježbe otvore za sudionike iz drugih savezničkih zemalja, što će biti dodatne prilike za poboljšanje interoperabilnosti Saveza.

P. KOSTANJŠAK

Novi zapovjednik zračnih snaga NATO-a

Novi zapovjednik zračnih snaga NATO-a, general Frank Gorenc preuzeo je početkom kolovoza u Zapovjedništvu u Ramsteinu svoju dužnost. Na svečanosti održanoj u čast novog zapovjednika istaknuto je kako sjedište zračnog zapovjedništva NATO-a ima široku paletu zadatača pa su tako zaduženi za planiranje i nadzor savezničkih zračnih operacija, koordinaciju NATO-ova integriranog zračnog i raketnog obrambenog sustava, a jedan od zadataka je i suradnja s partnerskim zemljama. Inače, Gorenc preuzima i dužnost novog zapovjednika američkih zrakoplovnih snaga u Europi i Africi.

NATO-ovi BRODOVI PRATILI NAJVJEĆI BROD NA SVIJETU KROZ ADENSKI ZALJEV

Nizozemska fregata "HNLMS Van Speijk", u sklopu NATO-ove protupiratske operacije Ocean Shield, 5. je kolovoza osigurala prolaz trgovackom brodu "Maersk McKinney

Moller", trenutačno najvećem brodu na svijetu, kroz Adenski zaljev. Bilo je to prvo putovanje trgovackog broda, dugačkog 400 metara i teškog 165 000 tona, iz Azije u Europu. NATO-ovi naporci u borbi protiv pirata, zajedno s ostalim morskim snagama u regiji, trude se osigurati slobodan protok komercijalne trgovine kroz Adenski zaljev i Indijski ocean. Nizozemska fregata "Van Speijk" jedan je od tri broda koji se trenutačno nalaze u NATO-ovoj protupiratskoj misiji, a operaciju predvodi norveški komodori Henning Amundsen. Drugi brodovi u misiji su norveški Fridtjof Nansen i američki De Wert. Iako se posljednji uspješni piratski napad kod Afričkog roga dogodio prije više

od godinu dana, NATO-ovi brodovi i dalje budno prate situaciju u tom opasnom području.

P. KOSTANJŠAK

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Foto: Igor SKENDEROVIC

ŠPANJOLSKI LPD ZA TURSKU MORNARICU

Španjolska brodograđevna kompanija s turskom lokalnom partnerskom tvrtkom SEDEF uskoro očekuju da će biti proglašeni pobijednikom natječaja programa nabave velikog desantnog broda (Landing Platform Dock - LPD) za potrebe turske ratne mornarice. Program vodi turski ured za vojnu industriju (SSM) dok natječaj obuhvaća gradnju, opremanje te dostavu jednog desantnog plovila u skladu s taktičko-tehničkim značajkama turske mornarice. Izvorna ponuda za spomenuti natječaj predana je u svibnju 2011. dok je u svibnju ove godine pripremljena revidirana ponuda pri čemu bi tvrtka SEDEF Gemi Insaati bila nositelj cjelokupnog ugovora.

Projekt španjolskog desantnog broda za prijevoz helikoptera, Buque de Proyección Estratégica (BPE), poznatiji je pod međunarodnim imenom Strategic Projection Ship (SPS). Brod je svojim obilježjima trupa, duljine 230 m i istisnine 23 000 t, najveći ratni brod ikada sagrađen za potrebe španjolske ratne mornarice. Glavna mu je odlika velika otvorena sletna paluba, na čijem je lijevom pramčanom boku smještena uzletna rampa a na krmenom je dijelu smješten dok, pa je jasno vidljiva glavna namjena broda, a to je potpora desantnim vojnim operacijama i helikopterski prijevoz. Uz to je nezaobilazna zadaća broda nadzor mora pomoći ukrcanih zrakoplovnih jedinica. Sletna paluba je dimenzionirana za prihvrat šest helikoptera tipa NH90 ili četiri helikoptera CH-47 Chinook. Projektom BPE broda omogućen je smještaj vojne postrojbe do 1200 vojnika. Brod ima dvije unutarnje teretne palube: jedna je tzv. zdenac, dimenzija 69,3 m x 18,6 m, namijenjen smještaju četiriju LCM-1E desantnih plovila, dok je druga tzv. skladišna paluba, namijenjena smještaju vozila i plovila velike težine. Desantni brod također posjeduje hangar i gornje skladište za smještaj zrakoplovnih jedinica i lakih vozila.

M. PTIĆ GRŽELJ

DOSTAVLJEN PRVI

Nakon što su krajem srpnja izdana dva bitna europska certifikata, kojima je certificiran tip aviona, odnosno odborenja inicijalna operativna upotreba, 1. je kolovoza službeno dostavljen prvi produkcijski primjerak transportnog aviona A400M Atlas, s produkcijskom oznakom MSN007. To je kruna desetogodišnjeg rada na razvoju aviona, u koji je bilo uključeno 40 000 ljudi, a proteklih je godina provedeno više od 5000 sati probnih letova. Prvi Atlas

dostavljen je Francuskom ratnom zrakoplovstvu, koje će do kraja ove godine dobiti još dva aviona. Do kraja ove godine i Turska će dobiti svoj prvi Atlas, dok će Velika Britanija i Njemačka svoje prve avione dobiti tijekom 2014. odnosno 2015. godine. Ukupno je dosad potvrđeno narudžbi za 174 aviona, a uz Francusku, Tursku, Veliku Britaniju, Njemačku operateri na Atlasu bit će i Španjolska, Belgija, Luksemburg i Malezija.

Foto: USM

A400M ATLAS

Velika su očekivanja od Atlasa, posebice europskih oružanih snaga, i to u pogledu potreba za taktičkim ali i strateškim zračnim prijevozom ljudi i opreme. Uz to, on će biti korišten i kao zračni tanker, a uz vojne moći će se koristiti i za široki spektar civilnih zadaća. U svom transportnom prostoru Atlas može prevesti do 116 vojnika s opremom, 66 nosila s ozlijedjenima uz prateću medicinsku pratinju, ili do 37 tona raznog tereta. Maksimalna težina na polijetanju iznosi

141 tone. Pogonsku skupinu čine četiri turboelisna motora Europrop International TP400-D6, svaki jakosti 11060 KS, koji omogućavaju postizanje krstareće brzine od 780 km/h. Maksimalni dolet uz 20 tona tereta iznosi 6390 km, a uz maksimalnu nosivost dolet je 3298 km. Maksimalni vrhunac leta iznosi 11 300 m. Procjenjuje se kako jedinična cijena A400M Atlasa iznosi oko 130 milijuna eura.

I. SKENDEROVIC

TULPAR NOVI TURSKI OKLOPNJAK

Turska tvrtka Otokar nedavno je javnosti prvi put službeno predstavila svoje novo oklopno vozilo Tulpar. Riječ je o oklopnom borbenom vozilu pješaštva, i za razliku od većine svojih suvremenika koji su uglavnom kotačna vozila, Tulpar je gusjeničar. Njegov je razvoj započet tijekom 2011., i primarno ga se kaniло ponuditi svjetskom tržištu. Međutim turske Oružane snage pokazuju sve veći interes za Tulparom, koji kane do kraja ovog desetljeća uesti u operativnu uporabu zajedno sa svojim novim turškim glavnim tenkom Altay.

Težina prvih prototipova Tulpara iznosi 32 tone, međutim ovisno o tureli, balističkoj zaštiti i naoružanju maksimalna težina može narasti do 45 tona. Pogonski blok čini turbodizelski common rail motor Scania DI 16 jakosti 810 KS, a za automatsirani sustav transmisije odabran je SAPA SG-850. Maksimalna brzina koju Tulpar može postići na cesti je 70 km/h, a brzinu od 32 km/h može postići za šest sekundi. Tulpar je prilagođen za integriranje raznih topničkih sustava, u rasponu kalibra od 25 mm do 105 mm, te minobacača od 120 mm. Uz to, s desne strane kupole je spregnut strojnica kalibra 7,62, a na tureli se mogu postaviti i bacači granata od 40 mm do 76 mm. Tulpar odlikuje i visoka razina protuminske zaštite, koja zadovoljava kriterije STANAG 4569 razine 4 i 5. Posadu čine tri člana, a u transportnom prostoru moguće je prevesti do devet vojnika.

I. SKENDEROVIC

OPHODNI BRODOVI MK V ZA SAUDIJSKU ARABIJU

Američka agencija za suradnju pri obrani i sigurnosti (Defense and Security Cooperation Agency – DSCA) objavila je 10. srpnja kako je Vlada Saudijske Arapije zatražila nabavku flote od 30 ophodnih brodova tipa Mk V. Ukupna se vrijednost procjenjuje na 1,2 milijarde dolara a ugovor bi uz gradnju, opremanje i dostavu spomenutih plovila uključivao 32 topa kalibra 27 mm, pričuvne dijelove, opremu i alate namijenjene brzim popravcima, logističku potporu te obuku posade. Za sada još uvijek nije odabran primarni nositelj ugovora, no poznato je kako se manja privatna američka brodogradilišta poput United States Marine, Halter Marine te Hodgdon Yachts u prošlosti dostavljala takav

tip plovila stranim naručiteljima kao i za potrebe domaćeg tržišta. Aluminijsku inačicu ovog tipa plovila također rabi specijalna postrojba američke mornarice SEAL. Navodi se kako će nova ophodna plovila Mk V, Saudijskoj Arabiji osigurati dodatnu sposobnost brze identifikacije, pristupa i provedbu pomorskih zakona i prava posebno u blizini naftnih područja i odobalnih infrastrukturnih jedinica.

Osnovna brodograđevna obilježja trupa očituju se u duljini od 27 m, širini 5,4 m te projektnome gazu od 1,5 m. Maksimalna istisnina ovisi ponajprije o brodograđevnom materijalu trupa i nadgrađa koji može biti ili marinizirana aluminijска slitina ili vlaknima ojačana

plastika te o odabranoj opremi. Propulzijski sustav temelji se na dva dizelska motora MTU 12V-4000 uparenih s KAMEWA/ROLLS ROYCE 56S-II vodomlaznim propulzorima kojima se postiže brzina veća od 45 čv. Doplov od 500-600 nm procijenjen je pri ekonomskoj brzini. Posadu čini 10 mornara te dva časnika. Uz već spomenuti glavni top kalibra 27 mm koji se ugrađuje na pramčanom dijelu palube, plovila je moguće naoružati i jednom strojnicom kalibra 7,62 mm te jednom kalibra 0,5 mm. Nadgrađe, odnosno prednja i bočne stranice nadgrađa kao i prozori mogu sadržavati balističku zaštitu.

M. PTIĆ GRŽELJ

PORINUĆE PRVOG INDIJSKOG NOSAČA ZRAKOPLOVA

U brodogradilištu u Kochiju 12. kolovoza je održana velika svečanost porinuća prvog indijskog nosača zrakoplova (IAC - Indigenous Aircraft Carrier) imenovanog Vikrant (Project 71), broda koji su u potpunosti projektirali indijski stručnjaci a gradi se u brodogradilištu Cochin Shipyard. Gradnja nosača zrakoplova istisnine 37 500 t odvija se u dvije faze: prva faza je uključivala gradnju trupa i dio opremanja sve do porinuća a druga će faza uključivati potpuno opremanje i preostale aktivnosti koje prethode primopredaji broda. Deset mjeseci nakon porinuća očekuje se početak brodograđevnih pokusnih plovidbi a potpunu operativnost trebao bi steći

u sljedećih pet godina tako da bi ciljani datum ulaska u aktivnu službu indijske mornarice bio tijekom 2018. Izvornim terminskim planom brod je trebao postići operativnost do 2014. no poteškoće s nabavom brodograđevnog čelika na svjetskom tržištu te dostavom pojedine krupno gabaritne opreme dovele su do kašnjenja i pomicanja rokova. Nosač zrakoplova bit će pogonjen četirima plinskim turbinama LM2500 koje razvijaju ukupno 80 MW snage te omogućavaju postizanje maksimalne brzine veće od 28 čv. Ovo plovilo duljine 262 m, širine 60 m te istisnine 40 000 t ima predviđene dvije sletne staze, te dio palube s tri užeta

PRVA KINESKA PODMORNICA KLASE QING

Nedavno su objavljeni najnoviji taktičko-tehnički podaci o novoj kineskoj konvencionalnoj podmornici (SSK) naoružanoj balističkim projektilima Type 032 a koja je prvi put uočena u rujnu 2010. u domaćem brodogradilištu Wuhan. Nova podmornica kineske ratne mornarice je

za gotovo jednu trećinu veća od podmornica klase Yuan istisnine 2500-3000 t koje se trenutačno nalaze u izgradnji, čime se impliciraju moguće buduće dugoročne misije u otvorenim vodama Pacifika. Također je potvrđeno kako će nova podmornica Type 032 nositi ime klase

Qing a zasigurno će postupno zamijeniti već zastarjele podmornice Type 031 izgrađene sredinom 1960-ih sukladno sovjetskom projektu konvencionalne podmornice Project 629 klase Golf. Pretpostavlja se kako je razvoj projekta te priprema i rad na projektnoj dokumentaciji započeo u siječnju 2005. a početak gradnje obilježen je tri godine poslije, u siječnju 2008. Već spomenute veće dimenzije podmornice upućuju na ugradnju zračno- neovisne propulzije (AIP) s obzirom na to da je poznato kako su u kineskoj mornarici istraživali Stirlingov motor, gorivne ćelije i ispušne AIP projekte. Nova podmornica ima neobične dimenzije, duljine 92,6 visoka je 5-6 m, široka 10 m te ima istisninu veću od 6600 t što je čini najvećom dizelsko-električnom podmornicom na svijetu. Najveća podvodna brzina iznosi više od 20 čv dok joj autonomija ograničena na 30 dana. Dio trupa u visini zauzima nova kapsula za spašavanje posade, što je prva

Foto: Lockheed Martin

PRVI UGOVOR ZA SABR RADARE

Američka tvrtka Lockheed Martin krajem je srpnja objavila da je odabrala novi radarski sustav Scalable Agile Beam Radar (SABR), kojim će biti započet program modernizacije borbenih aviona F-16. SABR radare proizvodi tvrtka Northrop Grumman, a programom modernizacije bit će inicijalno obuhvaćeni avioni iz sastava Američkog ratnog zrakoplovstva (USAF), a potom i Tajvanskog ratnog zrakoplovstva. Za tip borbenog aviona koji se u operativnoj uporabi nalazi više od trideset godina, ovakvom modernizacijom koja mu donosi određene mogućnosti borbenih aviona zadnje generacije produžit će njegovu operativnu iskoristivost i nakon 2025. godine.

Radar SABR je napredni derivat AESA (Active Electronically Scanned Array) radarskog sustava s elektroničkim pomakom radarske rešetke, primarno je namijenjen za upravljanje

oružnim sustavima. Uz to, SABR pruža bolji pregled situacije u zraku, bolju detekciju i zahvat ciljeva, veću učinkovitost pri istodobnom obavljanju različitih borbenih zadaća (zrak-zrak i zrak-zemlja). SABR radar pruža kvalitetnu SAR sliku velike razlučivosti, te veću preciznost pri djelovanjima u svim meteorološkim uvjetima danju i noću. Vrlo važna odlika SABR radarskog sustava jest njegova potpuna kompatibilnost s postojećim sustavom za napajanje električnom energijom i sustavom za hlađenje radara, kakvi su inače razvijeni za borbene avione F-16. Dodatna velika kvaliteta SABR radarskog sustava je jednostavnost njegova integriranja na starije inačice borbenog aviona F-16, stoga je on ponuđen i drugim operaterima na tom avionu diljem svijeta.

I. SKENDEROVIC

Foto: Boeing

PREDSTAVLJEN PHANTOM BADGER

Tvrta Boeing nedavno je tijekom konferencije Special Operations International Conference koja je održana u Tampi predstavila lako terensko taktičko vozilo Phantom Badger. Riječ je o vozilu koje je Boeingov odjel Phantom Works razvio u suradnji s tvrtkom Motosport Innovations, kao odgovor na natječaj koje je pokrenulo Američko zapovjedništvo za specijalne operacije (USSOCOM). Jedna od temeljni posebnosti tog natječaja jest kriterij V-22 Internally Transportable Vehicle (ITV) programa, odnosno mogućnosti transporta vozila pomoću tiltrotorskog zrakoplova V-22 Osprey. Boeing zasad ne iznosi više tehničkih detalja o dimenzijama i težini Phantom Badgera. Jedino ističu širinu vozila od 152,5 cm što ga čini prikladnim za transport u unutrašnjosti Ospreya. Što se

tiče pogonskog bloka, odnosno o mogućem tipu, o njemu zasad govori tek servisna oznaka na vozilu "Diesel or JP-8 only". Maksimalna brzina koju Phantom Badger može postići na cesti je 130 km/h. Od naoružanja može nositi strojnice kalibra 12,7 mm i 7,62 mm, te navođeno protuoklopno naoružanje koji se mogu postaviti na gornji okvir zaštitnog "kavez" vozila. Uz to, u stražnjem transportnom dijelu moguće je prevoziti nosila s ozlijedenima, odnosno raznu vojnu opremu. Velika kvaliteta Phantom Badgera je njegov ovjes, koji posadi vozila značajno olakšava dugotrajnu vožnju u teškim terenskim uvjetima. Vozilo je sposobno svladati uspon do 60 stupnjeva, odnosno može prelaziti vodene zapreke dubine do jednog metra.

I. SKENDEROVIC

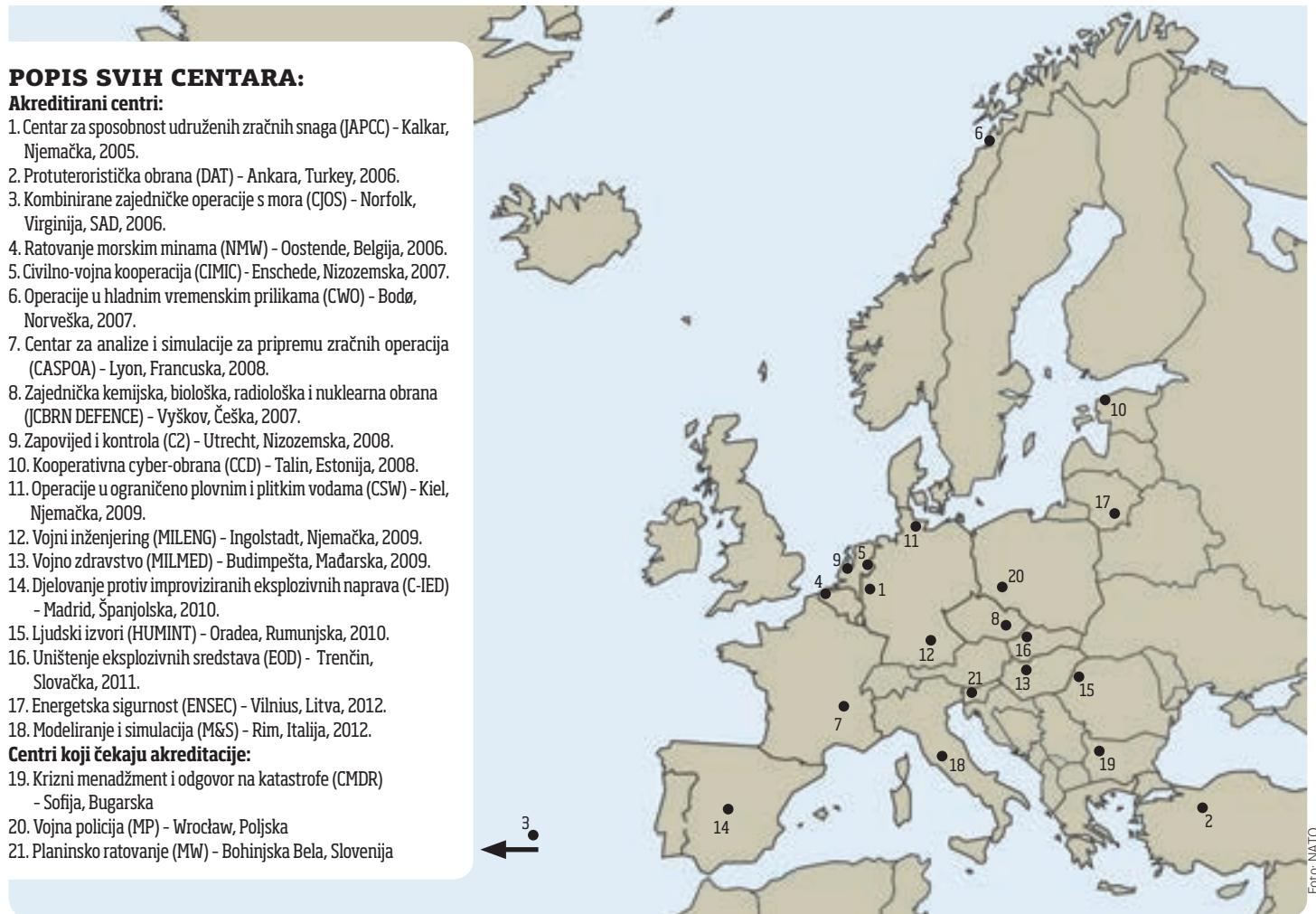
za zaustavljanje zrakoplova. Bit će omogućen ukrcaj do 30 zrakoplova, uključujući višenamjenske borbene zrakoplove MiG-29K i indijske zrakoplove Light Combat Aircraft te deset zrakoplova namijenjenih radarskom nadzoru zračnog prostora i morske površine Kamov Ka-31.

M. PTIĆ GRŽELJ

takva na nekoj kineskoj podmornici dok su periskopi i jarbolni radar smješteniiza navedene kapsule u horizontalnom smjeru da bi se uštedio prostor. Potvrđeno je kako će temeljno naoružanje podmornice činiti balistički projektili tipa JL-2A, nadalje, krstareći projektili tipa CJ-20A te protubrodski projektili YJ-18. S obzirom na visinu podmornice kao i prema prikazanim fotografijama, vrlo je izgledno da će nova podmornica nositi i projektili još nepoznatog tipa no poznato je kako će služiti kao platforma i za ispitivanje nove klase strateških balističkih projektila. Podmornica trenutačno prolazi ispitivanja borbenih sustava a službeni ulazak u operativnu službu kineske ratne mornarice održan je u listopadu prošle godine.

M. PTIĆ GRŽELJ

CENTRI IZVRSNOSTI NATO-A

ZEMLJE ČLANICE

SPECIJALIZIRAJU SE U RAZNIM PODRUČJIMA SIGURNOSTI I OBRAНЕ

NATO JE NA POČETKU NOVOG MILENIJA, U SKLADU S NEKIM NOVIM ZADAĆAMA I IZAZOVIMA, U EUROPI I SJEDINJENIM DRŽAVAMA POČEO RAZVIJATI CENTRE IZVRSNOSTI SPECIJALIZIRANE ZA PODRUČJA SIGURNOSTI, VOJNOG DJELOVANJA I OBRAНЕ. PRVE TAKVE INSTITUCIJE BILI SU CENTAR ZA RAZVOJ SPOSOBNOSTI ZRAČNIH SNAGA U NJEMAČKOJ TE PROTUTERORISTIČKI CENTAR U TURSKOJ, KOJI SU AKREDITACIJE DOBILI 2005. I 2006. GODINE. DANAS POSTOJI ČAK 18 AKREDITIRANIH CENTARA, OD KOJIH JE JEDAN U AMERICI, A PREOSTALI U EUROPI. UZ NJIH, POSTOJE JOŠ TRI CENTRA IZVRSNOSTI, U BUGARSKOJ, POLJSKOJ I SLOVENIJI, KOJI SU JOŠ UVIJEK U FAZI RAZVOJA I ČEKAJU NATO-ovu AKREDITACIJU

Hrvatska zasad nema vlastiti centar, ali prati situaciju i istražuje mogućnosti za realizaciju sličnog projekta u budućnosti

Petra KOSTANJŠAK

Zapravo je riječ o institucijama koje obrazuju lidere i specijaliste iz članica NATO-a i partnerskih zemalja, pomažu razvoju doktrina, pridonose poboljšanju interoperabilnosti i sposobnosti snaga te putem eksperimentiraju postojiće koncepte. Ono što se uvijek naglašava jest da centri snažno razvijaju suradnju među zemljama članicama, odnosno stvaraju široke mreže kontakata. Ove institucije, dakle, nude ekspertize, iskustvo i suradnju te time pridonose razvoju Sjevernoatlantskog saveza. Klasificirane su kao međunarodne vojne organizacije kojima koordinira Saveznička komanda za transformaciju (ACT) iz američke Virginije. Ondje je krajem lipnja održana radionica na kojoj su, među ostalim, predstavnici 19 centara izvrsnosti NATO-a raspravljali o budućem radu, odnosno planu i programu te suradnji u 2014.

PROTUTERORIZAM I C-IED

U doba kada globalni terorizam predstavlja veliki izazov, posebno se ističe protuteroristička aktivnost. Centar izvrsnosti za obranu protiv terorizma (DAT) u Ankari već dugi niz godina radi na protuterorističkim ekspertizama, održava obuke i konferencije, a donosi izvješća i analize trendova terorističke aktivnosti diljem svijeta. Turska kao druga najveća vojna snaga u NATO-u, uz važnu stratešku poziciju i nezaobilazno 30-godišnje iskustvo u borbi protiv terorizma, još je 2003. objavila namjeru za osnivanje

njem centra ove vrste. S druge strane, njemu komplementarni centar je onaj u Španjolskoj (C-IED), a bavi se improviziranim eksplozivnim napravama odnosno poboljšanjem sposobnosti snaga da smanje i eliminiraju ove prijetnje prisutne u cijelom svijetu. Jedini američki centar izvrsnosti (CJOS), smješten u Norfolku, pomaže u razvoju NATO-ovih morskih sposobnosti, a glavni je cilj pripremiti snage za morske operacije na globalnoj razini. Među posljednjima koji su dobili akreditacije NATO-a su Centar za modeliranje i simulacije (M&S) u Rimu čije ime sve govori te centar za energetsku sigurnost (ENSEC) u Vilniusu koji pak djeluje kao glavni savjetnik NATO-a o svim aspektima energetske sigurnosti. Ovo područje postaje sve zanimljivije jer je proizvodnja energije u porastu, a mreže naftovoda i plinovoda neprekidno se šire pa imaju sve veću geostratešku i geopolitičku ulogu.

HRVATI U POLJSKOJ

Hrvatska zasad nema vlastiti centar, ali prati situaciju i istražuje mogućnosti za realizaciju sličnog projekta u budućnosti. Međutim Hrvatska uz redovitu bilateralnu suradnju s drugim članicama NATO-a, sudjeluje u razvoju i radu Centra izvrsnosti vojne policije u Poljskoj (MP) koji još uvijek čeka NATO-ovu akreditaciju, a Hrvatska je jedna od sedam zemalja sponzora u projektu koji se bavi razvojem ekspertiza u području aktivnosti vojne

Foto: EU Observer

ESTONIJA: CYBER-NAPAD UBRZAO OSNIVANJE CENTRA

Jedna od najzanimljivijih priča svakako stoji iza estonskog Centra izvrsnosti za kooperativnu cyber-obranu (CCD), smještenog u Tallinu. Naime, veliki cyber-napad na banke, vladu, ministarstva, policiju, medije i druge službe, koji se 2007. godine dogodio u Estoniji, potaknuo je razmišljanja o važnosti cyber-sigurnosti. Estonija je osnivanje centra predložila još 2004., a cyber-napad zapravo je poslužio kao katalizator. Kao posljedica tog napada, cyber-obrana se odjednom popela visoko na ljestvici sigurnosnih izazova, a uspješna obrana Estoniji je priskrbila svjetsku slavu u internetskom ratovanju pa je samo godinu kasnije centar već imao akreditaciju i radio punim kapacitetom. Zbog važnosti ovog područja ne čudi da je zemalja sponzora CCD-a sve više, a i hrvatski predsjednik i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Ivo Josipović je u sklopu službenog boravka u Estoniji posjetio ovaj centar.

Foto: NATO

C-IED centar u Španjolskoj bavi se poboljšanjem sposobnosti Saveza za borbu protiv improviziranih eksplozivnih naprava. Nalazi se u vojnoj inženjerskoj školi blizu Madrida

Foto: NATO

CENTRI IZVRSNOSTI NATO-A

Tečaj u centru za NBKO u češkom Vyškovu. Češka vojska i inače je poznata po vrlo razvijenim kapacitetima za NBKO

policije. Zemljopisno najbliži centar Hrvatskoj jest onaj u susjednoj Sloveniji i bavi se planinskim ratovanjem. Centar izvrnosti se nalazi u Općini Bled, a nestrpljivo čeka 2015. godinu, kada bi trebao dobiti službenu akreditaciju. Riječ je, kako samo ime govori, o centru u kojem se pojedinci i skupine pripremaju za operacije u planinskim predjelima, ali i na drugim teškopohodnim terenima. Riječ

Prizor iz obuke u centru za operacije u hladnim vremenskim prilikama u Norveškoj

je također o obuci u ekstremnim uvjetima pa bi se stoga slovenski centar u budućnosti trebao povezati s Centrom izvrnosti za operacije u ekstremnim hladnoćama (CWO) koji se nalazi u Norveškoj.

AMBICIOZNE INTEGRACIJE

Iz samog popisa centara vidljivo je da su i nove članice NATO-a, odnosno članice koje su završetkom Hladnog rata odlučno krenule u euroatlantske integracije, zainteresirane za osnivanje vlastitih centara. Stoga se od ukupno 18 akreditiranih centara, njih šest nalazi u članicama koje su se Savezu pridružile poslije 1999. Također tri centra koja još čekaju akreditaciju nalaze se u novim članicama. Tako Centar za krizni menadžment i odgovore na krize u Bugarskoj (CMDR) u srpnju očekuje NATO-ovu akreditaciju, a kao član bugarskog izaslanstva koje je boravilo u Zagrebu u sklopu bilateralne suradnje, stigao je i direktor CMDR-a profesor dr. Mitko Stojkov. Tom je prigodom ponudio pomoći i iskustvo kad se Hrvatska odluči na osnivanje vlastitog centra izvrnosti u bilo kojem području. Inače, bugarsko polje interesa - krizni menadžment, svakako je jedno od područja koje se danas nalazi u užem fokusu pozornosti gotovo svih zemalja, bilo članica ili nečlanica. Njima pak susjedna Rumunjska u svom se akreditiranom centru (HUMINT) bavi ljudskim izvorima, razvojem obavještajne discipli-

ne i stvaranjem strateških koncepata putem eksperimenta, testiranja i validacije. U Njemačkoj se nalaze tri centra od kojih je najmlađi onaj u Ingolstadtu, gdje se radi na razvoju doktrina i obuci u području vojnog inženjeringu (MILENG), a ovaj centar financira i podupire čak 16 zemalja članica NATO-a.

ZAČECI U PRAGU

Sami začeci centara izvrnosti mogu se pronaći u reorganizaciji zapovjedne strukture NATO-a nakon samita u Pragu 2002. Iako nisu dio zapovjedne strukture NATO-a, centri su dio šireg okvira te su kao potpora kompletni s resursima saveza, a svaki se fokusira na određeno ekspertno područje. Ove se institucije financiraju nacionalnom i multinacionalnom potporom pa se tako razlikuju "zemlje nositeljice", "zemlje sponzori" i "zemlje pridonositelji" koje pokrivaju sve operativne troškove. Centar osniva jedna ili više zemalja članica, tzv. nositeljice koje ACT-u moraju predati koncept razvoja: područje ekspertize, lokaciju za potencijalni centar i način na koji će on pružati potporu razvoju NATO-a. Zatim ACT odobrava sami koncept pa se nakon pregovora radi na dalnjem razvoju koncepta, potpisuju se potrebni ugovori, i konačno, centar traži akreditaciju. Nakon što stručni tim ocijeni ispunjava li centar sve kriterije, konačnu odluku o dodjeli akreditacije donosi Vojni odbor i Sjeveroatlantsko vijeće. ■

SLOVENIJA: PREŽIVLJAVANJE I BORBA U PLANINAMA

Slovenski centar izvrnosti za planinsko ratovanje (MW) akreditaciju bi trebao dobiti 2015. godine, čime će nama susjedna zemlja također dobiti vlastiti centar. Zanimljiv program obuke obuhvaća:

- Vojno planinarenje
- Borbeno odlučivanje u planinama
- Taktiku malih planinskih jedinica
- Preživljavanje u planinama
- Vojno alpinističko penjanje
- Vojno planinsko spašavanje
- Vojno planinsko-gorsko vođenje

Centar će, uz obuku i pripremu, raditi na razvoju doktrina, testiranju opreme za planinsko ratovanje, raditi na planiranju te će sudjelovati u alpskim ekspedicijama. Inače, MW je smješten u vojarni Bohinjska Bela, jednoj od najstarijih vojarni na području Slovenije.

Foto: USAREUR

Poznati brod FLEC-a je i Yuzheng 88 od čak 15 000 tona deplasmana. Riječ je zapravo o bivšem logističkom brodu kineske ratne mornarice koji je predan na uporabu FLEC-u i koji je također dobio naoružanje

Pripremio Igor SPICIJARIĆ

Yuzheng 312, brod Agencije za provedbu i zaštitu ribarskih zakona (FLEC) u službi je tek nekoliko mjeseci

PET ZMAJEVA

GLAVNIH PET KINESKIH POMORSKIH AGENCIJA, ZADUŽENIH ZA PROVEDBU POMORSKOG PRAVA I ZAKONA, TRENUTAČNO SE NALAZE U VRLO INTENZIVNOM PROCESU TRANSFORMACIJA I PARALELNUM RAZVOJU SVOJIH SPOSOBNOSTI. NA SCENI JE BRZI RAZVOJ KINESKE "BIJELE" FLOTE ČIJE POSTOJANJE I EFKASNOSTIMA VELIKO ZNAČENJE ZA PEKING

Kao što i priliči novoestabliranoj svjetskoj velesili, NR Kina je već odavno počela razvijati zaista impresivne pomorske sposobnosti. Nošač zrakoplova, amfibijsko – jurišni brodovi, nuklearne i AIP podmornice, niz modernih površinskih brodova u rasponu od FAMC brodova do sofistciranih razarača u sve većem broju i sve bržim tempom ulaze u sastav Narodnooslobodilačke vojske - mornarice (PLAN).

U posljednjih petnaestak godina, dok je PLAN preuzeo na sebe svu pozornost, zahvaljujući između ostalog i određenom "otvaranju" tamošnjih medija, NR Kina je postojanje i razvoj svojih poluvojnih pomorskih agencija, držala dosta tajnovitim, premda se u spomenutom razdoblju i na tom području odvijala intenzivna transformacija.

Prema tvrdnjama Lyla Goldsteina, izvanrednog profesora na Kineskom pomorskom institutu pri američkoj mornaričkoj Ratnoj školi "kineski mornarički rast i napredak može se čak ocijeniti kao umjeren u uspored-

bi s razvojem njihove Obalne straže koji je bio iznimno brz".

NR Kina ima niz civilnih agencija zaduženih za provedbu pomorskog prava i zakona, koji se često u dostupnoj literaturi nazivaju "Pet zmajeva ili "Devet zmajeva". Nekoliko posljednjih godina na glavnoj sceni ističe se pet glavnih agencija. Kada su Japan i NR Kina u svibnju 2012. započele svoje prve međuvladine razgovore o neriješenim pomorskim problemima, s kineske strane sjedili su i predstavnici sljedećih civilnih agencija:

- Agencija za pomorski nadzor (China Marine Surveillance – CMS)
- Agencija za provedbu i zaštitu ribarskih zakona (Fisheries Law Enforcement Command - FLEC)
- Kineska obalna straža / pomorska policija (China Coast Guard (Maritime Police – CCG / MP)
- Pomorsko – sigurnosna administracija (Maritime Safety Administration - MSA)
- Carinski i protukrijumčarski ured (Customs Anti-smuggling Bureau – CASB)

Tri najveće kineske poluvojne pomorske agencije - CMS, FLEC i MSP brzo se razvijaju i povećava se njihova tonaža i njihova personalna popuna. Istodobno one dobivaju puno veće brodove nego što su ih dobivali i rabili ranije. Takav razvoj sposobnosti omogućuje agencijama provedbu njihovih zadaća i misije daleko od kineskih obala

Svaka od ovih kineskih pomorskih (poluvojnih) agencija zasluguje da se o njoj napiše nekoliko najosnovnijih stvari.

AGENCIJA ZA POMORSKI NADZOR (CMS)

CMS je dio državne Uprave za oceane koju nadzire Ministarstvo za gospodarstvo i resurse. Njegova je zadaća praćenje i provedba državne politike NR Kine u njezinu eksluzivnom (isključivom) gospodarskom poljasu. Ona treba sprečavati pojave zadiranja u njezina prava, kao i zloporabe tamošnjih resursa. Brodovi ove agencije su nenaoružani. Kineski mediji su i do sada bili puni izvješća o planovima za proširenje i razvoj CMS-a. U svibnju 2012., dnevnik China Daily izvjestio da će CMS dobiti 36 novih brodova do 2013. godine: sedam plovila s više od 1500 tona deplasmana, 15 plovila od 1 000 tona i 14 plovila od 600 tona deplasmana. Također je spomenuta dostava 54 nova nadzorna glisera. U posljednjim izvješćima navodi

Haijian 17, brod Agencije za pomorski nadzor (CMS). U posljednjim izvješćima navodi se da agencija trenutačno ima "oko 300" nadzornih brodova, od čega je njih 30 s deplasmanom više od 1000 tona

OBALNA STRAŽA

se da agencija trenutačno ima "oko 300" nadzornih brodova, od čega su njih 30 s deplasmanom više od 1000 tona. U "inventaru" Agencije za pomorski nadzor (CMS) je i 10 zrakoplova i četiri helikoptera. China Daily je u svom izvješću iz lipnja 2011. navela službeni podatak po kojem će CMS do 2020. povećati broj svojih pripadnika za 9000 do 15 000 ljudi i povećati svoju flotu na 520 plovila. U istom izvješću je naveden i podatak da će Agencija do 2015. imati na raspolaganju najmanje 16 zrakoplova i 8 helikoptera.

AGENCIJA ZA PROVEDBU I ZAŠTITU RIBARSKIH ZAKONA (FLEC)

Organizacijski pripadaju Uredu za ribarstvo koji je hijerarhijski podčinjen Ministarstvu poljoprivrede. Zadaća FLEC-a je zaštita ribarstva i ribarskih brodova, očuvanje i zaštita kineskih pomorskih bioloških resursa te pro-

Plovila raznih kineskih agencija znaju ploviti i u zajedničkim formacijama

Prema tvrdnjama Lyla Goldsteina, izvanredniog profesora na Kineskom pomorskom institutu pri američkoj mornaričkoj Ratnoj školi "kineski mornarički rast i napredak može se čak ocijeniti kao umjerен u usporedbi s razvojem njihove Obalne straže koji je bio iznimno brz"

vedba ribarskih zakona. Riječ je o prilično velikoj organizaciji s otprilike 35 000 pripadnika koji raspolaže s oko 2000 plovila. Većinom su to manje plovne jedinice raspoređene širom nacionalnog akvatorija. Međutim u posljednje 3-4 godine i u FLEC-u su se počele mijenjati stvari tako da su i oni dobili čitav niz većih, oceanski sposobnih ophodnih brodova. To je rezultiralo promjenom dosadašnje percepcije FLEC-a kao pomalo marginalizirane i занemarene agencije. FLEC trenutačno raspolaže s devet kutera (ophodnih brodova) koji imaju istisninu veću od 1000 tona. Na ophodnom brodu Yuzheng 310 s punim deplasmanom od 2500 tona, koji je ušao u službu 2010. prvi su put primijenjene dvije novine: bio je to prvi brod FLEC-a koji je dobio naoružanje i helikopter. Yuzheng 312 je u službi otprije tri mjeseca. Poznati brod Agencije je i Yuzheng 88 od čak 15 000 tona deplasmana.

To je zapravo bivši logistički brod kineske ratne mornarice koji je predan na uporabu FLEC-u i koji je također dobio naoružanje.

KINESKA OBALNA STRAŽA / POMORSKA POLICIJA (CCG/MP)

Kineska obalna straža/pomorska policija samo je jedan od segmenata Uprave javne sigurnosti i graničnih postrojbi koji se nalazi u organizacijskoj strukturi Ministarstva javne sigurnosti. Zadaća CCG/MP je pružanje pomorske sigurnosti i borba protiv kriminala na moru. Među svim kineskim poluvojnim pomorskim agencijama, Obalna straža je najviše militarizirana. U kineskim tiskovinama i elektroničkim medijima je razmjerno malo informacija o planovima modernizacije i nabavkama za CCG/MP, pa se uglavnom može steći možda i pogrešan dojam da se CCG/MP trenutačno ne poklanja adekvatna

NR Kina je u ovom desetljeću izgradila i uvela u službu svoj "najveći i najnapredniji ophodni brod", 5400-tonski Haixun 01

Foto: CNFM

CARINSKI I PROTUKRIJUMČARSKI URED (CASB)

CASB je ustrojeno podređen državnoj carinskoj upravi. Njezina osnovna zadaća sastoји se u provedbi carinskih zakona na moru kao i provedba pomorskog nadzora radi sprečavanja krijumčarenja na moru. Čini se da je ova agencija primila najmanje finansijskih sredstava od svih pet glavnih agencija u posljednjih nekoliko godina. Također u istom razdoblju nisu zabilježeni izvještaji o modernizaciji ili nabavi novih i većih plovila za CASB. Prema do sada publiciranim i poznatim izvještajima CASB raspolaže s više od 200 ophodnih plovila, od kojih su neki naoružani.

BRZI RAZVOJ

Ovaj sažetak upućuje na nekoliko važnih činjenica. Prvo, tri najveće kineske poluvojne pomorske agencije - CMS, FLEC i MSA brzo se razvijaju i povećava se njihova tonaža i njihova personalna popuna. Istodobno one dobivaju puno veće brodove nego što su ih dobivali i rabili ranije. Takav razvoj sposobnosti omogućuje agencijama provedbu njihovih zadaća i misije daleko od kineskih obala. Drugo, operativna odvojenost između pet glavnih pomorskih agencija je više nego očita; svaka od njih je u sastavu drugog Vladinog ministarstva. Treće, premda svaka od spomenutih agencija ima barem deklarativno i na papiru svoje točno određene zadaće, neizbjegno je da u njihovu svakodnevnom radu postoji puno potencijala za preklapanja. Agencije kao što su CMS i FLEC su već počele ubirati prve plodove jednog dugoročnog i dobro osmišljenog programa modernizacije koji ima potporu najvišeg kineskog vojno-političkog vrha. U jednom svom izvješću iz siječnja 2011., dnevnik Xinhua je iznio podatak da je Vlada osigurala 241 milijuna dolara za planiranu nabavu najmanje 13 velikih ophodnih brodova za pomorske poluvojne agencije i pet mornaričkih helikoptera (što je još 1999. odobrio Državni savjet). Od tog je trenutka krenula masovna modernizacija spomenutih agencija. Peking je na taj način priznao da mu treba veća i sposobnija flota brodova s bijelim trupom. Takav potez je važan i zbog toga što on potvrđuje tezu koja predviđa sve intenzivniji interes za prirodnim resursima, osobito onim ribarskim, što je i sada jako izraženo u akvatoriju Južnog kineskog mora. U svakom slučaju, takav trend modernizacije i opremanja kineskih pomorskih agencija novim i sve sposobnijim plovilima jasno sugerira odlučnost NR Kine da da ovlast u pomorskim međunarodnim sporovima civilnim agencijama. Nema nikakvih sumnji da je Peking uložio puno truda kada je riječ o zaštiti svojih interesa. Prema stajalištu službenog Pekinga, "bijela flota" ponajprije služi za mirodopsku zaštitu nacionalnih pomorskih interesa i zaštiti svojih prava bez uporabe sile. ■

pozornost kao nekim drugim pomorskim agencijama. Prema dostupnim podacima, Kineska obalna straža / pomorska policija raspolaže s oko 500 brodova, od kojih su većina mala ophodna plovila. Dvije bivše PLAN fregate klase Jianghu prebačene su u sastav Obalne straže tijekom 2007. Prvi iz nove klase, Tip 718 namjenski građenih izvanobalnih ophodnih brodova, Haijing 1001, porinut je još 2006. Kineska Obalna straža / pomorska policija ima u svom sastavu 30 brodova istisnine više od 1000 tona i više od 10 000 pripadnika.

POMORSKO - SIGURNOSNA ADMINISTRACIJA (MSA)

U sklopu Ministarstva prometa MSA ima zadaću osigurati slobodan protok pomorske trgovine, zaštitu okoliša, rješavanje ekoloških problema i provedbu misija traganja i spašavanja. Imo oko 200 ophodnih

brodova i 20 000 pripadnika. MSA je također primatelj velikih finansijskih ulaganja i ima ambiciozan razvoj. Za potrebe MSA bilo je također naručeno nekoliko većih ophodnih brodova. U ovom je desetljeću NR Kina izgradila i uvela u službu "najveći i najnapredniji ophodni brod", 5400-tonski Haixun 01. Uz već spomenuti Haixun 01 najveći MSA brodovi danas su 3000-tonski Haixun 11 i Haixun 31 i 1500-tonski Haixun 21. Kineski ured za potragu i spašavanje (China Rescue and Salvage Bureau – CRSB) također je pod pokroviteljstvom MSP-a. Oni također imaju nekoliko velikih ophodnih brodova uključujući Nanhaijiu 101, koji istiskuje 6200 tona, i najmanje još četiri broda u dijapozonu od 3000 do 5000 tona koji su izgrađeni između 2005. i 2010. CRSB također u svom sastavu ima i osam helikoptera specijaliziranih za operacije traganja i spašavanja.

Foto: Xinhuanet

Helikopter na brodu Haixun 31, koji je u operativnoj službi Pomorsko - sigurnosne administracije (MSA)

LEBDENJE IZNAD TEHNOLOŠKIH GRANICA

NOVE SU HELIKOPTERSKE TEHNOLOGIJE
SPREMNE, NO PITANJE JE CIJENE HOĆE LI I UČI
U ŠIRU KOMERCIJALNU UPORABU TE POSTATI
DOSTUPNE KRAJNJIM KORISNICIMA

Nakon desetljeća izrade helikoptera po konceptu koji je nastao još prije, tijekom i odmah nakon Drugog svjetskog rata, razvojni odjeli proizvođača helikoptera počeli su s razmatranjem nove generacije helikoptera, prvog većeg tehnološkog iskoraka nakon 1970-ih godina. Cijeli razvoj vuče američku kopnenu vojsku (US Army) kroz svoj program zajedničkog višenamjenskog helikoptera Joint Multi Role (JMR) Helicopter. Program je pokrenut nakon detaljne analize potrebe vertikalnog transporta te nedostataka današnjih helikoptera i trenutačnih sposobnosti industrije da ponude napredne tehnologije.

Zaključili su da daljnje moderniziranje i unapređenje sadašnjeg koncepta helikoptera više neće moći dati potrebne

Jedan od važnijih elemenata razvoja novih helikoptera nije tehnološki već finansijski. Naime u doba globalne ekonomske krize mogli bi se javiti problemi s osiguravanjem dovoljne količine novca

rezultate. Zato se razmišlja o pokretanju programa tehnološkog demonstratora koji bi trebao ubrzati industriju u izradi nove generacije helikoptera. Tehnološki demonstrator JMR trebao bi iznjedriti tehnologije koje bi se rabile u cijelom spektru vojnih helikoptera, od lakih izviđačkih pa do teških transportnih, no glavni je naglasak na razvoju srednjeg višenamjenskog helikoptera koji bi trebao naslijediti UH-60 Black Hawk.

Prema inicijalnim razmišljanjima srednji JMR bi trebao biti operativno dostupan do 2030.

DVIJE GODINE RAZMAKA

Razvoj demonstratora planiran je u dvije faze, prva je razvoj letjelice a

druga električna oprema za potporu provedbi zadataća. Druga faza će kasniti oko dvije godine za prvu fazom jer se elektronika razvija znatno brže nego motori, trup, rotori i reduktori te prije zastarijeva. Tako će se dobiti moderan mehanički dio ali i najnovija električna oprema nove generacije helikoptera. Obje bi faze razvoja trebale biti dovršene do 2019., a nakon toga će se, na temelju dotadašnjih spoznaja, krenuti u razvoj iduće generacije helikoptera.

Jedan od važnijih elemenata razvoja nije tehnološki već finansijski. Naime u doba globalne ekonomske krize mogli bi se javiti problemi s osiguravanjem dovoljne količine novca tijekom

Zajednički višenamjenski helikopter (Joint Multi Role (JMR) Helicopter) kako ga vidi Sikorsky. Tvrtka razvija sofisticirane i dosad neuporabljene tehnologije u pokušaju da postane konačni realizator novih helikopterskih programa (slika dolje)

Pripremio Toma VLAŠIĆ

Foto: Sikorsky

trajanja programa. Jedan od načina rješavanja jest širenje programa i na druge grane američkih OS kako bi se troškovi raspodijelili na što više sudionika.

Očekuje se da će program stvoriti letjelicu koja će prijeći granice onoga što danas postoji i leti i ponuditi novi pristup koji će osigurati bolje performanse. Kako će točno izgledati i kakve će konfiguracije biti moglo bi se znati nakon provjere i analize koje provode tvrtke Boeing, Sikorsky, Bell, AVX Aircraft te poseban državni neovisni tim. Analitičari ipak smatraju kako napredna rješenja, odnosno složene konstrukcije još trebaju dodatna istraživanja prije no što postanu zrela za serijsku proizvodnju.

RAZVOJ NOVOG KONCEPTA

Razvoj nove generacije helikoptera bit će rezultat analize i to provedene tako da će se karakteristike potencijalnih letjelica usporediti s listom potreba korisnika te identificirati tehnologije i koncepte koji ih mogu ostvariti. Analiza će obratiti pozornost na posebne zahtjeve kao što je npr. brzina i jednostavno upravljanje, ustvrditi korisnost na bojištu te procijeniti vrijednost predložene konfiguracije.

Studije trebaju pomoći u identificiranju borbenih značajki koje korisnici najviše trebaju. Završetak tog procesa bit će specifikacije performansi koje

letjelica programa JMR mora zadovoljiti. Ti će rezultati potaknuti fazu u kojoj će industrija predstaviti tehnologije koje će im omogućiti postizanje traženih mogućnosti.

Utvrdit će se za svaki zahtjev trenutačno stanje postojeće tehnologije te što još treba učiniti da se postigne tražena mogućnost. U konačnici, napravit će se analiza koja će nastojati harmonizirati sve zahtjeve, pomiriti ih s mogućnostima i omogućiti konstruiranje letjelice umjerenih dimenzija i traženih sposobnosti. Jer, treba voditi računa da su neki zahtjevi isključivi, ili teško mogu biti izvedeni u letjelici razumne cijene i razumnih dimenzija. Sve te moguće probleme treba unaprijed riješiti i omogućiti definiranje konačnih realnih zahtjeva.

ELEKTRONIČKI SUSTAVI

Usporedno će se u drugoj fazi raditi na razvoju elektroničke opreme. Idealno bi bilo da se prikaz napravi na letjelici

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

demonstratoru koji će proizići kao rezultat prve faze i razvoja mehaničkih komponenti. No ako to ne bude provedivo oprema će se prikazati integrirana na zamjenski, postojeći helikopterski dizajn.

Razvoj elektroničke opreme odvijat će se u bliskoj suradnji s tvrtkama koje će trebati identificirati i predstaviti tehnologije koje će morati ponuditi više nego današnje i biti svojevrsna prekretnica te će morati sazreti tijekom razvojne faze da mogu biti spremne za razvoj letjelice u sklopu programa JMR.

Elektronička će se oprema načiniti kao otvorena arhitektura programa Joint Common Architecture (JCA) koji je temeljen na softverskom standardu Future Airborne Capability Environment (FACE) koji su razvila vladina tijela i industrija. Taj bi pristup trebao donijeti poboljšanja u razvojnom procesu i olakšati nastajanje budućih letjelica.

Prikaz tehnologija programa JCA je planiran za 2014. i 2015. i treba predstaviti novorazvijene dijelove opreme, prilagoditi ih za rad s postojećim podsustavima i omogućiti njihovo učinkovito djelovanje u letjelici nove arhitekture i trupa. Da bi se izbjegle moguće poteškoće i rizici počet će se testirati novorazvijene opreme na zamjenskim letjelicama ili na posebnim testnim konfiguracijama u laboratoriju.

Cilj je razviti aktivne i pasivne tehnike kojima treba znatno povećati

Tehnološki demonstrator JMR trebao bi iznjedriti tehnologije koje bi pridonijele razvoju srednjeg višenamjenskog helikoptera koji bi trebao naslijediti UH-60 Black Hawk

Razvoj elektroničke opreme odvijat će se u bliskoj suradnji s tvrtkama koje će trebati identificirati i predstaviti tehnologije koje će morati ponuditi više nego današnje

JMR u grafičkoj izvedbi AVX-a. Tvrtka iz Fort Wortha (Teksas) se vrlo ozbiljno i ambiciozno uključila u JMR

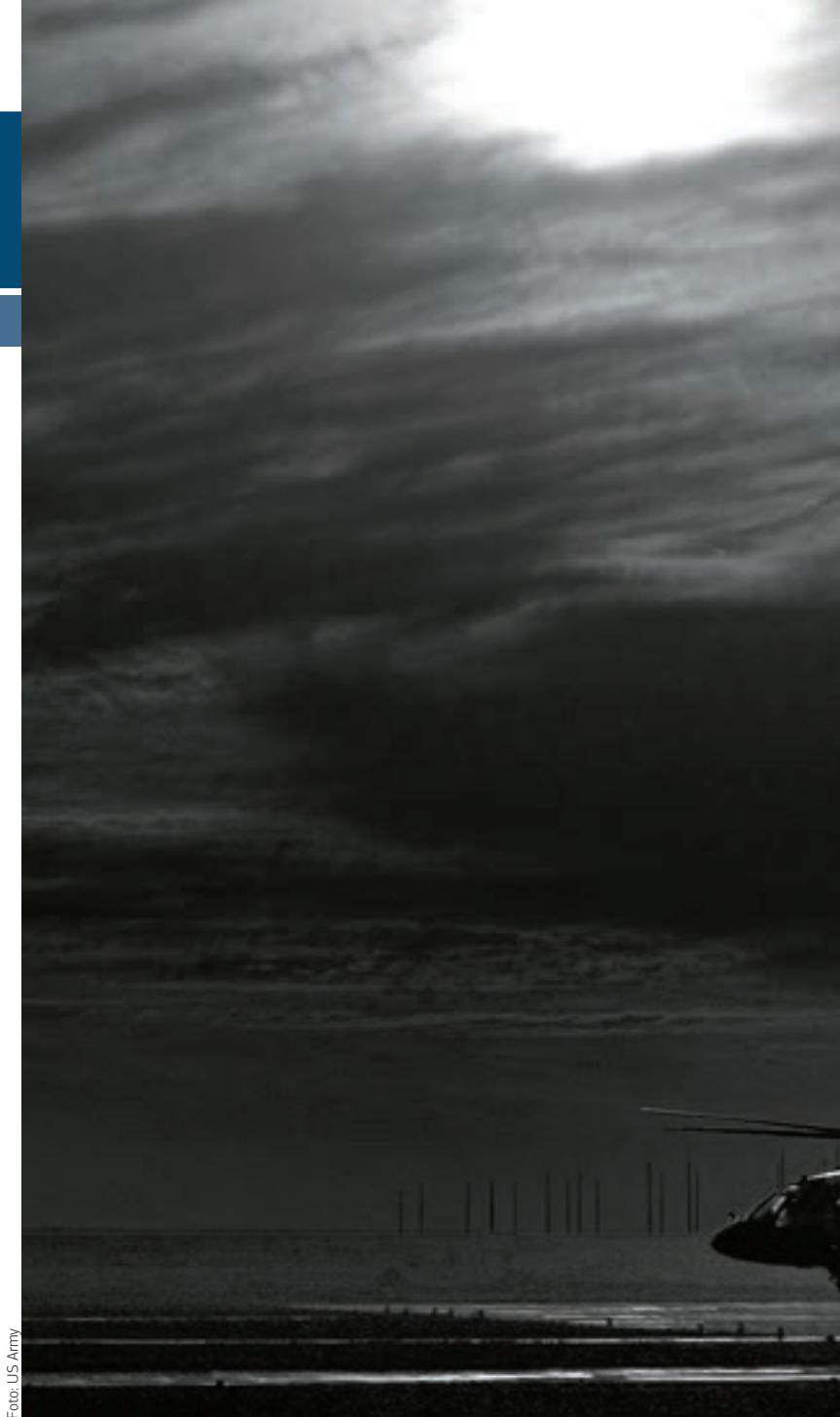

Foto: US Army

Foto: AVX

Zajednički koncept Bella i Boeinga za program JMR

Boeingovo razmatranje raznih izvedbi pogona za program JMR

mogućnosti nove generacije helikoptera. Tako se planeri nadaju povećati učinkovitost u lebdenju za 10 % i za 8% u horizontalnom letu. Trebalo bi smanjiti i mogućnost akustične detekcije i to za 50 % te smanjiti vibracije za bar 90%.

U osnovi, traži se rotorski sustav visokih performansi, niske razine buke i vibracija. Želja je planera programa JMR razviti tehnologije koje će povećati učinkovitost letjelice u lebdenju i letu te uporabu aktivnih sustava za smanjenje buke i vibracija.

POGONSKI BLOK

Konstruktori razmatraju novi pogonski sustav, jedan od mogućih kandidata je program Advanced Affordable Turbine Engine AATE (napredni priuštivi turbinski motor) snage oko 3000 KS koji je predviđen kao zamjena za motor General Electric T700 koji pokreće AH-64 i UH/MH-60. Cilj je programa AATE pružiti 65% bolji odnos snaga/masa u 25% smanjenja specifične potrošnje goriva.

Program Future Affordable Turbine Engine (FATE) još je ambiciozniji i planira 80% bolji odnos snaga/masa i 35% smanjenje specifične potrošnje goriva. FATE je veći motor, ide u kategoriju snage između 5000 i 10 000 KS i prikladan je za helikopter CH-47 Chinook i srednji/teški helikopter programa JMR.

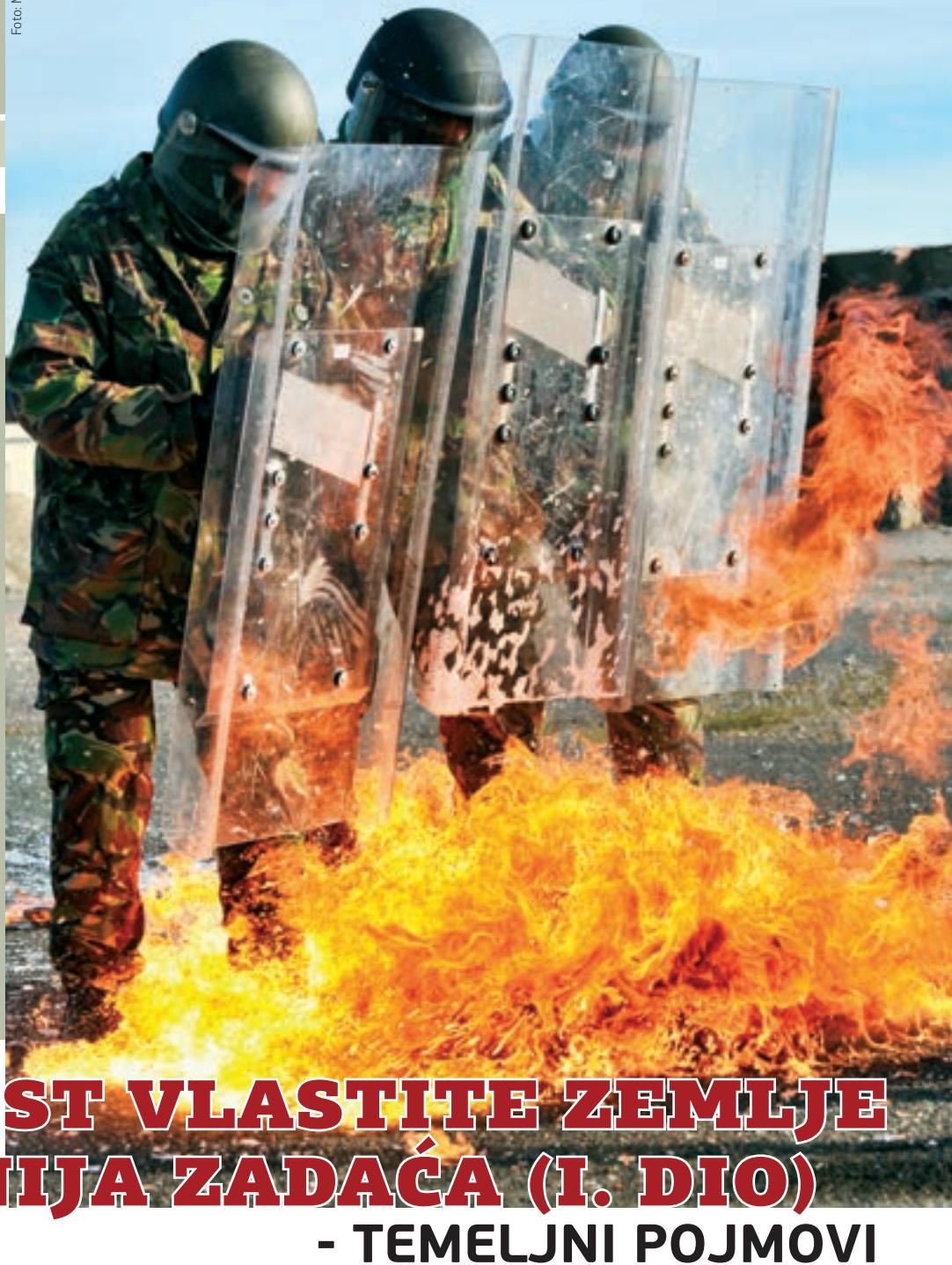
Programi FATE i AATE trebali bi, u prvom koraku, osigurati novu generaciju boljih motora za sadašnju flotu helikoptera jer su zamišljeni tako da se po dimenzijama i ostalim značajkama mogu jednostavno ugraditi kao zamjena u prostor sadašnje generacije motora. Prvi demonstratori tehnologija novih motora planirani su 2015.

U pogledu prijenosa planirana su unapređenja koja bi trebala omogućiti 50% manju masu u odnosu na snagu koju može prenijeti na rotor.

Drugi programi na kojima se radi su u područjima bolje mogućnosti preživljavanja na bojištu, veće izdržljivosti, naprednog digitalnog upravljačkog sustava i mogućnosti djelovanja u hibridnim kombinacijama besposadnih i letjelica s posadom. ■

AKTUALNO

STRATEGIJA NACIONALNE SIGURNOSTI JE DOKUMENT OD POSEBNE VAŽNOSTI ZA SVAKU DRŽAVU JER UKAZUJE NA SIGURNOSNE CILJEVE KOJI SE ŽELI DOSTIĆI, DEFINIRA ZADAĆE KOJE TREBA OBAVITI DA BI SE ONI DOSTIGLI, NAČINE NA KOJI ĆE SE ZADAĆE OBAVITI TE RESURSE POTREBNE ZA NJIHOVO OBAVLJANJE. VEĆ PRVA REČENICA U PREDGOVORU STRATEGIJE NACIONALNE SIGURNOSTI VELIKE BRITANIJE¹ [1], KOJI SU SUPOTPISALI BRITANSKI PREMIJER DAVID CAMERON I NJEGOV ZAMJENIK NICK CLEGG, UPUCUJE NA VAŽNOST STRATEGIJE NACIONALNE SIGURNOSTI: U SVIJETU BRZIH PROMJENA PRVA ZADAĆA VLADE OSTAJE SIGURNOST NAŠE ZEMLJE

SIGURNOST VLASTITE ZEMLJE NAJVAŽNIJA ZADAĆA (I. DIO)

- TEMELJNI POJMOVI

Vlada RH je u prosincu 2012. izradila nacrt dokumenta pod nazivom "Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske: Sigurna Hrvatska u doba ubrzanih promjena" (u daljem tekstu: Strategija NS RH) i učinila ga dostupnim za javnu raspravu. Ovim tekstrom želi se dati mali doprinos toj raspravi i unutar vojne stručne javnosti dodatno potaknuti raspravu o tomu važnom dokumentu, jer je nedvojbeno da će takav dokument imati, ili bi morao imati važne implikacije i na Oružane snage RH koje su važna sastavnica sustava nacionalne sigurnosti.² Tekstom se želi upozoriti i na potrebu bolje prilagodbe strukture i sadržaja Strategije NS RH recentnim pristupima u izradi takvih dokumenata te na važnost preciznog i jednoznačnog definiranja pojmove koji

S obzirom na to da se u svakoj strategiji nacionalne sigurnosti razmatra problematika iz područja sigurnosti, a u okviru toga područja osobito problematika sigurnosnih rizika, potrebno je prije svega jasno i jednoznačno definirati neke od temeljnih pojmove iz tog područja

se odnose na razmatranu problematiku nacionalne sigurnosti. Istaknuta je i potreba da u izradi dokumenta koji se odnose na upravljanje sigurnosnim rizicima, a ovdje je riječ o upravljanju sigurnosnim rizicima na strategijskoj, nacionalnoj razini, treba primjenjivati postojeće preporuke međunarodnih tijela za normizaciju, što je u velikoj mjeri učinjeno kod već spomenute Strategije nacionalne sigurnosti Velike Britanije (u daljem tekstu: Strategija NS GB). Na neizravan način tako će se ukazati i na osobito značenje doprinosu koji u izradi strategije nacionalne sigurnosti, a osobito u upravljanju sigurnosnim rizicima na svim razinama društva, moraju imati sigurnosne i posebno obavještajne organizacije (službe, agencije). Njihov doprinos je nužan kako bi se sigurnosne ugroze

što potpunije i preciznije identificirale, a sigurnosni rizici u odnosu na konkrete vrijednosti, kritičnu infrastrukturu, sposobnosti i funkcije procijenili i rangirali. To je osobito važno u uvjetima rastućih potreba za resursima, a ograničenih proračunskih sredstava, kako bi se u skladu s prioritetima tretiranja pojedinih sigurnosnih rizika definirali i prioriteti u osiguranju potrebnih resursa za njihovo tretiranje. S obzirom na to da se u svakoj strategiji nacionalne sigurnosti razmatra problematika iz područja sigurnosti, a u okviru toga područja osobito problematika sigurnosnih rizika, potrebno je prije svega jasno i jednoznačno definirati neke od temeljnih pojmove iz tog područja, kako bi se čitateljima ovoga teksta omogućilo puno razumijevanje i jednoznačno

Sigurnost je pojam u vrlo širokoj svakodnevnoj uporabi, s posebnim i vrlo specifičnim značenjima kada je riječ o njegovoj primjeni u različitim područjima ljudske djelatnosti

Ivan POKAZ

tumačenje tih pojmoveva. U vezi s tim valja odmah upozoriti da ovdje dane definicije ne treba uzimati kao apsolutno potpune, precizne i jednoznačne. Njihovo navođenje ne treba shvatiti ni kao pokusaj stvaranja svojevrsne leksičke (lingvističke) norme. Međutim nije na odmet reći kako ima mjesta za tvrdnju da je riječ o području u kojem nedostaje primjereno (odgovarajućeg) hrvatskog nazivlja, što često dovodi do zabune ili do pogrešnog razumijevanja značenja pojedinih pojmoveva. U tom se kontekstu ovaj tekst može shvatiti i kao poticaj na promišljanje u vezi usvajanja predmetnoj problematice primjereno hrvatskog nazivlja.

U tekstu će se često referirati na Strategiju NS GB, što može izgledati neprimjereno, jer je to dokument državne zajednice s kojom je teško povlačiti bilo kakve usporedbe u odnosu na Republiku Hrvatsku i njezinu strategiju nacionalne sigurnosti. Međutim nekoliko je razloga koji opravdavaju takav izbor autora ovog teksta:

- Riječ je o dokumentu koji je pisan na engleskom jeziku, koji najčešće dio čitatelja ovoga teksta razumije i može ga čitati u izvornom obliku, pa pojedine navode nije nužno prevoditi za potrebe ovoga teksta;
- Terminologija iz područja sigurnosti i upravljanja sigurnosnim rizicima, uključujući i područje obavještajnog djelovanja, u engleskom jeziku je vrlo bogata, precizna i široko rasprostranjena u međunarodnim stručnim krugovima, a u značajnoj mjeri u uporabi je i kod pripadnika OS RH;

- Dokument je usvojen prije nešto više od dvije godine (2010. godine) i u njemu je prvi put, otako se u Velikoj Britaniji izrađuje strategija nacionalne sigurnosti, prezentiran rezultat stvarno obavljene procjene nacionalnih sigurnosnih rizika (NSRA – National Security Risk Assessment), prema metodologiji (ISO 31000³) o kojoj će više riječi biti u nastavku teksta;
- Sigurnosni rizici su svrstani u tri kategorije glede razine rizika, što nedvojbeno definira i prioritete u tretiranju rizika pa u znatnoj mjeri i prioritete u osiguranju potrebnih resursa. U prvoj kategoriji, onoj s najvišom razinom rizika, četiri su sigurnosna rizika, u drugoj također četiri rizika, a u trećoj ih je sedam. U Strategiji NS GB su detaljnije razrađeni samo rizici iz prve kategorije, dok su ostali rizici samo taksativno navedeni, što je značajno i stajališta "realizatora" strategije, kojima se tako pozornost koncentriira na ono što je najvažnije;

- Strategija razmatra sigurnosni kontekst u kojem bi se Velika Britanija mogla nalaziti u idućih 20 godina, ali određuje da će se procjena nacionalnih sigurnosnih rizika (NSRA) ažurirati svake dvije godine, te da se u NSRA uključuju eksperti za pojedinu područja, dužnosnici vladinih tijela te šefovi oružanih snaga i sigurnosno - obavještajnog sustava. To govori o namjeri da se provedba strategije kontinuirano prati i uskladije s aktualnim uvjetima, odnosno govori o činjenici da se strategiju doživljava kao dokument koji ima praktičnu primjenu;
- U dokumentu je jasno, iako ne eksplisite, iskazana sadržajna razlika između ugroze (sigurnosne ugroze) i rizika (sigurnosnog rizika) te sigurnosnih ciljeva i si-

gurnosnih zadaća kao odgovora na sigurnosne ugroze i sigurnosne rizike na strategijskoj, nacionalnoj razini. Ugroze i sigurnosni ciljevi razmatraju se u poglavljju "Strategijski kontekst", rizici u poglavljju "Rizici za našu sigurnost", a sigurnosne zadaće u poglavljju "Naši odgovori".

- S obzirom na to da je riječ o dokumentu strategijske razine, operacionalizacija odgovora na sigurnosne prijetnje i rizike obavljena je u dokumentu "Strateški pregled obrane i sigurnosti" (Strategic Defense and Security Review), koji je kao slijedni dokument strategije nacionalne sigurnosti usvojen također 2010. godine. Na taj način Strategija nije opterećena suvišnim detaljima pa je i broj stranica teksta sveden na mjeru koja je primjerena dokumentu tako visoke razine (22 stranice teksta);

- Struktura dokumenta i sadržaj pojedinih pogлавlja slijedi strukturu "procesa upravljanja rizicima" koju definira ISO 31000. Kao što je već spomenuto, u poglavljju "Naši odgovori" nisu odvojeno razmatrani odgovori na svaki od 15 rangiranih sigurnosnih rizika, nego je samo ukratko navedeno 8 sigurnosnih zadaća, čijim se ostvarivanjem "pokriva" svih 15 rangiranih sigurnosnih rizika, odnosno omogućava dostizanje dva postavljena glavna sigurnosna cilja;
- Forma dokumenta uključuje poglavljia (djelove), potpoglavlja i numerirane odломke (članke). Članaka je 130, a svaki predstavlja cijelovitu, precizno formulisiranu odrednicu (konstataciju, smjernicu, ocjenu i slično), što omogućava lakše i jednostavnije pozivanje i referenciranje na odrednice Strategije.

DEFINICIJE I OBJAŠNJENJA POJMOVA⁴

Sigurnost je pojam u vrlo širokoj svakodnevnoj uporabi, s posebnim i vrlo specifičnim značenjima kada je riječ o njegovoj primjeni u različitim područjima ljudske djelatnosti. Kada se u obzir uzmu i izvedenice kojima je u korijenu pojam sigurnost, kao što su na primjer osiguranje, osigurati i osigurač, ili sigurno, nesigurno i nesigurnost, onda postaje jasnije kako je kompleksno područje primjene, odnosno značenja tog pojma. Tako će pojmovi osigurati, ili osiguranje imati potpuno drugačije značenje ako se uz njih doda pridjev (ili prilog) "borbeno" od značenja koje će imati u slučaju da se uz njih doda "zdravstveno", "fizičko" ili "osobno". Prilozi (i pridjevi) sigurno mogu u određenom smislu predstavljati i homonime pa će tako izraz "sigurno dolazim" značiti izražen veliki stupanj vjerojatnosti dolaska, dakle gotovo siguran događaj, a "sigurno putovanje" će značiti putovanje koje nije upitno, ali i putovanje na kojem se ne očekuju nikakvi nepredviđeni, poglavito štetni događaji. U svakom slučaju, na temelju nekoliko navedenih primjera može se intuitivno zaključiti da je pojam sigurnosti na neki način povezan s izvjesnošću ili neizvjesnošću nečega. Kada se govori o pojmu sigurnosti u kontekstu nacionalne sigurnosti, a o tome je ovdje riječ, i tada postoje brojni aspekti značenja toga pojma: može se govoriti o unutarnjoj i vanjskoj sigurnosti, subjektivnoj i objektivnoj, nacionalnoj i internacionalnoj, sigurno-

sti u užem i širem smislu i slično. Dok su pojmovi vanjska i unutarnja te nacionalna i internacionalna sigurnost prilično jasni, a o sigurnosti u užem i širem smislu će se neizravno govoriti u nastavku teksta, valja nešto reći o subjektivnoj i objektivnoj sigurnosti, koja upućuje na dvojni smisao pojma sigurnosti.

Prema [2] "Sigurnost je stanje u kojem se pojedinci, skupine i države ne osjećaju ugroženim od ozbiljnih opasnosti, odnosno u kojem se smatraju od njih učinkovito zaštićenima i u kojem svoju budućnost mogu oblikovati u skladu s vlastitim predodžbama". Za potrebe ovoga razmatranja dovoljno jasnim i sveobuhvatnim mogu se smatrati definicije koje slijede.

SIGURNOST

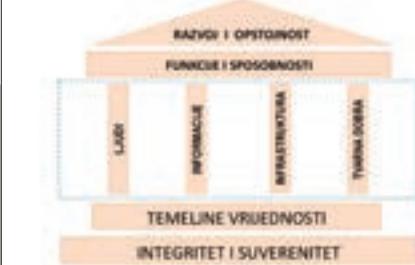
Sigurnost je stanje zaštićenosti od šteta ili gubitaka do kojih bi moglo doći zbog namjernog i/ili neovlaštenog djelovanja drugih. To je stanje koje se postiže sprječavanjem nositelja ugroze (prijetnje⁵) u namjeri da realizira štetni događaj, ali i otklanjanjem ili umanjenjem posljedica možebitno realiziranog štetnog događaja. Takva definicija sigurnosti podrazumijeva postojanje sigurnosne ugroze, ili sigurnosne prijetnje, pri čemu sigurnosna ugroza podrazumijeva nositelja ugroze i motiv radi kojega nositelj ugroze namjerava ostvariti štetni događaj. Nositelj ugroze je čovjek, pojedinac, skupina, formalna ili neformalna organizacija ili neki drugi entitet, uključujući i druge države. Može se dakle govoriti o antropogenim sigurnosnim ugrozama ili sigurnosnim ugrozama u užem smislu.

Međutim štetni događaj može nastati i zbog djelovanja drugih oblika ugroza, kod kojih nositelj nije čovjek, ili pak ugroza nije rezultat njegova namjernog djelovanja. S obzirom na to da i takve ugroze (elementarne nepogode i katastrofe, tehnički otkazi i tehnološke katastrofe, ljudske pogreške i propusti, incidenti iz okruženja) mogu dovesti do štetnih događaja čije posljedice mogu biti jednakо teške i velike kao i one nastale zbog djelovanja sigurnosnih ugroza u užem smislu, sigurnost u širem smislu odnosi se i na sprječavanje takvih štetnih događaja i poglavito na umanjivanje i otklanjanje posljedica njihova nastanka.

Sigurnost se može promatrati na različitim razinama, što je ilustrirano prikazom na slici broj 1, ali je važno napomenuti da moderni pristupi problematiki nacionalne sigurnosti podrazumijevaju jednakomjernu skrb o svim razinama sigurnosti. U tome posebnu ulogu ima sektorska ili strukovna razina, odnosno organizacije (institucije) koje su stručno sposobljene i temeljem zakona ovlaštene i obvezne baviti se problematikom sigurnosti, kao što su sigurnosno – obavještajne te one za zaštitu i spašavanje, koje moraju stručnu pomoći (sigurnosno – obavještajnu potporu) pružati i nižim razinama sigurnosti, a ne samo državnoj. Značajno je napomenuti da sigurnosne organizacije iz nadležnosti države moraju imati obvezu pružati sigurnosnu potporu i nižim razinama sigurnosti, posebno velikim i za sigurnost važnim korporacijama, vlasnicima kritične infrastrukture ili tijelima lokalne uprave, koje nisu ni kadrovsni ni tvarno sposobljene niti imaju nadležnosti za istraživanje svih vrsta i oblika ugroza niti za tretiranje svih s njima povezanih sigurnosnih rizika. Na slici su prikazane i glavne značajke okruženja koje imaju važan utjecaj na poimanje i oblikovanje sustava sigurnosti na svim razinama određene sredine i koje

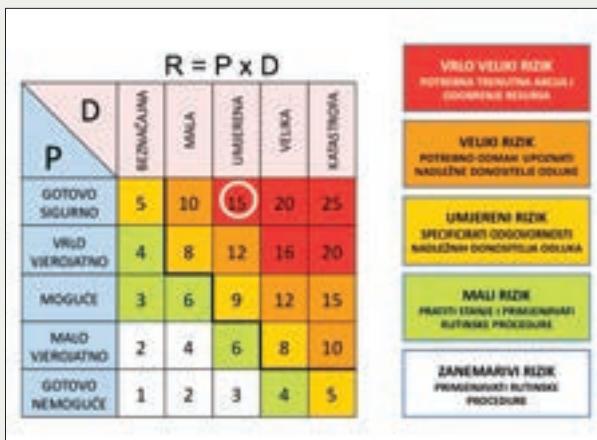

Slika 1: Razine sigurnosti i uvjeti okruženja koji utječu na oblikovanje sigurnosti

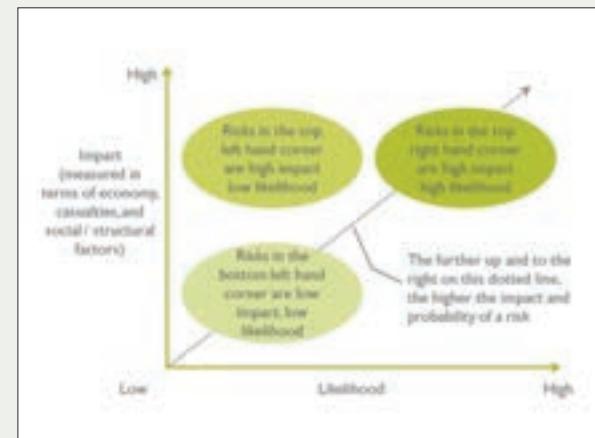
Slika broj 2: Grafički prikaz temeljnih vrijednosti, dobara, funkcija i sposobnosti koje se štite od ugroze

Slika broj 3: Grafički prikaz "strukture" sigurnosne ugroze

Slika broj 4:
Primjer matrice rizika s pet razina rizika

Slika broj 5:
Vektorski prikaz veličine rizika u funkciji vjerojatnosti nastanka štetnog događaja (Likelihood) i posljedica tog štetnog događaja (Impact)

problematiku sigurnosti čine relativnom (na primjer: sigurnosni problemi i poimanje sigurnosti u visoko tehnološki ili kulturno razvijenoj zemlji umnogome se razlikuje od poimanja sigurnosti u tehnološki ne-ravojenoj i kulturno-tehnološki različitoj zemlji).

Sigurnost se odnosi i na mjere primijenjene radi zaštite (osjetljivih) dobara (engleski: assets) koja zajednički pridonose kreiranju, omogućavanju i održavanju funkcija i sposobnosti (mogućnosti) organizacije (entiteta). Tipična dobra /imovina koja se štite su: klasificirane informacije, vrijedna materijalna dobra, kritična infrastruktura, ljudi, njihova prava, dobrobit, vlasništvo, savezi/partnerstva, intelektualni kapital, kulturna dobra, način života, tradicija, priroda i okoliš, prirodni resursi.

Njihova zaštita ostvaruje se poglavito izravno, a na taj se način neizravno štite funkcije i sposobnosti, razvoj i opstojnost, što je grafički prikazano na slici broj 2. Kada je u pitanju nacionalna sigurnost potpuno je jasno da se štite i Ustavom definirane temeljne vrijednosti društva te suverenitet i teritorijalna cjelovitost. U Strategiji NS GB se u točki 3.7 navodi, kako se štetne posljedice nakon nastanka štetnog događaja procjenjuju u odnosu na ljudе, teritorij, gospodarstvo, ključne institucije i infrastrukturu.

UGROZA

Ugroza je bilo koji subjekt, okolnost ili događaj koji ima potencijal uzrokovati štetu, spriječiti ili otežati obavljanje funkcija i dostizanje ciljeva ili prekinuti procese koji ih podupiru.

Zaštićenost, kao pojam sadržan u definiciji sigurnosti, uvijek podrazumijeva i postojanje ugroze od koje je potrebno nekoga ili nešto štititi i zaštititi, pri čemu se kod razmatranja sigurnosti u užem smislu misli samo na ugroze koje su rezultat namjernog ili neovaštenog djelovanja drugih (pojedinaca, skupina, organizacija, drugih entiteta), ali u širem smislu prijetnje mogu biti i prirodne pojave (elementarne nepogode, katastrofe), tehničko-tehnološke nesreće ili katastrofe, propusti u djelovanju ljudskog čimbenika i slično, pri čemu u oba slučaja posljedice nastanka štetnog

Ugroze mogu djelovati (dolaziti) iz vanjskog ili iz unutarnjeg okruženja. Štoviše, ugroze su imanente i vanjskom i unutarnjem okruženju, a govoriti se može samo o postojanju manje ili veće vjerojatnosti da se neka ugroza i realizira u odnosu na neki entitet, neko dobro, vrijednost, funkciju i slično

događaja, odnosno realizacije prijetnje, mogu biti sličnih ili jednakih velikih razmjera.

Kod sigurnosne ugroze u užem smislu nositelj ugroze je čovjek, pojedinac, skupina ili organizacija, poznati ili nepoznati (nedeklarirani, skriveni, potencijalni), racionalni ili iracionalni, koji dovode do toga da se ugroza materijalizira, da se pretvori u štetni događaj. Grafički prikaz sigurnosne ugroze u užem smislu je na slici broj 3.

Ugroze mogu djelovati (dolaziti) iz vanjskog ili iz unutarnjeg okruženja. Štoviše, ugroze su imanente i vanjskom i unutarnjem okruženju, a govoriti se može samo o postojanju manje ili veće vjerojatnosti da se neka ugroza i realizira u odnosu na neki entitet, neko dobro, vrijednost, funkciju i slično te da u slučaju realizacije (nastanka štetnog događaja) uzrokuje određene, veće ili manje štetne posljedice. Može se dakle govoriti samo o postojanju manje ili veće vjerojatnosti djelovanja ugroze i slijedom toga djevelanja o mogućnosti nastanka štetnog događaja. To dovodi do potrebe uvođenja pojma sigurnosni rizik.

SIGURNOSNI RIZIK

Sigurnosni rizik je mjeru neizvjesnosti u vezi s nastankom štetnog događaja i njegovim utjecajem na dostizanje postavljenih ciljeva, ostvarivanje funkcija i/ili očuvanja temeljnih vrijednosti. Neizvjesnost je redovito posljedica nedovoljnog znanja ili nedostatka informacija, u ovom slučaju o prijetnji. Sigurnosni rizik izravno je proporcionalan vjerojatnosti nastanka štetnog događaja (realizacije prijetnje) i veličini posljedica koje bi realizacija štetnog događaja uzrokovala.

Sigurnosni rizik najčešće se definira u odnosu na konkretnu prijetnju i u odnosu na konkrete vrijednosti (dobra, funkcije), a kada je u pitanju postojanje različitih oblika sigurnosnih rizika, onda se za konkrete vrijednosti, funkcije, imovinu i kritičnu infrastrukturu posebno definiraju svi sigurnosni rizici. Kako je svaki smanjivanje rizika povezano s osiguranjem određenih (potrebnih) resursa, za svaki rizik određuje se prag tolerancije a rizici se prosudjuju (procjenjuju),

kvantificiraju i rangiraju prema prioritetu tretiranja. Na slici broj 4 prikazana je matrica rizika $R = P \times D$ kod koje je pretpostavljeno da vjerojatnosti nastanka štetnog događaja "P" mogu primiti vrijednost od 1 do 5, a šteti "D", do koje dolazi u slučaju nastanka štetnog događaja, također se pridružuje vrijednost koja odgovara nekom broju iz skupa cijelih brojeva od 1 do 5. To znači da u slučaju ovako definirane matrice rizika, rizik „R“ može biti kvantificiran vrijednostima od 1 do 25. Iz praktičnih razloga rizici se grupiraju u manji broj razina, a u primjeru sa slike broj 4, broj razina rizika sveden je na 5, što je na slici ilustrirano s pet različitih boja.

U Strategiji NS GB kao dodatak tekstu Strategije dana je "Metodologija procjene nacionalnih sigurnosnih rizika". Metoda procjene sigurnosnih rizika ilustrirana je grafički, što je prikazano na slici broj 5, a predstavlja popočenu metodu koja se već niz godina rabila za izradu britanskog registra rizika povezanih s "civilnim" izvanrednim stanjima.

Strategija nacionalne sigurnosti Velike Britanije definira tri razine sigurnosnih rizika kod kojih je potrebno primijeniti mjere tretiranja rizika, što je u skladu i s matricom rizika na slici broj 4, izvedeno na temelju preporuke iz literature [3].

TRETIRANJE RIZIKA

Sigurnosne rizike mora se tretirati kako bi se njihova razina svela na što manju mjeru, odnosno na mjeru prihvatljivu u odnosu na uložena sredstva i ostvarene rezultate glede smanjenja rizika (ALARP - As Low As Reasonably Practicable). Tretiranje rizika obavlja se poduzimanjem mjera za smanjivanje vjerojatnosti realizacije prijetnje (nastanka štetnog događaja), i/ili poduzimanjem mjera za smanjivanje posljedica u slučaju nastanka štetnog događaja, a najčešće kombinacijom navedenih mjera.

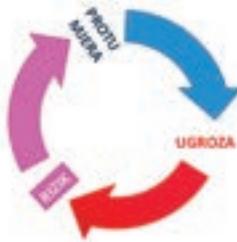
U prvom slučaju govori se o "upravljanju vjerojatnostima" (vrijeme prije nastanka štetnog događaja), a u drugom o "upravljanju posljedicama" (vrijeme nakon nastanka štetnog događaja). Naravno, to ne znači da se mjere za smanjenje posljedica u slučaju

Sigurnosne rizike mora se tretirati kako bi se njihova razina svela na što manju mjeru, odnosno na mjeru prihvatljivu u odnosu na uložena sredstva i ostvarene rezultate glede smanjenja rizika (ALARP - As Low As Reasonably Practicable)

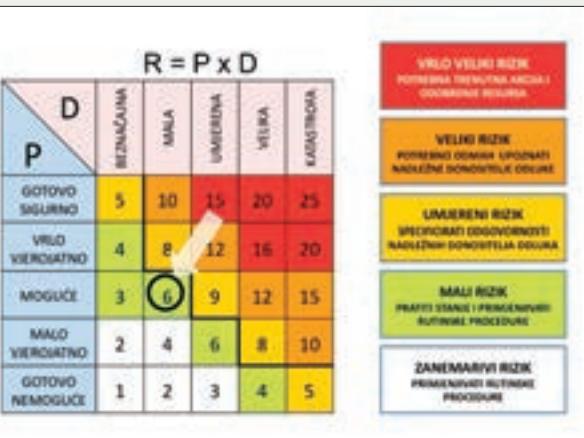

Slika broj 7: Utjecaj atraktivnosti cilja na namjeru realiziranja štetnog događaja

Slika broj 9: Pojednostavljeni grafički prikaz SRM procesa

broj 428 / 16. kolovoza 2013.

Slika broj 6:
Smanjenje rizika
nakon tretiranja

Slika broj 8:
Objašnjenje značajki
koje određuju akronim CARVER

KRITIČNOST	Criticality
DOSTUPNOST	Availability
OPORAVLJIVOST	Recoverability
RANJIVOST	Vulnerability
UČINAK	Effect
PRIPOZNATLJIVOST	Recognisability
PSHOLOŠKI SOK	Psychological Impact

- Nalagodživost rizikog ulaza (izmijenjujuci dio i izlazu) (odgovarajući dio rizika)
- Spasivošć opstrukcija rizika od nešto (nešto događaja (napada))
- Indovinjivost (izvješće napada učinkovito (nešto događaja))
- Izjavni i neizjavni gušaći (ljubitelji, finansijski, rezultativni)
- Indovinjivost prepoznavajućnosti rizika, ali i učinak (nešto događaja u medijima)
- Dobitno je za nevjese vrste uvedena i sedna znakačka koja razmatra psihološki utjecaj štetnog događaja na ljude

nastanka štetnog događaja ne poduzimaju i prije njegova nastanka. Jednako tako i mjere radi smanjenja vjerojatnosti realizacije prijetnje poduzimaju se i nakon nastanka štetnog događaja, jer svaki štetni događaj može dovesti do inducirane sigurnosne rizika i pojačavanja motiva i namjere nekog od nositelja sigurnosne ugroze.

Kao prag tolerancije glede tretiranja rizika u primjeru prikazanom na slici broj 4 uzet je rizik R čiji je iznos veći ili jednak 8 ($R \geq 8$), a kao primjer procijenjenog iznosa nekog pretpostavljenog sigurnosnog rizika u navedenoj matrići rizika naveden je broj 15: gotovo siguran nastanak štetnog događaja ($P=5$), koji bi izazvao umjerenu štetu ($D=3$). Kako je u navedenom primjeru procijenjeni sigurnosni rizik veći od vrijednosti koja bi se mogla tolerirati, tretiranjem rizika treba postići da njegova procijenjena vrijednost bude ispod granice tolerancije (slika broj 6).

Iz prikaza na slici broj 6 je razvidno, da su u tretiranju rizika poduzete i mjere radi smanjenja vjerojatnosti nastanka štetnog događaja ("P") je smanjen s vrijednosti "5" na vrijednost "3", kao i mjere radi smanjenja učinaka i posljedica štetnog događaja ("D") je smanjen s vrijednosti "3" na vrijednost "2", tako da je rizik pao na vrijednost $R=6$, dakle na vrijednost koja se može tolerirati.

Kod svakog tretiranja rizika u obzir treba uzeti sve navedene značajke ugroze, ali i značajke „cilja“ na koji je ugroza namjerava djelovati, u odnosu na koji se procjenjuje rizik, a poglavito njegovu atraktivnost, koja kao dodatni čimbenik može ojačati ili oslabiti namjeru nositelja ugroze da štetno djeluje (prikaz na slici broj 7).

Važno je napomenuti da rizik podrazumijeva štetni događaj koji može kompromitirati jedan od slijedeća tri attributa imovine ili vrijednosti na koju se odnosi:

- Cjelovitost (integritet), što za posljedicu može imati otežanu mogućnost ili pak nemogućnost uporabe ili nefunkcionalnost;
- Raspoloživost, što za posljedicu može imati nedostupnost imovine ili vrijednosti vlasniku, pa dakle i onemogućavanje obavljanja funkcije;

- Povjerljivost, što za posljedicu može imati da povjerljiva imovina ili vrijednosti postanu dostupni nekomu tko za to nije ovlašten pa ih može zloupotrijebiti.

Atraktivnost se može definirati na različite načine, ali se kao često prihvaćena metodologija definiranja čimbenika (značajki cilja) koje utječu na atraktivnost uzima američka CARVER metoda. Riječ je o metodi koju je izvorno razvio US DoD radi određivanja prioriteta ciljeva borbenog djelovanja na temelju relativne atraktivnosti ili ranjivosti (CARVER je akronim engleskih naziva za značajke cilja prikazane slici broj 8, pri čemu u engleskom jeziku ima i mnemoničko značenje, jer bi riječ Carver mogla značiti klesar, graver i slično).

Tretiranje sigurnosnih rizika nedvojbeno podrazumijeva i djelovanje na navedene značajke cilja (njihovu prilagodbu kako bi se smanjila atraktivnost cilja), uz važno ograničenje da je kritičnost značajka na koju se ne može djelovati⁵, pa je kritičnu imovinu, vrijednosti, infrastrukturu potrebno prioritetskištiti, to jest djelovati na preostale značajke kritične imovine koje pridonose smanjenju njezine atraktivnosti za potencijalnog ili stvarnog nositelja ugroze.

Gledajući kritičnosti kao značajke neke vrijednosti, imovine, ili kritične infrastrukture, ovdje se citira definicija iz "Prijedloga zakona o kritičnim infrastrukturnama s konačnim prijedlogom zakona" koja se odnosi na kritičnu nacionalnu infrastrukturu⁶, ali se može poopćiti i na ostalu imovinu, vrijednosti i funkcije:

Nacionalne kritične infrastrukture su sustavi, mreže i objekti od nacionalne važnosti čiji prekid djelovanja ili prekid isporuke roba ili usluga može imati ozbiljne posljedice na nacionalnu sigurnost, zdravje i životе ljudi, imovinu i okoliš, sigurnost i ekonomsku stabilnost i neprekidno funkcioniranje vlasti.

Naprijed navedenim definicijama, odnosno objašnjenjem pojmoveva de facto je neizravno (implicite) definiran cjelokupni proces upravljanja sigurnosnim rizicima, odnosno sigurnosni proces, koji će biti predmet razrade u drugom dijelu.

Međutim kako bi se na koncu ovoga poglavlja ukazalo na opravdanost tvrdnji gledje nepreciznosti i nejed-

noznačnosti hrvatskih pojmoveva i pripadnih im definicija, ovdje će se navesti dva primjera iz dokumenta "Strateški pregled obrane" [4], koji je 2005. godine izradio i usvilo Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.

Na stranici 42, u poglavju "Prilozi", pod naslovom "Pojmovnik", pojmovi "ugroza" (prijetnja) i "rizik" objašnjeni su na način koji nije u skladu s naprijed navedenim, odnosno, ne vidi se jasno proizlazi li rizik iz prijetnje, ili prijetnja iz rizika. Riječ je o slijedećim definicijama:

Prijetnja – rizik konkretniziran postojanjem sredstava koja mogu ugroziti nacionalnu sigurnost RH i političke volje da se ta sredstva upotrijebje (Razlika rizika i prijetnji je politička volja uporabe određenih, vojnih ili nevojnih, sredstava protiv RH).

Rizik – događaj koji može imati negativne posljedice (učinke, efekte) na nacionalne interese RH tj. na nacionalnu sigurnost RH. Osnovne komponente rizika su vjerojatnost nastupanja događaja i učinak koji događaj može proizvesti ako se dogodi. Ne gleđajući korektnost ovakvih definicija, kako u pogledu međusobnog odnosa prijetnje i rizika, tako i sveobuhvatnosti pojma prijetnje, na kraju prvog poglavlja može se zaključiti da sigurnosni proces, odnosno upravljanje sigurnosnim rizicima podrazumijeva minimalno slijedeće (grafički prikaz na slici broj 9):

- otkriti postojanje prijetnje i definirati njezine značajke;
- prosuditi rizik od realiziranja prijetnje u odnosu na neku imovinu, vrijednost ili infrastrukturu;
- poduzeti potrebne (moguće) mjeru, koje se mogu svesti pod zajednički naziv "tretiranje rizika", radi štićenja vrijednosti u odnosu na koje postoji rizik od nastanka štetnog događaja.

Slično tome i strategija nacionalne sigurnosti, kada je u pitanju državna razina, kao i politike sigurnosti, kada je u pitanju korporativna razina, trebale bi imati strukturu koja će već i svojom formom ukazivati na sadržaj onoga što se tim dokumentima definira i što je u suštini upravljanje sigurnosnim rizicima bilo od nacionalnog, korporativnog ili nekog inog značenja. ■

1 Naziv dokumenta je "Jaka Britanija u doba neizvjesnosti: Strategija nacionalne sigurnosti"

2 Ovdje se govori o sustavu nacionalne sigurnosti iako takav sustav formalno nije definiran i uređen, ali najveći dio elemenata (sastavnica) takvog sustava postoji i obavlja ili je spreman (priprema se) za obavljanje svoje temeljne funkcije.

3 Ovaj dokument bit će specificiran kao referenca u nastavku teksta

4 Ovdje će se za pojam "upravljanje sigurnosnim rizicima" rabiti i već uobičajeni akronim SRM izveden na temelju engleskog naziva "Security Risk Management".

5 Pojmovi "ugroza" i "prijetnja" ovdje se rabe kao sinonimi te potpuno ravnopravno i s istim značenjem

6 Konstatacija je samo uvjetno točna, jer se kritična imovina može učiniti ne-kritičnom (na primjer uvođenjem potrebne redundancije)

7 Riječ je o tekstu koji je u siječnju 2013. izradila Državna uprava za zaštitu i spašavanje te ga kao načrt stavila u proceduru rasprave

PODLISTAK

ISTODOBNO S NAPOLEONOVIM PREUZIMANJEM VLASTI U ŠPANJOLSKOJ, U ŠPANJOLSKIM KOLONIJAMA NA PROSTORU JUŽNE AMERIKE USTROJAVA SE TZV. PATRIOTSKI PARLAMENTI (HUNTE) TE POSTAJU PRVE TAMOŠNJE NEOVISNE VLADE. NAJAKTIVNIJA JE BILA HUNTA U CARACASU...

RATNA POVIJEST LATINSKE AMERIKE

POČETAK RA

Krajem 18. i početkom 19. stoljeća u Latinskoj Americi su se javile slobodarske i protukolonijalne težnje. Na njih je snažni utjecaj u prvom redu imao uspjeh rata za neovisnost SAD-a, ali isto tako i republikanske ideje proklamirane Francuskom građanskim revolucionom. Ipak, do napada Napoleonskih snaga na Španjolsku 1808. godine na prostoru Južne Amerike nisu započela revolucionarna previranja u većoj mjeri, stoga je Napoleonov prodor u Španjolsku bio glavni pokretač južnoameričkih ratova za oslobođenje

od kolonijalne vlasti. Naime, nakon osvajanja Španjolske, Napoleon je prislio dotadašnjeg španjolskog kralja Fernanda VII. na abdikaciju, a na njegovo mjesto ustoličio je svog brata Josepha Bonapartea. U španjolskim kolonijama došlo je do ozbiljnih prijepora oko priznavanja novog suverena, ali na kraju većina kolonija ipak priznaje razvlašćenog Fernanda VII. za kralja. Vladao je stav da će se formalnim priznanjem svrgnutog monarha učiniti ozbiljan iskorak u odcjepljenju od kolonijalne metropole.

Venezuelski slikar Juan Lovera ovako je, po vlastitim sjećanjima, naslikao proglašenje Venecuele neovisnom republikom 19. travnja 1810. Španjolska vlast uskoro je poslala ekspedicjske snage i pobunjenici su morali pokušati ponovno

DE MIRANDA I MASONI

Vrlo brzo nakon toga u španjolskim kolonijama na prostoru Južne Amerike ustrojavaju se tzv. patriotski parlamenti (hunte) koje teže potpunoj nacionalnoj samostalnosti, zbog čega dolaze u sukob s vicekraljevima, generalnim kapetanima i namjesnicima. One preuzimaju vlast u Quitu, Caracasu, Buenos Airesu, Santigu, Bogotu (1810.), te postaju prve neovisne vlade u španjolskim kolonijama. Najradikalnijom se pokazala hunta u Caracasu koja je 19. travnja 1810. oduzela vlast

Marinko OGOREC

Francisco de Miranda, vođa revolucije iz 1810., bio je uhićen, deportiran i zatočen u Španjolskoj, u Cadizu. Ondje je i umro 1816. godine, a njegovo je djelo nastavio Simon Bolivar. Sliku koja prikazuje de Miranda u zatvoru naslikao je Arturo Michelena

RATOVA ZA NEOVISNOST

španjolskom generalnom kapetanu i već u srpnju iste godine proglašila Venecuelu neovisnom republikom. Potrebno je naglasiti kako je u ovom procesu političkog osamostaljenja veliku ulogu imala Američka masonska loža na čelu s velikim majstorom Franciscom de Mirandom, koji je postavljen za vrhovnog zapovjednika oružanih snaga nove republike. Naime, općenito se smatra kako su masoni u velikoj mjeri imali glavnu ulogu u pripremašima rata za južnoameričku neovisnost kroz organizacijske i promidžbene aktivnosti ustanka. Masonske lože, djelujući uvijek tajno, organizirale su Veliko američko udruženje, Udrženje viteza razuma i druga udruženja preko kojih su širili ideju otpora španjolskom apsolutizmu i organizirali vojne pobune.

ENERGIČNA INTERVENCIJA

S druge strane, reakcija španjolskih kolonijalnih snaga bila je vrlo radikalna. Tijekom 1812. poduzeta je energična vojna intervencija u Venezueli tijekom koje je kravovo ugušen ustakan, zarobljen de Miranda i zauzet Caracas. Odmah nakon toga španjolski generalni kortesi okupljeni u Cadizu donijeli su prvi liberalni španjolski Ustav 1812. godine i ukinuli inkviziciju, a središnja hunta je proglašila sve kolonije sastavnim dijelom Španjolske i pozvala ih da se pridruže borbi protiv Francuza, što je bio politički pokušaj Španjolske da zadrži južnoameričke teritorije. U ovom razdoblju većina Kreolaca se dvomila između borbe za neovisnost i nastavka vezanosti za metropolu, ali već iduće godine situacija se u Španjolskoj radikalno promjenila, što je izazvalo neposredne reperkusije i u njihovim kolonijama. Tijekom 1813. francuska

vojska protjerana je iz Španjolske, a Napoleon je morao abdicirati nakon poraza u bitki kod Leipziga te je prognao na Elbu. Španjolski kralj Fernando VII. trijumfalno je dočekan sa spremnim Ustavom, međutim odmah je odbacio Ustav, izvršio vojni udar, obnovio apsolutizam, vratio inkviziciju i uhitio sve liberalne. Takav razvoj događaja uvjedio je Kreolce koji su se kolebali kako neovisnost od španjolske krune mogu ostvariti samo putem beskompromisne oružane borbe.

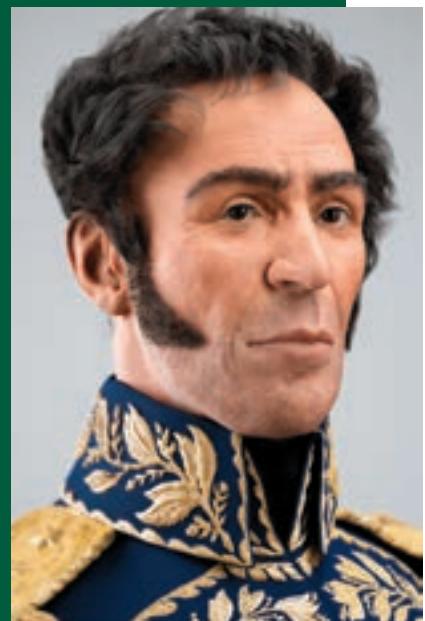
U početku sukoba vojske obje strane bile su malobrojne, a osim toga, vojska osloboditelja sastojala se od nediscipliniranih dragovoljaca, slabo naoružanih i nedovoljno uvježbanih, koji su djelovali nesinkronizirano, razjedinjeni rivalstvom svojih vođa.

KLJUČNI ZAPOVJEDNIK

Istodobno nakon uhićenja generala de Mirande na političku scenu Južne Amerike stupa njegov uspješniji nasljednik. Bio je to jedan od najzaslužnijih vojskovođa južnoameričkih ratova za neovisnost – Simon Bolivar (punim imenom Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar y Palacios). U kolovozu 1813. njegove pobunjeničke snage ulaze u Caracas i ponovno je proglašena neovisnost Republike Venezuele. Kako je Bolivarova vojska bila relativno malobrojna i sastavljena uglavnom od pripadnika kreolskog višeg i srednjeg sloja stanovništva, izostala je potpora širokih slojeva pučanstva, pa već iduće godine nadmoćne španjolske kolonijalne snage ponovno zauzimaju Venezuelu. Bolivar je prisiljen skloniti se prvo na Jamajku, a zatim na Haiti gdje je zatražio pomoć haitianskog vođe Alexandra Pétiona. ■

BOLIVAROVI POČECI

Roden u vrlo imućnoj kreolskoj obitelji (inače, obitelj Bolivar je podrijetlom iz Baskije), Simon Bolivar je dobio najbolju moguću naobrazbu, zbog čega je poslan u Španjolsku u dobi od 16 godina. Već u ranoj mladosti upoznao se s djelima Rousseua i Voltairea koja će kasnije imati veliki utjecaj na njegova slobodarska uvjerenja i životnu filozofiju. Nakon kratkog i tragičnog braka u ranoj mladosti, Bolivar putuje Europom, nadahnjući se idejama nastalim u Francuskoj građanskoj revoluciji. Duboko razočaran Napoleonovom krunidbom za cara, odlazi u SAD gdje razvija ideju o Sjedinjenim državama Južne Amerike po ugledu na ustroj i državnu strukturu SAD-a. Svoje ideje prenosi sljedbenicima koje pronađe u populaciji mlade kreolske aristokracije, a nakon proglašenja Venezuele neovisnom republikom oduševljeno pristupa generalu Mirandi. Nakon što su Španjolci ponovno ovladali Venezuelom 1812. godine, Simon Bolivar se sklonio na otok Curaçao, a kasnije u Cartahenu na području Nueva Granada (današnja Kolumbija), gdje okuplja pobunjeničke snage kojima postaje zapovjednik i započinje oslobođilački rat.

DOMOVINSKI RAT

dr. sc. Ante NAZOR, ravnatelj Centra

Izlazak "specijalnog izdanja" Narodne armije pod naslovom "Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj" 26. siječnja 1991., dakle odmah nakon što je na televiziji prikazan propagandni film kojim je kompromitiran hrvatski general Martin Špegelj i hrvatsko vođstvo optuženo za nelegalno naoružavanje, očigledno je rezultat koordiniranog djelovanja s "Upravom bezbednosti SSNO-a". U prošlom

kršenjem zakona SFRJ, uz neposredno učešće nekih organizacija u stranim državama i sa znanjem njihovih organa vlasti, tajno uvozi naoružanje iz pojedinih susednih i drugih zemalja i deli građanima po nacionalnoj i političkoj pripadnosti i opređenosti. Time se, u okviru pojedinih političkih partija, stvaraju ilegalni paravojni naoružani sastavi koji, svojim postojanjem i planiranim terorističkim aktivnostima, predstavljaju neposredni

republikama ili se nalazi kod raznih grupa i pojedinaca.

Lica koja su došla u posed vojničkog naoružanja, municije ili drugih borbenih sredstava, dužna su da ih, uz potvrdu, predaju najbližoj jedinici ili ustanovi Jugoslovenske narodne armije.

Aktivnosti iz tačke 1. do 3. ove naredbe imaju se okončati u roku od DESET DANA od njenog donošenja. Lica koja svoje obaveze po ovoj

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

"ISTINA O NAORUŽAVANJU FORMACIJA HDZ"

(PRILOZI ZA RASPRAVU O PRIJETNJI JNA ZA UVODENJE IZVANREDNOG STANJA U HRVATSKOJ, U SIJEĆNJU 1991. - VII. DIO)

broju Hrvatskog vojnika kronološkim redom navedeni su dokumenti objavljeni u tom "specijalnom izdanju" Narodne armije koji govore o miješanju JNA u političke prilike u Jugoslaviji krajem 1990. i početkom 1991., prije svega na području Hrvatske. U ovom broju bit će naveden sadržaj nekih od tih dokumenata. Među njima je "Naredba Predsedništva SFRJ" od 9. siječnja 1991. koja je u Narodnoj armiji objavljena pod naslovom "Rasformirati sve neregularne oružane sastave".

Predsedništvo SFRJ na sednici održanoj u Beogradu 9. januara, kojoj je predsedavao dr Borisav Jović zaključilo je sledeće:

Predsedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u skladu sa svojim ustavnim obavezama i ovlašćenjima iz člana 313. Ustava SFRJ, razmatrajući stanje u oblasti zaštite ustavnog poretku SFRJ i pojava koje taj poredak neposredno ugrožavaju, konstatovalo je da se na više delova državne teritorije, flagrantnim

opasnost za izbijanje oružane pobune i međunarodnih sukoba najširih razmara, sa nesagledivim posledicama za bezbednost građana, suverenitet i integritet zemlje. Da bi se takve aktivnosti sprečile i omogućili mirni demokratski procesi u SFRJ i sprovođenje započetih reformi, Predsedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, na sednici održanoj 9. januara 1991. godine, domelo je sledeću:

NAREDBU

Stupanjem na snagu ove naredbe na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije imaju se rasformirati svi oružani sastavi koji nisu u sastavu jedinstvenih oružanih snaga SFRJ ili organa unutrašnjih poslova i čija organizacija nije utvrđena u skladu sa saveznim propisima.

Naoružanje i opremu oružanih sastava iz tačke 1. ove naredbe odmah predati najbližim jedinicama i ustanovama JNA, nezavisno od toga da li su ga prikupili pojedini organi u

naredbi u potpunosti ispunе do ovog roka ne mogu biti pozivana na odgovornost. Prema licima koja te obaveze ne ispunе primeniće se mere propisane zakonom.

U vezi sa sprovođenjem ove naredbe, po posebnoj odluci Predsedništva SFRJ, Jugoslovenska narodna armija obezbediće zaštitu svih građana na celoj teritoriji SFRJ, ako to drugi nadležni organi nisu u mogućnosti da učine.

Savezni Sekretarijat za narodnu odbranu u vršenju inspekcijskih poslova po ovlašćenjima iz Zakona o opštenarodnoj odbrani („Službeni list SFRJ“, broj 21/82), kontrolisaće i izvršavanje ove naredbe.

Izvršavanje ove naredbe obezbeđivaće jedinice i ustanove Jugoslovenske narodne armije koje odredi savezni sekretar za narodnu odbranu. Ovu naredbu objaviti u sredstvima javnog informisanja.

Ova naredba stupa na snagu danom donošenja.
PREDSEDNIŠTVO SOCIJALISTIČKE

**FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
PREDSEDNIK dr Borisav Jović**

Pritom je pritisak, prije svega na hrvatsko vodstvo, nastavljen priopćenjem SSNO-a od 17. siječnja 1991., u kojem se navodi da će "nepobitni dokazi biti javno saopšteni", pri čemu se mislilo na "pripreme diverzantsko-terorističkih akcija".

Povodom Naredbe Predsedništva SFRJ o razoružanju i rasformiranju nelegalnih oružanih sastava, Služba za informisanje SSNO ovlašćena je da saopšti sledeće:

Nadležni organi raspolažu nepobitnim dokazima o potpuno nezakonitom načinu

Već je u prošlom broju navedeno da su carinarnice prema Mađarskoj i Austriji upozorene na mogućnost nezakonitog uvoza naoružanja, ali da su ta upozorenja "ostala bez odjeka", tako su bile navedene i registarske oznake vozila koja su prevozila oružje. U "specijalnom izdanju" Narodne armije, pod naslovom "Očekuju se vozila s krijumčarenim oružjem", naveden je originalan dokument – upozorenje, koje je Savezna uprava carina uputila 17. listopada 1990., kao i prijepis njegova sadržaja:

Savezna uprava carina, pozivajući se na obaveštenje Uprave za suzbijanje kriminaliteta

U interesu naših dobrih međudržavnih i međuarmijskih odnosa i što uspešnijeg ishoda mog predstojećeg susreta sa Vama, želim da Vam se obratim sa pitanjem, koje je od izuzetnog značaja za našu buduću saradnju. Raspolažemo sa pouzdanim podacima da se iz Republike Mađarske u SFR Jugoslaviju, odnosno u Republiku Hrvatsku, uvoze veće količine vojnog naoružanja i municije mimo zvaničnih jugoslovenskih, za taj posao ovlašćenih, organa i protivno postojećim zakonima SFR Jugoslavije. U vezi s tim, molimo za što konkretniji i hitniji odgovor. Zatim u pismu slijede konkretna pitanja

"ZANJU TERORISTIČKIH S U HRVATSKOJ"

formiranja i naoružavanja paravojnih oružanih sastava i njihovom pripremanju za izvođenje diverzantsko-terorističkih i drugih nasilnih akcija. Ukoliko se Naredba Predsedništva SFRJ ne izvrši u celini, te poražavajuće činjenice biće javno saopštene u okviru postupka protiv počinilaca ovih teških krivičnih dela.

Svako na koga se Naredba odnosi treba da ima vidu da će nelegalni oružani sastavi biti rasformirani i razoružani, bilo na način i u roku koji su utvrđeni Naredbom, ili primenom sankcija propisanih zakonom.

Spomenuto prijetnju hrvatsko vodstvo shvatilo je ozbiljno, o čemu svjedoči molba Vlade RH da se rok za vraćanje oružja produži za 48 sati. O tome je u "specijalnom izdanju" Narodne armije, pod datumom 19. siječnja 1991., zapisano:

Služba za informisanje Predsedništva SFRJ ovlašćena je da saopšti da je Predsedništvo SFRJ, na molbu vlade Republike Hrvatske, odobrilo da se rok za razoružavanje i rasformiranje nelegalnih oružanih sastava određen Naredbom Predsedništva SFRJ od 9. januara ove godine produži za 48 časova, odnosno do 24.00 časa 21. januara 1991. godine.

Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove, 17. oktobra 1990. godine, teleksom je hitno upozorila carinarnice u Mariboru, Jesenicama, Koprivnici, Osijeku, G. Radgoni i Dravogradu: Prema dobijenom obaveštenju vozila sa reg. Oznakama BJ 590-50 i BJ 542-59 koriste se za krijumčarenje oružja u većim količinama. Ovih dana očekuje se da će se u ovim vozilima ilegalno prevoziti oružje.

Potrebno je izvršiti detaljnu kontrolu nad putnicima i navedenim vozilima ukoliko se pojave na vašim graničnim prelazima. O eventualnoj kontroli obavestite nas.

Načelnik službe: Petar R.

Napomena: I pored jasnog upozorenja tri dana kasnije u zemlju su nesmetano ušli šleperi s navedenim registracijama i tovarom.

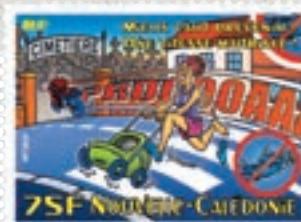
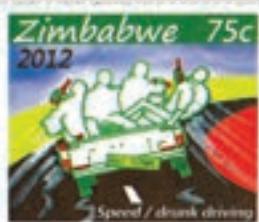
Spomenuta događanja nisu mogla ostati bez reakcije prema susjednim državama, koje su navedene u upozorenju Savezne uprave carina. Tako se u "specijalnom izdanju" Narodne armije, pod naslovom "Značajna pitanja za buduću suradnju", donosi faksimil pisma "Saveznog sekretara za narodnu odbranu" SFRJ ministru brane Republike Mađarske: Poštovani gospodine ministre,

o tome je li Ministarstvo odobrilo prodaju oružja, o količinama i vrsti naoružanja, isporukama, vlasniku oružja i eventualnom transportu oružja iz drugih zemalja preko teritorije Mađarske...

Zahvaljujući Vam unapred, poštovani gospodine ministre, za Vašu lično angažovanje da se u obostranom interesu na ova pitanja što preciznije i hitno odgovori, kako ovo ne bi uticalo na naše buduće odnose i naš skorašnji susret, koristim ovu priliku da Vam izrazim svoje poštovanje i zaželim uspeh u Vašem odgovornom radu.

Da bi se pojačao dojam, navedenom pismu pridodan je i "pismo iz inostranstva" nepoznatog autora (nije navedeno njegovo ime), koji je "Saveznog sekretara za narodu odbranu" upozorio da su "gospoda Mršić i Špegelj ugovorili sa Mađarskim vojnim i carinskim organima da se oružje i droga (!) ilegalno ubace u zemlju, da su određeni ljudi na visokim funkcijama zato uzeli veliku proviziju, te da je oružje preuzeto iz vojnih depoa kod Budimpešte i prebačeno s dve hladnjake iz Bjelovara...". (Narodna armija, "Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj", godina XLVI, 26.I.1991., str. 8, 15, 16).

Poštanska marka Zimbabvea iz 2012. skreće pozornost na opasnost od brzine i vožnje pod utjecajem alkohola

Poštanska marka "Sigurnost na cesti" francuskog prekomorskog teritorija Nova Kaledonija iz 2010.

FILATELIA

"1150. obljetnica Trpimirove darovnice" na marki izdanoj u bloku 2002.

MARKE EDUKATIVNI MEDIJ

Jedan od oblika edukacije su poštanske marke s temom o sigurnosti u prometu, koje putem pisama dolaze i u najudaljenije kutke. Zbog svojih kulturnih i edukativnih vrijednosti vijest o izdavanju takvih minijaturnih umjetničkih djela prenosi veliki broj medija

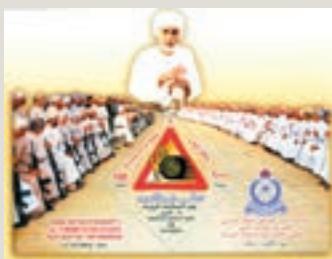
Ivo AŠČIĆ

Brojne institucije diljem svijeta ulažu velike napore u podizanje svijesti o važnosti sigurnosti u prometu (smanjenje brzine, poštivanje prometnih znakova, suzbijanje vožnje pod utjecajem alkohola i opojnih droga, uporaba sigurnosnih pojaseva, poštivanje semaforskog svjetla i sl.), posebice obrazovanjem i informiranjem. Jedan od oblika edukacije su i poštanske marke s temom o sigurnosti u prometu, koje putem pisama dolaze i u najudaljenije kutke planetu ili pak nalaze svoje mjesto u albumima brojnih filatelista. Također zbog svojih kulturnih i edukativnih vrijednosti vijest o izdavanju takvih minijaturnih umjetničkih djela prenosi veliki broj medija. Na svjetski Dan zdravlja 7. travnja 2004. (Dan posvećen sigurnosti na cestama) Ujedinjeni narodi su izdali čak šest različitih poštanskih maraka na temu sigurnosti u prometu. Tako su po dvije poštanske marke izdali u New Yorku (ljubaznost na cesti i poštujte prometne znakove), Ženevi (oprez – pješaci i sigurnosni pojasevi) te u Beču (piće ili vožnja i brzina jednako opasnost). Marke koje izdaje poštanska uprava Ujedinjenih naroda putem svoja tri poštanska ureda u različitim valutama u New Yorku (američki dolar), Ženevi (švicarski franak) i Beču (euro) redovito otprema u svijet pošiljke s poštanskim markama čiji motivi

imaju globalno značenje. Marke ove renomirane svjetske organizacije se redovito rasprodaju ponajviše zbog velikog interesa filatelista. Zanimljive i vrlo edukativne poštanske marke o sigurnosti u prometu ali s dječjim motivima izdao je također određeni broj poštanskih uprava poput ruske, ukrajinske, južnoafričke i marokanske pošte. Značenje motiva ovih maraka posebice dolaze do izražaja početkom svake školske godine kada milijuni djece prvi put kreću u školu.

PRVI SPOMEN HRVATA

U spomen na jedan od najznačajnijih pisanih dokumenata iz hrvatske povijesti odnosno na 1150. obljetnicu Trpimirove darovnice, nacionalni hrvatski poštanski operator je u ožujku 2002. izdao prigodnu poštansku marku u bloku. Marku nominalne vrijednosti 14,40 kn za tisak je priredio slikar i grafičar Hrvoje Sercar.

Prigodni blok Sultanata Oman "Dan sigurnosti u prometu" iz 2010.

Trpimir I. se smatra osnivačem hrvatske vladarske dinastije Trpimirovići (IX.-XI. st.) koja je osamostalila Hrvatsku i ostvarila integraciju dalmatinskih gradova sa zaleđem. Zahvaljujući njemu stvoreno je Kraljevstvo Hrvatske i Dalmacije, koje se vezalo uz zapadnoeuropejski

Hrvatski pjesnik Dragutin Tadijanović bio je jedan od nositelja visokog državnog priznanja RH "Red kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom". Marka RH s motivom ovoga znamenitog Hrvata je izdana 2005. godine a u povodu 100. obljetnice njegova rođenja. U istoj seriji izdane su još tri marke kako je to prikazano na omotnici prvog dana

kulturni krug, ali je ostalo otvoreno i s Bizantom.

Svoje sjedište Trpimir je imao na Klisu i u Bijaćima pokraj Trogira, a možda i u Kninu. Bio je prvi vladar koji se naziva knezem (ili vojvodom) Hrvata (Chroatorum dux) a vladao je od oko 846. do 864. godine.

Trpimirova darovnica je najraniji dokument s hrvatskog područja, ujedno i prvi, u kojem se spominje

ime Hrvata. Darovnicom Trpimir potvrđuje salonitanskom (split-skom) nadbiskupu posjed sv. Jurja na Putalju i daruje mu desetinu sa svog posjeda u Klisu. Ovaj čin pokazuje ujedno i dobre veze kneza sa splitskom metropolijom koja je u to doba još bila zadužena za crkvenu organizaciju u hrvatskoj kneževini. Iz darovnice je također vidljivo da je kršćanstvo tek počelo prodirati u Hrvatsku.

O Trpimirovu ugledu svjedoči i njegovo hodočašće u furlanski grad Cividale del Friuli (Čedad), gdje su se on i njegov sin Petar upisali u Čedadsko evanđelje (Evangeliarium Cividalense), rukopisni kodeks s tekstom evanđelja pisan uncijalom u V. ili VI. stoljeću i latinskim jezikom. Ono je poznato i po tome što su na rubovima i među redcima prvih devet listova zapisana imena uglednih hodočasnika, koji su od kraja VIII. do kraja X. stoljeća posjećivali samostan u kojem se rukopis prvovalo nalazio.

O važnosti kneza Trpimira za hrvatsku povijest govori i podatak kako je Republika Hrvatska 10. ožujka 1995. godine ustanovila visoko državno priznanje "Red kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom". On se dodjeljuje hrvatskim i stranim ministrima i drugim visokim dužnosnicima za iznimljan doprinos neovisnosti, cjelevitosti i međunarodnom ugledu Republike Hrvatske, za izgradnju Hrvatske i razvitak odnosa Hrvatske i drugih zemalja. ■

Zastave veksioloških
udruženica članica FIAV

MEĐUNARODNI VEKSILOLOŠKI KONGRES

Na kongresu je prikazan zanimljiv i drugdje uglavnom nepoznat fenomen koji se pojavio u Hrvatskoj nakon stjecanja nezavisnosti i široko raširenog usvajanja gradskih i općinskih zastava, a to je pojava tzv. svečane zastave, koju grad ili općina usvaja pored redovite službene zastave za uporabu u posebim prilikama

dr.sc. Željko HEIMER

U Rotterdamu je u Nizozemskoj od 5. do 9. kolovoza 2013. održan 25. međunarodni veksiološki kongres. Ove kongrese organizira Međunarodna federacija veksioloških udruženja (FIAV) svake neparne godine, od prvoga održanog u Muidenbergu, Nizozemska, tako da je ovaj dvadesetpeti kongres svojevrsni povratak korijenima međunarodne veksiologije. Kongresi se u pravilu sastoje od predavanja, odnosno izlaganja znanstvenih radova o raznim aspektima zastava i njihove uporabe. Tijekom kongresa održava se Opća skupština FIAV, organiziraju se radionice i radne grupe po posebnim temama te posjeti značajnim zbirkama zastava. Na kongresu u Rotterdalu okupilo se više od sto stručnjaka iz cijelog svijeta, a zanimljivo je da su se prvi put pridružili i kolegi iz nekoliko zemalja koje do sada nisu imale predstavnike, kao što je Kina i Brazil. Svjetska veksiološka zajednica relativno je mala, što omogućuje da se članovi vrlo dobro poznaju i razviju vrlo srdačne i prijateljske odnose, koji pridonose razmjeni znanja i iskustava, a ujedno čine ove kongrese vrlo živahnim. Stoga je prvi sastanak sudionika u nedjelju, 4. kolovoza, nakon dvije godine obilježen šarolikim prizorima prilikom isticanja zastava pojedinih nacionalnih udruža i neizbjegljivih odjevnih predmeta koji možda slučajnom promatraču mogu izgledati kao dio navijačkih rekvizita, uklapljen u ozbiljna odijela. No slučajni pogled može zavarati, jer je riječ o mnogim uvaženim sveučilišnim profesorima, istraživačima, povjesničarima, sociolozima, kulturozima i drugim stručnjacima, od kojih se mnogi mogu pohvaliti velikim brojem značajnih radova pa i nacionalno važnih knjiga.

Prvi radni dan kongresa u skladu s običajem započinje sa svečanosti podizanja zastava kongresa i domaćina. Ovom je prigodom za mjesto ceremonije odabrana tzv. zastavna parada – niz više od dvjesto zastava na jarbolima podignutim duž jednog od najvažnijih dokova roterdamske luke. Na njima su redovito istaknute zastave 173 nacionalne zajednice kojima se ovaj lučki grad ponosi i koje zajednički rade i žive u njemu, dok se na preostalim jarbolima ističu posebne izložbe zastava određene tematike. Tako je uz državnu himnu istaknuta zastava Nizozemske, a potom i zastave pokrajine Južna Holandija, grada Rotterdam, triju nizozemskih veksioloških organizacija koje su zajednički domaćini kongresa, zastava FIAV-a i konačno i zastava kongresa. Time je kongres i svečano otvoren i radni je dio mogao započeti. Predavanja su održana u prestižnom kongresnom centru veletrgovačkog središta Engels u samom središtu Rotterdama. Drugi dan kongresa nastavljen je nizom predavanja te je održana Skupština FIAV, na kojoj su, između ostalog, u članstvo primljene veksiološke organizacije Bugarske, Irske i Gruzije. Održan je i sastanak nazočnih članova međunarodne udruge Flags of the World, koja djeluje putem interneta, te su ovo prilike za neposredan kontakt veksiologa koji elektronički surađuju nerijetko svakodnevno tijekom godine. Trećeg dana domaćini su pripremili posjet depoima nacionalnog etnografskog muzeja, koji čuvaju do sada u javnosti neprikazanu zbirku zastava iz vremena nizozem-

Svečane pomorske zastave u
Pomorskom muzeju Rotterdam

ske uprave u današnjoj Indoneziji, s predmetima uglavnom s kraja XIX. stoljeća. Izlet je uključivao i posjet Palači mira, sjedištu Međunarodnog suda pravde, veksiologizma zanimljiv i zbog bogato izveznenih grbova na stolicama predstavnika pojedinih zemalja članica. Intenzivan program predavanja nastavljen je sljedeći dan, a završio je posjetom Pomorskom muzeju, koji je posebno za ovu prigodu izložio svečane pomorske zastave, neobične, ručno oslikane varijante nizozemske trobojnice koje su se izradivale još da sredine XX. stoljeća i darivale

zaslužnim pomorskim kapetanima, a koje su oni u osobito svečanim prilikama isticali na svojim brodovima umjesto redovite trgovачke zastave. I peti dan kongresa nastavljen je nizom predavanja sve do kasno popodne, da bi završna svečanost bila održana u neobičnoj atmosferi roterdamske prvostolnice, uz zvuke najvećih nizozemskih orgulja. Bila je to prigoda podsjetiti se na kolege koji nisu više među nama kao i za dodjelu priznanja te konačno i za oproštaj do sljedećeg kongresa koji će se održati 2015. godine u Sydneyu u Australiji. Teme koje su obuhvaćene predstavljenim radovima na kongresu obuhvaćaju mnoga i raznolika područja veksiološkog istraživanja, od kemijskih analiza bojila na povijesnim zastavama, preko povijesti pojedinih nacionalnih zastava u specifičnoj uporabi, značenja signalnih zastava, uporabe zastava pomorskih kompanija, zastava svemirskog programa Space Shuttle do socioloških i kulturoloških razmatranja u pogledu povlačenja zastava iz uporabe ili antropoloških razmatranja uvođenja u uporabu novih zastava u zajednicama. Razmatrali su se i aspekti učinkovitog dizajna te značenja boja u političkoj uporabi zastava.

BOGATSTVO HRVATSKE VEKSILOLOŠKE BAŠTINE

Autor ove kolumnе sudjelovao je na kongresu po sedmi put i prezentirao temu koja prikazuje jedan aspekt bogatstva i značenja hrvatske veksiološke baštine. Na prethodnim kongresima prikazane su teme koje su obuhvaćale povijesne i današnje županijske zastave, vojnopolomarske zastave kroz povijest na hrvatskoj obali, zagrebačke zastave i zastave zagrebačkih postrojbi iz Domovinskog rata te zastave političkih stranaka u Hrvatskoj. Ovom prilikom prikazan je zanimljiv i drugdje uglavnom nepoznat fenomen koji se pojavio u Hrvatskoj nakon stjecanja nezavisnosti i široko raširenog usvajanja gradskih i općinskih zastava, a to je pojava tzv. svečane zastave, koju grad ili općina usvaja pored redovite službene zastave za uporabu u osobitim prilikama. Ovaj je običaj donekle sličan talijanskim gonfalonima, no nije moguće utvrditi da su oni neposredno utjecali na razvoj hrvatske prakse, jer se svečane zastave pojavljuju nezavisno u takvim i drugačijim oblicima i u dijelovima Hrvatske u kojima je povijesno-kulturni talijanski utjecaj zanemariv. Zanimljivo je da se sličan običaj nije razvio u drugim zemljama u regiji s kojima Hrvatska ima povijesno-kulturne veze i stoga je u potpunosti autohton i specifičan te vrijedan svjetske veksiološke pozornosti. ■

MULTIMEDIJA

Predstavljen LG G2

LG Electronics predstavio je svoju perjanicu pametnog telefona LG G2 koji spada u G seriju premium mobilnih uređaja. Sasvim novi pristup korisnicima već se primjećuje na pozadini gdje su postavljene tipke za upravljanje. Koncept tipki na stražnjoj strani nastao je na temelju procjene korisnika prema kojoj postaje sve teže pristupiti bočnim tipkama kako uređaji postaju veći. Dugi pritisak na tipke za glasnoću na pozadini uređaja korisnicima omogućava pokretanje funkcije QuickMemoTM i kamere pa pisanje bilješki i fotografiranje postaju jednostavniji nego ikad prije. Ako LG G2 stoji na površini zaslonom prema gore, ne treba ga podizati da bi se pritisnula tipka za uključivanje. Uz KnockON, LG G2 može se uključiti dvostrukim tapkanjem

po zaslонu. Novi LG može se pohvaliti 5,2 inčnim Full HD zaslonom te minimalističkim okvirom telefona od 2,65 milimetara. Ekran prikazuje izvrsnu sliku, bez izobiljeđenja a za napajanje uređaja rabi bateriju koja je softverskom tehnologijom stvorena za štedljiv rad. Kamera ovog uređaja također je podignuta na višu razinu, 13 MP, uz Multi point AF što omoguće vrhunske fotogra-

fije u klasi kompaktnih fotoaparata. LG G2, koji pokreće najnapredniji mobilni čipset, procesor Qualcomm® Snapdragon™ 800, redefinira iskustvo uporabe pametnog telefona fantastičnim performansama, bogatom grafikom i izvanrednom učinkovitošću baterije. Uređaj na našem tržištu možemo očekivati do kraja kalendarske godine uz, još uvjek, nepoznatu cijenu.

Stiže još brži USB 3.1, jesmo li navikli na 3.0?

Već krajem ove godine svjetlo dana mogao bi ugledati novi USB standard 3.1 s brzinama prijenosa do 10Gbps. Kao i kod prethodnika, novi USB 3.1 bit će kompatibilan s prethodnicima, odnosno s uređajima koji rade na 2.0 ili 3.0 standardima. Naravno, nova će brzina moći biti postignuta tek uz najnovije čipove i uređaje koji budu podržavali takvo što, a iako ovo nije

drastičan pomak kao s 2.0 na 3.0 – i dalje je više nego dobrodošao. U ovom trenutku nema objavljenog plana za USB 3.1 uređaje, no prve developerske konferencije bi trebale početi krajem kolovoza. Poznato je kako Thunderbolt još uvjek nudi najveću brzinu prijenosa podataka, do 20Gbps, no u prilog USB povezivosti ide njegova rasprostranjenost.

MOBILNE APLIKACIJE

Google Maps od sada s oglasima

Posljednja verzija Google Mapsa za mobilne uređaje već je dostupna za download, no Google je ne nudi besplatno u punom smislu te riječi. Naime, dostupna je nova verzija s oglasima, od kojih bi mogli biti pošteđeni jedino vlasnici starijih modela pametnih telefona. Posljednja objava Googlea je negativna za korisnike i pozitivna za oglašivače čiji će oglasi u aplikaciji Google Maps biti na pravom mjestu u pravo vrijeme. Oglasivači će tako nuditi svoje proizvode i usluge putem Google Mapsa. Logično je kako korisnici više neće nužno dobivati

najbolje rezultate svoje pretrage već će prvi rezultati biti oni koje je netko platio. Donekle je pozitivno to što su oglasi pozicionirani na dnu ekrana. Naravno, ako oglas zainteresira korisnika dodirom na njega moguće je dobiti sve bitne informacije o oglašivaču ili spremiti sve informacije u memoriju. Nova verzija Google Mapsa dostupna je korisnicima iOS 6 operativnog sustava ili novijeg te korisnicima Androida 4.0 pa nadalje. Stariji bi korisnici mogli proći bez oglasa, ali i bez drugih opcija koje nove verzije Google Mapsa nude.

Pripremio Ivan HORVAT

Tvrtka ASUS predstavila je najnoviju liniju stolnih računala za strastvene igrače, Republic Of Gamers Tytan G70. Kućište u punoj opremi teži 24 kilograma i u njemu je smješteno integrirano hlađenje za Intelov Core i7-4770K procesor koji stabilno može raditi do takta od 4.1GHz, kao i NVIDIA GeForce

GTX780 grafika. Konfiguraciju je moguće opremiti s maksimalno 32GB radne memorije, kao i do 15TB standardnih čvrstih diskova te 256GB SSD pogona. ASUS se za ovo računalo pobrinuo za posebnu podršku za rad s više ekrana istodobno, a posebnu pozornost su posvetili i audiokomponenta-

Novo gamersko čudo

ma. Da gadgetomani među igračima ne budu zapostavljeni, ASUS je u kućište integrirao i podršku za bežično punjenje po Qi standardu. Do magije dolazi pritiskom na SPEED tipku na samom kućištu kada se ono rasklapa te ubrazava rad procesora i komponenti i dodatno uključuje hlađenje.

Prijenosnik namijenjen vojnoj industriji

Kanadska Tvrtka WeWi Telecommunications, koja se bavi informatičkim rješenjima usmjerenim na vojnu industriju proizvela je prijenosno računalo SOL koje se napaja solarnom energijom. Osim vojne klijentele, SOL je namijenjen i zemljama u razvoju. Prijenosnik nije namijenjen gamerima, što je bilo očekij

vano, te njegove performanse nisu fascinantne, no ono što ga čini posebnim jest solarno napajanje te kućište otporno na prašinu i udarce. Ecran veličine 13,3 inča te procesor Intel Atom na 1,86 GHz te Seagateov hard disk od 320 GB uz 2 GB memorije čini ovaj prijenosnik pravim proizvodom za svrhu kojoj je namijenjen.

WEB-INFO

www.klapa-sveti-juraj.com

U ovim ljetnim mjesecima sigurno je prigodno predstaviti web-stranicu Klape Hrvatske ratne mornarice "Sveti Juraj", koja je danas sigurno jedna od najboljih pjevačkih skupina u našoj zemlji. Stranica dobro prati njezinu reputaciju: informativna je i obiluje multimedijalnim sadržajima. Tu su podaci o Klapi, članovima, njihovu radu i albumima. Naravno, ono na što najviše trebate obratiti pozornost jest link Slušaonica, preko kojeg se može čuti mnoštvo njihovih uspješnica. Isto je i s videoprilozima, među kojima ističemo spot za pjesmu Kraljica mora nastao u kvalitetnoj produkciji Odjela multimedijalnih sadržaja SSOJI MORH-a. Ukratko, samo surfanje na stranici www.klapa-sveti-juraj.com kratko traje, ali omogućuje dugo slušanje prekrasnih pjesama u izvedbi pjevačke ekipe koja je ponos cijelih naših Oružanih snaga. Uživajte!

D. VLAHOVIĆ

Iščekivanje vječnosti nije anestetik koji nas uspavljuje već udarac koji nas potiče da uređujemo sadašnjost u logici ljubavi Božje. Bog nam je, davši nam vjeru, darovao veliki dar: nemojmo ga biti nedostojni!

POZVANI SMO VIKATI DA VJEĆNOST POSTOJI

Isus govori učenicima: *Ne boj se, stado malo!* Ove riječi su poziv na povjerenje. Isus nas stavlja u polemičan odnos sa svijetom, stavlja nas u suprotnost s tolikom prividnom lukavošću pa stoga razumije napor koji od nas traži i predviđa kušnju straha. *Ne boj se, stado malo!* znači: Budite mirni, pouzdajte se u Boga, nećete ništa izgubiti ostavljajući sve radi ljubavi Božje, štoviše primit ćete stostruko, primit ćete život vječni. U lađi s Kristom svaki strah je uvreda Njegovoj prisutnosti i Njegovu obećanju. Naime, tko vjeruje zna da Bog može izgubiti bitke jer je dobar (a ne jer je slab), ali Bog ne može izgubiti rat. Sam Isus je rekao dok je išao prema križu: *Hrabri budite, ja sam pobijedio svijet!* (Iv 16, 33).

Optimizam, dakle, i povjerenje kada je vjernost teška i zahtjevna, a vjera ismijana, Crkva proganjana! Optimizam i povjerenje: ostanimo s Kristom i prepustimo se Njegovu vodstvu. Prisjetimo se na trenutak mučeništva svetoga Stjepana: mladića okruženoga mržnjom uglednoga suda, mladića koji ne spušta glavu. On zna kakvoj se opasnosti izlaže. On vidi već spremljeno kamenje za pogubljenje. Pa ipak je odlučan i ostaje vjeran Kristu. Za njega je život vrijedan samo ako je proživljen za Krista, stoga ne okljeva izgubiti ga da bi ga ponovno pronašao u Kristu. Pavao sve to gleda, sudjeluje i sigurno prezire Stjepana.

Egoizam je uzrok mnogih mentalnih bolesti; altruizam, ljubaznost/pažnja, oproštenje i samodisciplina su mu ljestek.

F. SHEEN

Drhtim pred situacijom koja se ocrtava pred našim očima. Čovjek je postao super - čovjek u odnosu na moć/vlast, ali je postao rasčovječen/nečovjek, postao je manje čovjek. Naše savjesti ne mogu ne biti potresene ovim promišljanjem: Što više odrastamo postajemo super - ljudi a sve više nečovječni!

SCHWEITZER

Smrt je najdragočenija/stvar koja je darovana čovjeku. Najveća je ispravnost loše je upotrijebiti.

S. WEIL

No jednoga će dana Pavao zapisati: *Od kada sam upoznao Krista, sve ostalo je postalo otpadom za mene.*

Stjepanova vjera je pripremila Pavlovo obraćenje. Ali ipak, pred ovako zahtjevnim pogledom postavljamo sebi pitanje: *Što je onda život u vjeri? Što znaće ove godine?* Krist odgovara: *Svidjelo se Ocu vašemu dati vam Kraljevstvo. Neka vam bokovi budu opasani i svjetiljke upaljene, a vi slični ljudima što čekaju gospodara kad se vraća sa svadbe da mu odmah otvore čim stigne i pokuca.* (Lk 12, 32.35-36) Ovo je najljepša istina kršćanstva: život nije slavlje, već iščekivanje slavlja. To je istina koja oslobađa od smrti: vjernik vidi s onu stranu, a vjera mu nudi predokus života koji će doći. To je istina koja kroji pravdu u svim situacijama. Bolesni i zdravi, bogati i siromašni, intelligentni i neintelligentni ... neka znaju da ove situacije pripadaju vremenu iščekivanja. Slavlje je drugdje: ovdje dolje smo svi na putu. Nesretnik, gubavac, osobe s posebnim potrebama... vrijede koliko i zdravi, štoviše nazvani su blaženima, jer više od drugih mogu razumjeti nadu i živjeti u iščekivanju.

A danas? Danas mi kršćani živimo unutar kolektivnog izbora materijalizma s kojim smo prisiljeni susretati se svakoga dana. Moderan svijet živi jednu vrstu kolektivnog potiskivanja misli o smrti

i kao posljedica toga ovaj zemaljski život se svodi na ludački pokušaj da stvorimo ovozemaljski raj. Ali ova ateistička pretpostavka o radu ne može se održati: patnja, bolest i smrt uništavaju i uvjek će uništavati svaki pokušaj da zaustavimo sadašnjost i prisilit će nas da odgovor tražimo s onu stranu sadašnjosti. Mi kršćani, u svijetu, smo dakle pozvani podsjećati na vječnost, pozvani smo probuditi ljude iz amnezije onostrane stvarnosti. Zbog toga kršćanin mora živjeti na posve novi način povezanost sa stvarima: *Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima...* Zbog toga su bolest i smrt za kršćanina privilegirana prilika slobode, potvrda zrelosti za vječnost. Smrt sv. Franje Asiškog je istinska smrt kršćanina: svećana liturgija. No, ne događa se uvjek tako! Evo naše odgovornosti. Petar je razumije i pita Isusa: *Gospodine, govorиш li tu prispodobu samo za nas, ili i za sve?* Odgovara mu Gospodin: *Dragi Petre, protekcionizam i favoriziranje pripada zemlji, a ne nebu. Štoviše, reći ću ti nešto puno teže: kome je god mnogo dano, od njega će se mnogo i iskati. Bog je u našim srcima zapalio veliko svjetlo nadom u život vječni: nemojmo prodati ovu veliku nadu za tanjur leće, kao što je to učinio Ezav. Bila bi to fatalna pogreška!*

Snimio Tomislav BRANDT

**KECSKEMET
2013**

Zrakoplovni miting u Kecskemetu pruža jedan od najkompletnijih i najatraktivnijih letačkih programa kad je riječ o vojnem grupnom i soloakrobatskom letenju. Ove godine posjetilo ga je više od stotinu tisuća posjetitelja među kojim su, uz one zemlje domaćina Mađarske, bili i fanovi vojne tehnike i zrakoplovstva iz Hrvatske i drugih zemalja, kao i novinarska ekipa časopisa Hrvatski vojnik.

